ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య ౧౫.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము.)

ఇది

శ్రీనాథమహాకవి విరచితము.

రెండవకూర్పు ౫౦౦.

కాకినాడ

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారిచే ప్రకటితము.

1930.

వెల రు 0—12—0.

ప్రథమ ముద్రణ పీఠిక

శ్రీనాథమహాకవి కాశీఖండమునందు "చిన్నారి పొన్నారి" యనుసీసపద్యమునఁ దాను రచించిన శాలివాహనసప్తశతి, మరుత్తరాట్చరితము, భీమఖండము, నైషధము, కాశీఖండములను లోకమున కెఱుకపఱిచెను. అందలి మొదటి రెండుగ్రంథములు నింతవఱకు నెవ్వరికిని గోచరములు కాలేదు. ఆపద్యమందు లేని హరవిలాసమిప్పుడు ముద్రితమై ప్రచారమున నున్నది. దంతులూరి పాపరాజు మూర్తిత్రయోపాఖ్యానపీఠికలోఁ దనతాతయగు నన్నసరపతి "శ్రీనాథసుకవీంద్రుచే ధనంజయవిజయం బనుసత్కావ్య మందికొనియె" నని చెప్పినాఁడు. దానింబట్టి కవిసార్వభౌముఁడు కిరాతార్జునీయమును గూడ రచించె నని యూహింపనగును. ఇవియేకాక యెన్నఁడు నెవరును గని విని యెఱుంగనిది యీశివరాత్రిమాహాత్మ్య మొకటి.

దీనిని గొంతకాలమునకు మునుపు, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు తమ ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథపరిశోధనమునఁ గృష్ణాజిల్లా నందిగామతాలూకా జొన్నలగడ్డ వాసిరెడ్డివారియింటఁ గనుఁగొని యావృత్తాంతము లోకమున

కెలుకవఱచి ప్రత్యంతరమునకై చాలఁ బ్రయత్నించియు నయ్యది లభింపమిచే నెల్లో పత్రికలోఁ బ్రకటించిరి. ఈ గ్రంథమును బలువు రపేక్షించుటచే మరల నిపుడు పుస్తకరూపమునఁ బ్రకటింపఁబడు చున్నది. కావున దీనిచరిత్ర మిటఁ గొంచెము చర్చింపఁబడును.

ఈగ్రంథము ప్రతి యతిశిథిలము లగు తాటియాకులపైఁ గలదు. మధ్యమధ్య పత్రములును ముక్కలు నుసి నుసియై పోవుచున్నవి. వ్రాఁత చాలఁ బురాతన మైనది. “ఆనందనామసంవత్సర శ్రావణ శుద్ధ ౧౩ మంగళవారము నాఁడు వెంకన్న కుల్కర్ణి మ॥ గుడిమిట్ల” వ్రాసినట్లు ద్వితీయాశ్వాసముచివర నున్నది. ఈ యానంద క్రీ. శ. 1674 నాఁటిది కావున నిప్పటికి 249 యేండ్లక్రిందటివ్రాఁత. ఈగుడిమిట్ల నందిగామ సమీపమున నున్నది. గుండ్రని నైజాముకత్తు. సాధారణముగాఁ దాటాకుపుస్తకములు చదువువా రెల్ల నీవ్రాఁత చదువఁజాలరు. ప్రస్తుతము లభించిగ్రంథము నాలుగాశ్వాసములది. దీనిలోఁ గవి మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన “ఉరులింగోద్భవంబును, శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబు” నను కథలు ముగిసిపోయినవి. కాని నాలవయాశ్వాసాంతమున శివదూతలచే యమదూతలు పరాజితులై యముని కెఱిఁగింప “చిన్నవోయి యముం డేమి చేసె” నని యైదవ యాశ్వాసారంభ సూచకముగ మునులచేఁ బ్రశ్నింపఁబడెను. దానిచే నింకను గొంతగ్రంథము కల

డేమో యని తోఁచును. కాని శ్రీనాథకవి యింతమా
త్రమే రచించె ననుట సమంజసముగా నున్నది. ఏలన
మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము ముగిసినది.
పైని యమప్రమథాదులయుద్ధములు కథకంతగా నుపకరిం
చునవి గావు. కావున మూల మగునీశానసంహితాధ్యా
యాంత్యపద్యానురోధమున నీమునుల ప్రశ్నవాక్యమును
గూడ గ్రంథమందుఁ జొప్పించె ననుట యుత్తమము.* రెం
డవది శ్రీనాథుఁ డీ గ్రంథమును ముగింపకమునుపే కాలగతి
నొందుటవలన నాలుగాశ్వాసములు మాత్రమే శ్రీనాథ
రచితము లని చెప్పవలయును. అంతియ కాని యింకను గొం
తభాగ మున్న దనియు నది లేఖకునిచే విడువఁ బడిన దని
యుఁ జెప్పు టంత సరికాదు, కావున, శివరాత్రిమాహా
త్మ్యము సమగ్రముగనే లభించిన దని తలంపనగును. ఇఁక
నీగ్రంథ మేకాలమున రచింపఁబడెనో విమర్శింపవలసి
యున్నది.

"సత్కవిసార్వభౌముం డగు శ్రీనాథకవివరేణ్య - - -
గాంచి." ఆ. ౧. ప. ౧౩.

గీ. వేడ్కఁగవిసార్వభౌముని విమలచరితు ,, ఆ.౧.ప. ౩౭.

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య
పౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండునునగు శ్రీనా

---

* ఈయుక్తికి ముందు విమర్శింపఁబోవు ప్రమాణము
లాధారములు.

థకవివరేణ్యుండు సంతుష్టమానసుండై. ఆ.౧-౫౯

అను వాక్యములవలనను, ఆశ్వాసాంతగద్యములు నాలుగువలనను శ్రీనాథుఁడు కవిసార్వభౌమబిరుద మందిన పిదప హరవిలాసనైషధములకుఁ బిదప భీమఖండమునకు మునుపు దీనిని రచించె నని శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారి యూహ. ఈగ్రంథమందు దోషము లత్యధికముగా నుండుటచే నియ్యది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యని బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగపూఁడి కుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపు. వీరిరువురివాదములలో నేది వాస్తవమో పరికింతము -

"సుతుని న్మహాయ్యక్తశాంతాత్మునిన్. ఆ. ౧. ప. ౧.

"ఆలిని బుక్కటందిడి. ఆ. ౧. ప. ౩.

"కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల. ఆ. ౧. ప. ౯.

"వడిప్రాసపిడంబబంధమై. ఆ. ౧. ప. ౧౧.

"మల్లికార్జునకుత్పలంబర్థిఁబడసె. ఆ. ౧. ప. ౧౨.

"పుణ్యాబుష్షీశ్వరసప్తతుల్యులం బోలిన. ఆ.౧.ప.౧౯.

"వైభవప్రఖ్యాతవరహారిశ్చంద్రుఁడు. ఆ. ౧. ప. ౨౦.

"ఘనుఁడుకొమరగిరీంద్రుండుగలిగియుండు.ఆ.౧.ప.౨౦.

"నేర్పరతఁడు. ఆ. ౧. ప. ౨౨.

"(సకలసద్గుణ)విఖ్యాతసారసౌఖ్య మహితసంఘాతసంత్రమానసాత్మ ఆ. ౧. ప. ౨౮.

"పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ గౌరిగాఁబోలు కాంత తలఁప ఆ. ౧. ప. ౨౮.

"నల్వొటుంచింత." ఆ. ౧. ప. ౫౬.

"కాకోదరగ్రామణికంఠగ్రైవేయు. ఆ. ౧ ప. ౫౮.

ఇట్టివే కాక యింక ననేకదోషములును నప్రౌఢకవితాబంధమును నవతారికాభాగమున నగపడుచుండుటచే నీగ్రంథము శ్రీనాథరచితము కా దనియైనను బాల్యరచిత మనియైనను జెప్పనగును గాన శ్రీ వీ రేశలింగముపంతులుగారి యూహ సరికాదు. గ్రంథమునందుఁ బలుతావులఁ గవిసార్వభౌమబిరుద ముండుటచేతను దోషము లవతారికాభాగమందె తక్క మఱెచ్చటను లేకుండుటయేకాక కథాభాగము శ్రీనాథుని యితరగ్రంథములశైలికి సమానమగుప్రౌఢిచే నలరారుచుండుటచేతను శ్రీ కుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపుకూడ సరికాదు. ఇఁక మూఁడవపక్ష మొకటి స్ఫురించినది. దానిని జిత్తగింపఁ బ్రార్థించెద.

శ్రీనాథుఁడు నైషధరచనానంతరము ప్రౌఢదేవరాయల యాస్థానపండితుఁడగు గౌడడిండిమభట్టు నోడించి సార్వభౌమబిరుద మందెను. ఆబిరుద మీ గ్రంథమునఁ గలదు గదా! హరవిలాసనైషధములందు లేనిపంచారామాప్సరస్తీర్థంగేశ్వరతీర్థ ప్రాముఖ్యములు తొలుదొల్త భీమఖండమున నుదహరింపఁబడినవి. ఆనాఁటిమాటలే గ్రంథమందు నగపడుచున్నవి. కావున శివరాత్రిమాహాత్మ్యము భీమఖండమునకన్న ముందె రచింపఁబడినది. ఇంతే కాక తంమ్మ-ప్రకాశీఖండమునను బడు గూఢాశిల్పచరిత్రములోని ననను..

శ్లో. "యాయజూకకులే జన్మ క్వ క్వ మే వ్యసనం మహత్
అహో బలీయా న్విధి ర్భావికర్మానుసారయేత్
భిక్షితుం నాధిగచ్ఛామి న మే పరిచితః క్వచిత్
న చ హస్తే ధనం కించి త్కిమత్ర శరణం భవేత్
సదా హ్యాభ్యుదితే భానౌ ప్రసూర్మే మృష్టభోజనమ్
దద్యా ద్దద్యాత్ర కం యాచే యాచే హా జననీ న మే"

అను శ్లోకములను—

గీ. అక్కటకట దురోదరవ్యసన మెట్లు
యాయజూకవిశిష్టాన్వవాయ మెట్లు
ఎట్లు చేసినc జేయుcగా కేమనంగ
నేర్చువారము విధి దయానిస్స్వహృదయి.
కాశీ. ఆ. ౪. ప. ౧౧౩.

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రి పయింబొడ తేరగిన్నెలోc
బెరుcగును వంటకంబు వడపిందెలునుం గుడువంగcబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణ యగుప్రాణముప్రాణము తల్లియున్న దే
హరహర యెవ్వరింకcగడు పారసి పెట్టెద రీప్సితాన్న
ముల్. ఆ. ౪. ప. ౧౧౪.

అనుపద్యములుగా నాంధ్రీకరించెను. ఇందు మొద
టిపద్యమును విస్తరించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున వర్ణించి
నాడు. రెండవదాని నేమాత్రము మార్పు సేయక యట్లే
వ్రేసినాడు. (చూ. ఆ. 3. ప. ౧౯) ఈ మూలశ్లోకములు
కాశీఖండమందు సనత్కుమారసంహితయందు నొకరీతినే యుం

డునా? ఈశానసంహిత యెందున్నదో యగపడదు. కాశీ
ఖండమే యీశానసంహిత, యనిన దప్పు కాజాలదు.
కావున నీగ్రంథము కాశీఖండము గూడ రచించినపిమ్మటనే
౧౪౪౦ ప్రాంతమున రచింపఁబడె నని నానిశ్చయము.
అయినచో నవతారికాభాగమందలి యప్రౌఢశైలికి నలా
క్షణికప్రయోగములకును గతి యే మందురా? శ్రీనాథుఁడు
కాశీఖండమునందుఁ గుబేరపూర్వవృత్తకథనావసరమున శివ
రాత్రిమాహాత్మ్యమును గుణనిధిచరిత్రరూపమున వర్ణించెను.
తనగ్రంథములం దటనట బాణకాదంబరిలోని వాక్యముల
నుపయోగించెఁ గాని యీ రెంటియందును దనివినక
కాదంబరిలోని రసవంతము లగుభాగముల విరివిగ గ్రహించి
సుకుమారచరిత్రమును గల్పించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును
సమగ్రముగ వర్ణించెను. గ్రంథముపూర్తిచేసి యవతరణిక
రచింపకమునుపే కైలాసమున కేగెను. పిదప శ్రీశైలవాసి
యగుశాంతయ యెట్లో యాయేకలిఖితప్రతిని సంపాదించి
కొంతధనము వెచ్చించియో లేక యో స్వయముగనో లేక
తనయాశ్రితుఁడగు నొకయప్రౌఢకవివలననో యుపోద్ఘా
తము నుద్భవింపఁజేసి జనకవియుక్తయై నిరాలంబ యైన
యీకృతికన్యను దన కంటఁగట్టుకొనియె నని యూహిం
చుట సాహసము కానేరదు. గ్రంథారంభమునందలి యిష్ట
దేవతాస్తుతియుఁ గవిస్తుతియుఁ గృతిపతికృతికర్త నుద్దేశించి
పలికిన వాక్యములును గవిప్రతిజ్ఞావాక్యములందలి ప్రథమ

పురాణప్రయోగమును వేసేల సకలవిధదోషాకరంబైన యవతారికయెల్లను శ్రీనాథుని, యితరసర్వగ్రంథములకు భిన్నమార్గముగలదై పై సిద్ధాంతమును బోషించుచున్నది. కావున నిందలి యవతారిక శ్రీనాథవిరచితము కాదనియుఁ గథాభాగము నాలుగాశ్వాసములు మాత్రము కాశీఖండానంతరము ౧౪౧౦ ప్రాంతమున శ్రీనాథుని చరమదశయందు రచింపబడెననియు నీగ్రంథమందలి కథానాయకునితోడనే శ్రీనాథుడును బ్రమథపదవి నందెననియు నీకృతియే శ్రీనాథుని యంత్యకృతి యనియు (దీనికంటె నర్వాచీనకృతి కనఁబడువఱకు) యూహింపవచ్చును.

ఇంక నీగ్రంథరచనయందలి కొన్ని విశేషములు:—

గీ. వానిఁ గేలూనఁ గానని వనజముఖియు
వాని మాఱ్పుఁ జేరోకని మానవతియు
వానిగా నాత్మ భావించి వరుని గవయు
నప్పులింగనిసతియు లే దయ్యె నచట.

శ్లో. నై. అ. ౧. ౬౦.

అమపద్యమును విస్తరముగా రసవత్తరముగా శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున—

సీ. హృదయ ముప్పొంగార నేకాంతమునయుండి
వాని చింతింపని వనజముఖియు
నొక్కమాఱతనిఁ జూచి యొండొక్కమాటఁ జూడ
నవ్విలపింపనిపిద్రుమాధరియును

గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతనిరూపంబు గుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును
జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁబులకింపని పైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున. ఆ. ౨. ౯౮.

అను సీసపద్యముగా రచించెను. ఇంక నిట్టి వనేకము లాతని పూర్వగ్రంథానుకరణము లిందుఁ గలవు.

౧. తస్య రాజ్ఞో నిఖిలకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః -- బృహస్పతి రివ సునాసీరస్య కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర ఇవ రామస్య ధౌమ్య ఇవాజాతశత్రోః దమనక ఇవ భీమస్య సుమతి రివ నలస్య సర్వకార్యేష్వప్రతిహతమతి రమాత్యో బ్రాహ్మణః శుకనాసోనామాభవత్. కాదంబరీ ౧. ౨౮౩

వ. ఆరాజునకు నిఖిలశాస్త్రకలాపావగాహనగంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుం డనుబ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతియు, వృషపర్వునకు శుక్రుండును, దశరథునకు వసిష్ఠుండును, రామునకు విశ్వామిత్రుండును, నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధానియై* - శివరాత్రి ఆ. ౨. ప. ౧౫.

క. సత్యపి రూపవిలాసోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి వినయవ త్యన్వయవతి హృదయహారిణి చావరోధ జనే* కాదంబరీ. క. ౧౨.

వ. అమ్మంత్రి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్యవతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన* - శివరాత్రి. ఆ. ౨. ప. ౧౫.

పై గద్యమునందలి సప్తమ్యంతములను జక్కనార్యుఁడు ప్రథమాంతములుగ మార్చినాఁడు. మూలమందలి రాజాంతఃపురము నాంధ్రీకరణమున మంత్రిభార్యగా నొనర్చెను.

క. ఏకం తు తనయముఖకమలదర్శనసుఖం తేన లేభే తథా సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపుష్పదర్శనం శరవణ మివాంతఃపుర మభవత్. కాదంబరీ. ౨౭౧-౨౭౨.

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దొరకుపోఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నవోయి
వనితనిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁ దాల్చి
శరలతాకాననమువోలె జవ్వనంబు. శివ. ఆ. ౨-౧౭

క. అథ తస్యా స్తాంబూలకరంకవాహినీ సతతప్రత్యాసన్నా మకరికానామ రాజాన మువాచ|| కా. ౫౯-౬౦.

క. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీరివ సతతనిందితామరత్రాశయనాసనస్నానభోజన భూషణపరిగ్రహేషు మము చితేషు దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి పరిజనప్రయ

త్వాత్వ్రివ ర్తమానా నశ్లోకే పాశీత్ - కా. గ. ౨౯౬

గ. దేవ హృదయపీడాపరిజిహీర్షయాచ న దర్శితవతీ స్వా వికారమ్. కా. గ. ౨౯౭

గ. అద్యతు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్చితు మితో గతయా తత్ర మహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతం అపుత్రాణాం కిల గతి ర్నాస్తి నవా సంతి లోకాః. కా. గ. ౨౯౮.

వ. ఈదుఃఖంబునకుఁ గారణం బేమని యడుగుట యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరంక వాహిని యిట్లను - అను ౨. ఆ. ౩౦. వచనముగా.

గ. అపరేతు - - - - ప్రతారణకుశలై ర్ధూర్తై రమానుషోచి తాభి స్తుతిభిః. ప్రతార్యమాణా విత్తమదమత్తచిత్తా నిశ్చేతనతయా తథేత్యాత్మన్యారోపితా లీకాభిమా నా - - - - అంతఃప్రవిష్టారభుజద్వయమివాత్మబాహు యుగళం సంభావయంతి. గ. ౭౧౪-౧౬.

గ. - దర్శనప్రదానమ ప్యనుగ్రహం గణయన్తి. ౭౧౮.

గ. దృష్టిపాతమ ప్యుపకారపక్షే స్థాపయన్తి. ౭౧౯.

గ. సంభాషణ మపి సంవిభాగమధ్యేకుర్వన్తి. ౭౨౦.

గ. ఆజ్ఞా మపి వరప్రదానం మన్యన్తే. ౭౨౧.

గీ. త మ్మహామానుష కాలోచితంబు లైన
కీర్తనంబుల మైపులకించుకొండ్రు
తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ

విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. శివ. ౨-౯౪.

సీ. అయ్యనీవుచతుర్భుజావతారుఁడ వన్న - - - - ౯౭

గ. మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరాశ్చనప్రణమంతి దేవతా
భ్యః కించ న పూజయన్తి ద్విజాతీన్ న మానయన్తి
మాన్యాన్ నార్చయంత్యర్చనీయా న్నాభివాదయంత్య
భివాదనార్హాన్ నా భ్యుత్తిష్ఠంతి గురూన్.

గ. ౭౨౨, ౨౩, ౨౪.

ఉ. సంపదపేరికట్టెఁడిపిశాచము సోఁకినమానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులైనవారి మ
న్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్విచా
రింపడు మా...భరింపఁడహంకరణంబుపెంపునన్.

శివ. ఆ.౨-౯౮

గ. ప్రవిశ్యచ తరుషండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ
త్రైలోక్యలక్ష్మ్యాః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా
దేవ్యాః కైలాసమివ ద్రవతా మాపన్నం...చంద్రాతప
మివ రసతా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతమ్--
శరదభ్రబృందమివ ద్రవీభూతమేకత్ర నిష్యందితమ్ అచ్ఛో
దం నామసరో దృష్టవాన్. గ. ౮౫౬

సీ. "స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి-శివ.౩-౨౧

ఇట్టి యుదాహరణముల నింక ననేకములుగాఁ
జూడనగును. వేయేల "తమ్మిమానుష" "అయ్య నీవు"

"సంపద పేరి" అనుపద్యముల కీగ్రంథమునం దేవ్రసక్తియు లేకున్నను గాదంబరీరసాస్వాదపరవశత్వముననే యాంధ్రీకరించె నన్నచో శ్రీనాథకవి కాదంబరి నాంధ్రీకరించుతలంపుననే శివరాత్రిమాహాత్మ్యరచన మారంభించె ననియును, గాశీఖండమునందలి గుణనిధిదుర్గుణవర్ణనమునను శివరాత్రివ్రతప్రభావవర్ణనమునను దనివిసనక సుకుమారచరిత్రమును గల్పించె ననియును విశద మగును గదా ?

పైనిజెప్పిన విశేషములం బట్టి యీగ్రంథ ముత్తమప్రబంధములలో నొకటియుఁ బవిత్రగ్రంథములలో నొకటియు ననియుఁ దెలియనగును. ఈగ్రంథ మింతకాలము తాళపత్రములలో ఘుణాక్షరబహుళముగ నింతదనుక (౪౦౦ సంవత్సరములు) ఎవరికి నగపడకున్ననునేఁటి కాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారి యమోఘపరిశ్రమమువలన నాంధ్రలోకమునకుఁ బ్రత్యక్ష మగుట మహాదృష్టవిశేషమే. ఈగ్రంథమును దొలుసారిపత్రికలోఁ బ్రకటించుసమయమునఁ, గీర్తిశేషు లగు శ్రీతంజనగరం దేవరాజసుధిగారు చాలసాయమొనరించిరి. దీనిని సంస్కరించుటయందుఁ గాదంబరియును శ్రీనాథుని యితరగ్రంథము లన్నియును సహాయము లైనవి. అయిన నింకను గ్రంథపాతములును దోషములు సందేహములు ననేకము లుండిపోయినవి.

ఇట్లే యింక నితరుల కనేకసంస్కరణములు దోఁపవచ్చును. అవియెల్లఁ దృతీయముద్రణమున గ్రహింపఁబడును.

ఇట్లు, బుధవిధేయుఁడు,
కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ద్వితీయముద్రణపీఠిక.

శ్రీశివరాత్రిమాహాత్మ్యమున కింతత్వరలోనే పునర్ముద్రణయోగము లభించుట కాంధ్రమహాజనులకు శ్రీనాథమహాకవియెడఁ గలభక్త్యాదరములే కారణము. తొలుతటి ముద్రణపై యిప్పటికెంతమించు పండ్రెండేండ్లు గతించినవి. తొలుతటిపీఠికకంటె నీపీఠికయందనేకాధికాంశములు చేర్పఁగలనని విశ్వసించిన నాకుఁ బ్రత్యంతరాలాభము, నిరుత్సాహజనకమైనది. అయిన నీగ్రంథము ప్రకటింపఁబడినపిదప ననేకులు పత్రికాముఖమునఁ జర్చించినవిషయములవలనఁ గొన్ని నూతనాంశములు తెలియవచ్చినవి. వానిని సుచిత్రరీతిని వివరింతును.

ఈనడుమ రాజకీయప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాలయాధికారులకు "ఈశానసంహితా" యను గ్రంథ మొకటి లభించి

నది. దానియం దీకథకు మూల మున్నది. దానిపరిమా
ణము నూఱుశ్లోకములు మాత్రమే. ఆనూఱుశ్లోకములనే
యూఁతగాఁ గొని కాదంబరీవర్ణములను చేర్చి మహాకవి
యింత గ్రంథముగా రచించినాఁడు. ఆమూలమును బట్టి
చూడ నింకొక్క యాశ్వాసము గ్రంథ మందుండవలయునని
తెలియుచున్నది, గాని, యది యీతఁ డాంధ్రీకరించెనో
లేదో నిర్ణయించుట కాధారము లంతగా నగపడకున్నవి.

తొలుతటిపీఠికలో నీ గ్రంథము చిరకాలమువఱకెవ్వ
రు నెఱుఁగ రని వ్రాసియుంటిని. దాని నీక్రిందిరీతిని సవ
రించుకొన వేఁడెదను.

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
యు, న్యాయము సేయ నేయిటుఁడు రాత్రిఁడు వీఁడు త్రపా
భిమానము, ల్లాయగఁ దట్టియుంచు నతిమాత్రములజ్జఁ బోఁ
డైనకైవడిం, దోయజషండబాంధవుఁ డధోముఖుఁ
డయ్యెనభోంగణమ్మునన్.

శా. ప్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగమువయిం బ్రత్యగ్రపత్త్రాగ
మో, స్నీల త్రింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్మండ
లం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాఁజో రాగ
లీలావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయమున్ బుం చేక్షు
కోదండమున్.

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్దిశం

కం. కేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్.

వీనికిఁ బ్రతిబింబములు మనుచరిత్రమునఁ గలవు:—

చ. తరుణి ననన్యకాంత నతిదారుణ పుష్పశిలీముఖవ్యథా
భరవివశాంగి నంగభవుబారికి నగ్గము చేసి క్రూరుఁడై
యరిగెమహీసురాధముఁ డహంకృతితో ననిరోషభీషణ
స్ఫురణవహించెనో యననభోమణిదాల్చెఁ గషాయదీధితిన్

శా. శ్రేణుల్గట్టి నభోంతరాళమునఁ బాఱెం బక్షు లుష్ణాంశు
పా, షాణవ్రాతముకోష్ణమయ్యె మృగతృష్ణావార్ధులిం
కెంజపా, శోణంబయ్యెఁ బతంగబింబము దిశాస్తోమంబు
శోభాదరి, ద్రాణం బయ్యె సరోజషండములు నిద్రా
ణంబు లయ్యెంగడున్.

పెద్దనార్యుఁడు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును బాగుగా నెఱుఁగు ననుటకుఁ బైపద్యములు తార్కాణము.

ఆంధ్రీకరణమునందలి విశేషములు తొలిపీఠికలోఁ జాలవఱకుఁ జూపితిని, గావున, స్వల్పలోపములను మాత్ర మిటఁ జూపెదను :—

వ. "ఆరాజునకు...నలునకు దమనకుండునుంబోలె" ఆ-౨-౧౫
నలునిమంత్రి సుమతి యై యుండ దమనకుఁ డనుట
ప్రమాదము.

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబు గదా...దశరథుండు దిగ్గజములం
బోలినకుమారుల—ఆ-౨-౩౫.

దిగ్గజము లెనిమిది యైయుండ నాలుగనుట యప్రసిద్ధము.

ఆ ౨-౩౩ పద్యము పూర్వోత్తరార్థములకు సంబంధము లేదు.

"బహుదినంబు లమ్మహాసచివు పట్టపుదేవికి" ఆ ౨-౨౦.
సచివునిభార్యను బట్టపుదేవియనుట సమంజసము కాదు.

శా. "సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీ
యజ్ఞదత్తామాత్యాగ్రణికన్నృపాలకుఁడు" ఆ ౨-౯౨

యజ్ఞదత్తునిభార్యకుఁ జేయవలసిన సీమంతోన్నయనసంస్కారము నాతనికే రాజు చేయించుటయు నసమంజసము.

క. "పరిషేకాంతరమునఁ దా సరసీరుహాకరము వెడలి"
అనంతరము కాని యంతరమైయుండదు. ఆ 3-౨౩

కాదంబరీభాగముల నందందు బహుళముగఁ జొప్పించినట్లు పూర్వపీఠికలోఁ జేర్కొని యుంటిని. ఇంక నీక్రిందివిషయములనుగూడ దిలకింపుఁడు.

కాదంబరిలోని శూద్రకుఁడును దారాపీడుఁడును జేరి యిందు హేమాంగదరూపము నొందిరి. తారాపీడుని పట్టమహిషి విలాసవతియు శూద్రకుని యంతఃపురమును నిందు యజ్ఞదత్తామాత్యునిభార్య సుశీలగాఁ బరిణమించిరి. కాదంబరిలోని శుకనాసుఁ డిందు యజ్ఞదత్తుఁ డయ్యెను. అందలి చంద్రాపీడవైశంపాయను లిందు విద్యాభ్యాసకా

లమున సుకుమారత్వ మొందిరి. కాదంబరిలో శుకమును దీసికొనివచ్చిన చండాలదారికారూపచ్ఛన్న యగుమహాలక్ష్మి యిందుఁ గథానాయికయగు జనంగమకన్యగా నవతరించినది. అందలిపక్కణమ యిందలి పక్కణము. అందలిశబరసేనాపతి మాతంగకుఁ డిందు మాలెతతోఁ గాఁపురమున్న సుకుమారభూమికఁ దాల్చెను. అందలిశబరసైనికు లిందు వృద్ధసుకుమారునిసహచరులు. కాదంబరిలోని తారాపీడుని మహిషి విలాసవతి సంతతి లేక విచారించుట, భర్త యామె నోదార్చుట, తాంబూలకరంకవాహిని గుట్టు చెప్పుట, శివాలయపురాణశ్రుతి, దానధర్మాదు లాచరించుట, గర్భప్రాప్తి, సూతికాగృహాలంకారము, ప్రసవము, ప్రసూతిసమయబలివిధానము, కుమారసంరక్షము, శైశవక్రీడలు మొదలగున వెల్ల దీనియం దట్లే సలక్షణముగ యజ్ఞదత్తునిభార్య విలాసవతి వానికుమారుఁడు సుకుమారుఁడు వీరివిషయమున వర్ణింపఁబడినవి. సీమంతోన్నయనపుంసవనము లిందు స్వతంత్రముగఁ జేర్పఁబడినవి. అధమాధమవాపక్షమున నొక్కపర్యాయమే జరుపఁబడిన యీరెండుకర్మలు నానాఁటికే యాంధ్రదేశమునఁ గర్భశ్రద్ధ యడుగంటె నని తెలుపుచున్నవి.

ఈ యంశముల నెల్ల నాలోచించిన నీకవి నూ ము నెట్లు పెంచినాఁడో తెలియఁ గలదు.

దీనికి మూల మగునీశానసంహితాభాగమును నేనిం కను జూడఁ దటస్థింపలేదు. అది లభించెనేని త్వరలో నేయీ గ్రంథమున కనుబంధముగ నందలివిషయములను గూడఁ బ్రకటింతును.

బుధజనవిధేయుఁడు,

విద్వాన్, కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ప్రథమాశ్వాసము.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము.

శా. శ్రీ - - - వాశ్రితోరస్థ్సలీ
నాగాధీశవిశిష్టసంస్తవలసన్నాళీకపాదద్వయ
ప్రాగల్భ్యుం డగుశంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షుమైయె
ప్పుడున్। యోగీంద్రాఖ్యుని ముమ్మడీంద్రసుతుని న్నాద్యు
క్తశాంతాత్మునిన్.

శా. శ్రీరామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకరప్రక్రియా,
భారాయత్తమనస్కుఁ డార్యజనసంభావ్యుం డుభవ్యాత్ముఁ
డై, గారామారఁగ నమ్మమాంబికసుతున్ గౌరీశభక్తా
గ్రణిన్, ధీరున్నమ్మయశాంతుని న్ననుచుసం దీర్ఘాయుర
ర్థాఢ్యుఁ గన్.

ఉ. నాలుగుమోములందనరనాలుగువేదములభ్యసించుచున్
నాలుగునైదురూపముల నవ్యసుఖ ... చేసియున్, ఆలిని

బుక్కటందిడి విహాయసవీథిని నంచ నెక్కి తాఁ,జాలఁ
జరించుబ్రహ్మఘనశాంతుఁడుశాంతనఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

చ. హరిహరపద్మజాదులగునాద్యులుసంతతభక్తియుక్తులై
చిర మగునిష్టసంపదలఁ జేకొని లోకములన్ సృజింపఁగా
నరుదుగఁ బ్రేమఁబ్రోవలయమందఁగఁ జేయఁగఁగర్తలై రినీ
పరమహనీయతత్త్వ మనివార్యము సద్గుణశీల పార్వతీ.

గీ. మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవునిల్లాలు
బ్రతుకు తెల్లఁ దానె పట్టిచూడ
ముఖ్యమైనలక్ష్మి ముమ్మయశాంతాత్మ
మందిరంబునందు మసలుచుండు. ౫

చ. కవికవితాబ్ధిలోనముఖగహ్వరమోడయుజిహ్వాగ్రెడ్డహ్వా
త్పవనుఁడు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము......
......మాత్మవర్తకునికై వడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
గవయఁగనిచ్చినీవలనఁగావ్యసుఖస్థితియిచ్చుఁగావుతన్.

సీ. బాణు నద్భుతశాస్త్రబహుకలాహారిణుఁ
బ్రకటవరకవితా - - -
- - - గాంభీర్యబంధానుబంధవి
స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముఁ
జిరతరమతిభద్రుఁ జెన్నారిశివభద్రు
నతులగుణస్ఫారు నమ్మయార్యు
వరనీతిచాతురీవాగ్విభూతిభవభూతి
... మోఘమాఘు

ఘనవినూత్నవికాసు శ్రీకాలిదాసు
దండి కావ్యానులాపవాగ్దండి దండిఁ
జిత్రవాగ్జృంభణప్రఖ్యుఁ జిత్తపాఖ్యుఁ
దగిలి మలహణు బిలహణు - - ౭

ఉ. ఉన్నతమైన యాంధ్రకవితోక్తులనెంతయుఁ బ్రోడలైన యా
నన్నయభట్టు తిక్కకవినాయకుఁ డెఱ్ఱన శంభుదాసు -
. ... - . .
- -శాస్త్రముల సంఘట - - కన్. ౮

క. కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల
సతతముఁ గొనియాడి వారిసన్నుతి - -
- - - -
- - - - ౯

క. - -కోటుల
తెటఁగిదె యని తప్పు లెల్లఁ దీర్తురు వశులై
మెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు
కటుకులు వలుకుట్లయు నేర్పు గర్వప్రౌఢిన్. ౧౦

ఉ. పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసార్థగుణా... శబ్దపద హేతు
కలారసనక్రియాఢ్యమై, యాద్యులు చన్నమార్గమున
నావడిప్రాసవిడంబబంధమై, చోద్యముగాఁగఁ జెప్పు
కృతి శ్రోత్రసుఖావహ మెల్లచోటులన్.

శా. ... ... సంభూతకస్థానమై, ఖ్యా
తంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యసంసేవ్యమై,

యూతారార్క సుధాంశువై కమలజాతాకల్పమై మెప్పు
డున్, జ్యోతిశ్చక్రముఁ బోలెఁ గ్రాలవలదా సొం--౧౨

వ. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును గురుప్రశంసయుఁ గవీ
శ్వరప్రస్తుతియుఁ గుకవి నిరాకరణంబునుం జేసి యొక్క
కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు --
శిస్వస్తిశ్రీ పర్వతస్వయంభూశ్రీ లింగచక్రవర్తిశ్రీ మల్లి
కార్జున శ్రీమహాదేవుని ముఖమండపంబున సుఖాసీను
లయి యంచుగండపృథ్వీమహా...భక్తప్రకరంబులును
విజయనధ్యక్షు లగు శుద్ధక్షత్రియులును, ధనపతిసమా
నసంపద్భాసితు లగు వైశ్యులును, నిర్వక్రపరాక్రము
లగు వీరభటులును, శంకరపురాధ్యక్షులును, స్థానా --
యోగంబును, గుండలి దండలాసక ప్రేరణి ప్రేంఖణం
బులైన చతుర్విధనృత్తగీత వాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలా
పకరుణాబంధురబంధభేదంబుల గంధర్వసంగరప్రవీణు
లయిన ... సియుండ శ్రీశాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వ
రుండు శివకథావిధానంబులఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచుఁ దన
మూలభృత్యుం డగు పువ్వులపుమ్మడిదేవయ్యశాంతు
నిం గనుంగొని నీపేరన...కవిత్వంబున నీకథ యుపన్య
సింపుమన మహాప్రసాదం బని సత్త్వసార్వభౌముం డగు
శ్రీనాథకవివరేణ్యుని గృపావిశేషంబునం గాంచి శ్రీమల్ల
లికార్జునమహాదేవ ... అంచుగండముఖ్యవరణా...
లోష్ఠయేకోరామేశ్వరపండితారాధ్యాదిచాతుర్వర్ణ్యం

బులుం గలిగిన మ . . యందు. . . బందిన మల్లినాథ
గురుండు - - - - - ౧౩

సీ. (లింగార్చ)న క్రియాలీల నేప్రొద్దును
కరికాలచోడని కరణివాఁడు
జంగమారాధనసక్త మైన
- - - -
- - - - -
- - య్యసరణివాఁడు
వరధర్మచాతురీ వైభవఖ్యాతిచే
సేనమరాయనిచెలువువాఁడు
ననఁగ నిద్ధాత్రి నింపారు నఖిలకళల
సకలనిర్మాణవిద్యాప్రశస్తుఁ డనఁగ
మహానిత్రైశ్వర్యసంప్రాప్త - - -
మల్లికార్జునయోగిసమాజపరుఁడు. ౧౪

క. ఆతనివంశంబునఁ బ్ర
ఖ్యాతిగఁ జరితప్రతాపకలనాధర్ముం
డాతతవిక్రమశీలుఁడు
భూతలమునఁ గొమ్మవిభుఁడు పొలుపై వెలసెన్. ౧౫

సీ. చేవూరిభీమేశుఁ జెలువార గుండెలఁ
బూజ గావించినపుణ్యమూర్తి
కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లి
కార్జునకుత్పలం బర్థిఁ బడసెఁ

ఉ. పోలయముమ్మమాంబికలు పుణ్యచరిత్రుల భక్తియుక్తులం
బోలఁగఁ, గాంచి రేడ్వురను బుణ్యఋషీశ్వరసప్తతుల్యులం
బోలినపుత్రసప్తకము భూతహితార్థగుణప్రవృత్తికై
లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్ములన్. ౧౯

సీ. రామామనోహారరతిరాజనిభుఁడు శ్రీ
మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమవెలయ
- - చారనిర్మలస్వాంతుండు
శ్రీగిరినాథయ్య చెలువుమీఱుఁ
బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల
సెట్టిదేవాఖ్యుండు చెన్నుమీఱు
వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు
భీమేశ్వరస్వా - - -
వెలయ ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి
ఘనుఁడు కొమరగిరీంద్రుండు గలిగియుండు
- - పోతలింగాఖ్యుఁడు పొలుపుమీఱు
సప్తఋషులకు నేప్రొద్దుసములు- ౨౦

క. - - -
- - - గావలసెను
కారణజన్ముండు...పూరకి -
- - - - ౨౧

సీ. లింగార్చనక్రియా...చెల్లించు
విఖ్యాతి...య్యదండా... వాఁడు

- - - -

- - - -

పరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
నల్లమప్రభులీల నలరువాఁడు
రుచ్యర్పణక్రియారూఢి నిద్ధారణి
మాదరచెన్నయ్య (మహిమవాఁడు)
చెలఁగె గురులింగజంగమసేవకుండు
మల్లికార్జునశివునకు మంత్రియనఁగఁ
దూర్పునాఁడెల్లఁ బాలించునేర్పరతఁడు
శ్రీసమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు. ౨౨

వ. అమ్మహాత్ముండు దనవర్ణనంబునకుం దగినవర్ణనీయ యగు
సాధ్వి వివాహంబయ్యె నంత. ౨౩

సీ. పార్వతిమూర్తియు భారతీదేవియు
నిందిరరూపంబు నింద్రుసతియు
రోహిణీదేవియు రుక్మిణీదేవియు
స్వాహాస్వధాతులశక్తిచయము
గంధర్వసతులును గందర్పభామయుఁ
(గశ్యపు)సాధ్వులుఁ గ్రతువుసతులు
వరవసిష్ఠునిరాణి ధరఁ గుంభసంభవు
రామయు నాదిత్యరమణిఁ గూడి
ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించెధాత యనఁగ
మగువ సెట్టిదేవాఖ్యనిమారమాంబ

(సకలసద్గుణవి)ఖ్యాతసారసౌఖ్య
మహితపంచాక్షరీమంత్రమాననపాత్ర. ౨౪

క. సెట్టియమారమ గాంచెను
దట్టుల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్
మట్టురగండని మున్మయ
సెట్టన విలసిల్లువీరశేఖరు నర్థిన్. ౨౫

క. పారావారగభీరుఁడు
నారీజనమన్మథుండు నరనుతుఁ డనఁగా
ధారణి సెట్టియభీముఁడు
వారక వర్ధిల్లు నెపుడు వైభవ మలరన్. ౨౬

క. లాలితవైభవశీలుఁడు
లోలాక్షీమన్మథుండు లోకఖ్యాతుం
డాలోలచరిత్రుఁడు ధరఁ
బ్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁడై. ౨౭

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారిజాతోద్భూత
ఫలము లేగురువుసంభాషణములు
వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన
శాశ్వతం బేగురుస్వామిమహిమ
నిఖిలదేశాధీశనివహప్రమేయక
పాత్ర మేగురుమూర్తిపాదయుగళి
శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా
(హ్లాద మేగు)రువుహస్తాంబుజాత

మనఁగఁ బండితచెనమల్లికార్జుననకుఁ
(బౌత్ర)రత్నంబు సెట్టియప్రభుసుతుండు
మారమాంబాతనూజుఁడు మహితయశుఁడు
వెలయు ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి. ౨౮

ఉ. శ్రీగిరి(పూర్వభాగ) మునఁ జెన్నగుభక్తిమహత్త్వ...
- -గమవేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథాప్రసంగవి...
- -విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు -
... ... చెప్పెదు నెప్పుడున్. ... ౨౯

క. వార - - -
సారార్థము లయినకృతుల సభలోపలఁ దా
గారామారఁగఁ బలికిన
శారద యారూపనంగ జగతిఁ (జరించున్). ౩౦

గీ. - - -లాఖ్యమాన
భీకరుండు - -
(బసవశ)ంకరుండు పరవాదిమండూక
భయదపన్నగుండు భక్తిఘనుఁడు. ౩౧

క. పీతాంబరుఁ బొలియించిన
ఖ్యాతచరిత్రుండు జైనకాకోదరతా
ర్క్ష్యాతతబిరుదాంకుఁడు సం
జాతప్రవిలీనబిరుదసమ్మతుఁ డెలమిన్. ౩౨

చ. పరిణయమయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయపుత్రి
శాంకరిన్, సరసకలాభిరామ కులసంస్తుత (పుణ్య)

చరిత్రయుక్తయై, యరయఁగఁబుట్టినట్టి త్రిపురాంబిక
కూఁతురుభాగ్యదేవతం,బరమపతివ్రతానిలయ భాసుర
నిర్మలగాత్రి నర్థిమై. 33

సీ. పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ
గౌరి గాఁబోలు నీకాంత తలఁప
సకలసంపత్స్ఫూర్తిచాతుర్యమహిమల
నిందిర గాఁబోలు నిందువదన
సకలవిద్యాప్రౌఢి నడిసన్నగరిమల
భారతి గాఁబోలు భామ తెలుపుడు
సర్వలక్షణగుణసంపన్నతోన్నతి
నింద్రాణి గాఁబోలు నిగురుఁబోణి
యనఁగ నిద్ధాత్రి నేప్రొద్దు నతిశయిల్లెఁ
బరఁగ ముమ్మడిదేవయ్యభామ జగతిఁ
గామితార్థకసంధానకల్పవల్లి
యుజ్జ్వలద్గుణనికురుంబ యొమ్మమాంబ. 38

ఉ. ముమ్మడిదేవచంద్రునకు ముఖ్యతలోకరియొమ్మమాంబికకు
...మ్మగవేదశాస్త్ర పరి- శుద్ధయుక్తికిన్
ఇమ్మహి నెల్లవారలకు నీప్సితవస్తువిధాయియై ధరన్
సమ్మతినుద్భవిల్లెఁబర శాంతుఁడు శాంతనవాగ్రగణ్యుఁడై.

సీ. పరవాదిమత్తేభపంచాననాఖ్యుండు
పరవాదిమండూకపన్నగుండు
పరవాదినవమేఘపవమానధీరుండు
పరవాదిసాగరబాడబుండు

పరవాదికుత్కీలభాసురదంభోళి
పరవాదికేంధనపావకుండు
పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు
పరవాదిభోగిసుపర్ణుఁ డనఁగఁ
జటులజైనకోలాహలసమరబిరుద
ఘనుఁడు సంగ్రామపార్థుండు వినుతయశుఁడు
శుభుఁడు ముమ్మడిదేవయ్యసుతుఁ డనంగ
వెలసె శాంతయ్య విక్రమవీరవరుఁడు. ౩౭

గీ. వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని విమలచరితు
స్కాందపౌరాణికం బైనకథలలోన
ఘనత శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగుగాఁగఁ
గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య. ౩౮

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య
పౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండును నగు శ్రీనాథ
కవివరేణ్యుండును సంతుష్టమానసుండై శాంతస్వామి
యొసంగిన కర్పూరతాంబూలజాంబూనదాభరణంబులు
స్వీకరించి స్కాందంబున నీశానసంహితం జెప్పంబడ్డ
యురులింగోద్భవంబును శివరాత్రిమాహాత్త్యంబును...
కథావిధానంబున కధీశ్వరుఁగా శాంత - ౩౯

మయ్యంతములు.

క. - - -
- దానని ర్గలమతికిం

గృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
బ్రత్యర్థిద్విరదదళనపంచాస్యునకున్. ౩౯

క. రామామన్మథమూర్తికి
రామత్రయలీలమతికి రమ్యాత్మునకున్
సోమవ్రతవరకాంతికి
భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్. ౪౦

క. శైవాగమశాస్త్రాది
ప్రావీణ్యాగణ్యపుణ్యభరితాత్మునకున్
భావాభావవివేకికి
భావితవంశావతారపరమాత్మునకున్. ౪౧

క. జంభాంతకవైభవునకు
సంభృతశాస్త్రప్రతాపశైలోన్నతికిన్
శుంభత్ప్రాభవరతికిన్
దంభోళిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్. ౪౨

క. వరమున్మయశాంతునకుం
బరమపరజ్ఞాననిధికిఁ బావనమతికిన్
నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
గరుణారసపూరితార్తకలితాంగునకున్. ౪౩

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియు నభిమతార్థసిద్ధియు సత్య
ధర్మక్రియావృద్ధియు నగున ట్లష్టాదశవర్ణనాగర్భంబుగా
నత్యాశ్చర్యకరంబై యుండ నా రచియింపం బూనిన
కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తంబై సర్వవస్తుసంధా

నం బై సర్వలక్షణసంపన్నం బై సర్వాగమామ్నాసనం భావితసంస్తుత్యం బై పరమధర్మోత్కృష్టం బై పరమేశ్వరప్రియం బై పార్వతీమనోహరం బై శ్రీనాథసేవితం బై బ్రహ్మరుద్ర దేవతాది సంస్తూయమానం బై శోభిల్లు నిష్ఫాణ్యచారిత్రంబు దశదోషవివర్జితం బై ... నానేర్చిన విధంబున రచియించెద నది యెట్టిదనినఁ బూర్వోక్త మార్గంబునఁ బరిపూర్ణం బై యథావిధి శోభిల్లు నిష్ఫాణ్యచారిత్రంబుఁ బోలినట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును నగు గంగాకాలిందీసంగమంబున సంశ్రితాత్ములు సత్యవ్రతపరాయణులు నగు శౌనకాదిమహామునులు దీర్ఘసత్రంబునందుఁ గూడి యుండంగ వేదవ్యాసప్రియశిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూతాహ్వయసంభవుండు సూతుం డేతెంచిన సంప్రాప్తమానసు లయి యమ్మహామును లాసనార్ఘ్యపాద్యాదులం బూజించి యతని కి ట్లనిరి. ౨౨

౨. సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత
యఖిలపురాణవిద్యాప్రగల్భ
పంచావయవయుక్తభవ్యకావ్యవిదగ్ధ
యాశ్చర్యహేతువు లైనకథలు
రత్నాకరమునందు రత్నంబులునుబోలెఁ
గలవు నీయందుఁ బొగడఁ దగాదు
నీవెఱుంగనివిద్య లీవిశ్వమున లేవు
తర్కించి యెన్నివిధములఁ జూడ

నుత్తరోత్తరసత్కృత్య మొప్పనీకుఁ
గాలనిర్ణయకలన నీకరతలంబు
పూర్వమున మేము సేసినపుణ్యమెల్ల
ఫలితముగ నేఁగుదెంచితి†ప్రార్థనంబు. ౬౫

వ. వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయ విస్తరపురాణధర్మశాస్త్రంబు లాయుర్వేదధనుర్వేదంబు లర్థశాస్త్రంబు లన నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు నాదికర్త సదాశివుం డాశూలపాణి యమ్మహాస్థానంబులం బ్రహ్మ కుపదేశించె ననంతరంబు శంకరాజ్ఞాప్రచోదితుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాదినిధనుండు పుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుం బోలె ద్వాపరాంతంబున సత్యవతియందావిర్భవించె వేదార్థోపబృంహణార్థంబు సర్గప్రతిసర్గవంశమన్వంతరవంశానుచరితంబు లనుపంచలక్షణంబులం గలిగి బ్రాహ్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు పాద్మంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మాండంబు లను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పించె నవియును. ౬౬

గీ. గ్రంథసంఖ్యఁ బురాణసంఘంబుగూడి
నాల్గులక్షల నీపురాణములలోన

† తత్ప్రార్థనంబు.

నూఱువేల్గ్రంథములలోన నుతివహించి
శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివునిఁజెప్ప. ౪౭

వ. అందు శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు చెప్పం బడియుండు నమ్మ
హావ్రతం బెట్టిదెవ్వ రాచరించి రేఫలంబు నొసంగు
మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపు మనిన నక్కథ
కుండు శౌనకాదిమహామునుల కి ట్లనియె. ౪౮

ఉ. తాపససార్వభౌములు సదాశివరాత్రిమహావ్రతంబుదో
షాపహృతిక్రమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు
శ్రీపదపద్మము ల్దలఁచి చెప్పెద శంకరసంహితాకథా
దీపితభవ్యమార్గమును దేటపడ న్మొదలింటినుండియున్.

గీ. ప్రళయకాలంబుతుదఁ గాళరాత్రి చనిన
నపరమగుసర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమునుగాఁగఁ జిలుపచిలుప
గంధవాహంబు వీఁచు నిర్గంధ మగుచు. ౫౦

సీ. మూలముట్టుగను నున్మూలనంబును బొంది
మహీధరంబులురూపుమాలియుండఁ
ద్రిభువనంబులును జలత్తృణరాశియునుఁ బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృష్టి
విశ్వప్రపంచంబు వెల్లిగొనఁగ

భూర్భువస్స్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ
సఖిలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
మప్పళించుచు... సప్తార్ణవములు
నిండికొనియుండఁగా రిత్తనింగితోడఁ
గొంత కాలంబు శూన్యమై గడ్డువోయె. ౫౧

వ. అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుం డై శివయోగముద్రా
ముద్రితలోచనుం డగుచు సముద్రంబునడుమం బవ్వ
ళించిన. ౫౨

క. జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
వినుతించిరి జలధిసలిలవీచీరింఖ
ద్ఘనజాతయోగనిద్రా
విని మీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్. ౫౩

గీ. దేవతలు సంస్తుతింపఁగఁ దెల్లవాఱెఁ
గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
యంతమేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
డాదిమబ్రహ్మ జగము సేయంగఁదలఁచి. ౫౪

గీ. అభినవోన్మేషజిహ్మమైనట్టిదృష్టి
కళలు వీక్షించెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
చింతనొంది లోకంబు సృజింప వెఱవు
హృదయమున... ౫౫

ఉ. - - - - - లెందణంగిరో
చుక్కలసుద్దియెద్దియొకో చూడఁగఁగందుమె పర్వతంబులన్
దిక్కులచాయ లెవ్వి యని ధీరత నల్వ్వటుచింత(నొందఁగా)
- - - హ్మ్రతివిశ్వము ముంచియుండఁగన్.

క. అంతఃకరణంబున నటు
చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచసృష్టికినిఁ గ్రియో
దంతమ్ము లేక దుర్వ్యథ
సంతనకట్టఁగ విధాత చాలం డయ్యెన్. ౫౭

వ. వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొనర్చియుఁ
బుండరీకసంభవుండు భువననిర్మాణక్రియారంభంబునకు
నుపాయంబుఁ గానక చీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణికం
ఠగ్రవేయు భగవంతుం గృతాంతఘస్మరు సంస్మరించి
తత్ప్రసాదంబున వసుంధరాగోళంబు మహాంధకార
మగ్నం బగుట యెఱింగి యజ్ఞగర్ధాత్రుల నుద్ధరింపం
దలంచి. ౫౮

[illegible]. క్రోడాకారము* దాల్చి కంఠభవఘుర్ఘుర ధ్వానవిస్ఫూర్తి బా
తాళక్రోడమహాకటాహము సముద్ఘాటింపఁ దత్కంధరా
గోళస్థాయిని యైనభూమి పృథువక్షోజ ప్రదేశంబున న్లీ
లాసత్పులకాంకురంబులెగయ న్వెన్నుండుమున్నీటిలోన్.

గీ. లోఁతుమున్నీటిలోపల నీఁతలాడెఁ
గూటక్రోడావతారుఁ డై కైటభారి

---

* దాల్చెఁగంఠ.

చటులవాలకశాఘాతసంప్రభూత
నీరమండూస్వనంబున నింగి యద్రువ. ౬౦

సీ. కాఁడిపాటినకొనిగరులు బ్రహ్మాండంబు
కనుపప్పూబంతి కక్కుజముదోఁప
ఖురపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరంబు
మువ్వలోపలిజాతిముగువుపడయ
దీర్ఘకంఠకఠోరఘుర్ఘురస్వనమునఁ
బాతాళగోళంబు బాతలింప
నీలాంబుదశ్యామనిబిడదేహచ్ఛాయఁ
బ్రళయాంతకాలంబు దొలకరింప
సప్తపాతాళములక్రిందఁ జాఁగిపడిన
యవని నెత్తె నిశాలదంష్ట్రాంకురమున
నభినవస్తబ్ధరోమదివ్యావతారుఁ
డంబురుహలోచనుండు కల్పాదియందు.

వ. ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును నీలమేఘప్ర
కాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును విపులవృత్త
స్కంధంబును సమున్నతకటితటంబును హ్రస్వవృత్తో
రుజంఘాగ్రంబును దీక్ష్ణఖురమండలంబును బద్ధరా
సదృశేక్షణంబును దృఢదీర్ఘమహాప్రోథంబును సము
ర్ణోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసవిఘూర్ణితప్రళయార్ణవంబును
చ్ఛటాపాటలనటచ్ఛన్నకపోలస్కంధబంధురంబును
యినవరాహరూపం బావహించి రసాతలంబున

మగ్న యగు పృథివి నుద్ధరించిన. ౬౨
గీ. దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁబడిన
యుర్విచుట్టును జలధి నీరోడి - -

. . . .

త వెలిపట్టుజగజంపుగొడుగువోలె. ౬౩
సీ. జయజయధ్వనులతో సనకాదిమునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి సేయ
బహుళసౌరభమ . . లుప్పతిల్లంగ
విద్యాధర . . విరులు గురియ
దివ్యదుందుభిసముత్థితనినాదంబుల
భూ . . ంభంబు బోరుకలఁగ
జోకయై యప్సరస్సుదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్రమోదనృత్తమాడ
జద్దువడియుండె నొకకొంతప్రొద్దు వేడ్క
నవయవంబులు గరుడాల్ప నచ్యుతుండు
ప్రళయజలనిధి క్రింద...పడినయట్టి
యుర్విదంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి. ౬౪
గీ. సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోనగురియఁ
జూడనొప్పారె హరిశరక్రోడమూర్తి
కంధరంబుల ఖద్యోతగణము మెఱయఁ
జాలనొప్పారునంజనాచలమువోలె. ౬౫
వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రలయసలిలోపద్రవంబుఁ దీర్చి ధాత్రిఁ

బూర్వస్థానంబున సంస్థాపించి సర్వసర్వంసహాభారవ
హనంబునం బ్రభవించిన ప్రయాసఖేదం బుజ్జగించుట
కయి పాఁపసెజ్జపై మున్నీటినట్టనడుమం బవ్వళించి
నారాయణుండు నిజాంతర్గతంబున. ౬౩

శా. దుర్వారోద్యమభంగి దంష్ట్రికతుదిన్ దూరంబుగానైతి
యేఁ, బూర్వస్థానమునందుఁ బెట్టితి యథాపూర్వంబుగా
నిప్పుడీ, యుర్వీమండలి నెట్టివాఁడనోకో యోహో
యంచుఁ జిత్తంబునన్, గర్వించె న్మధుకైటభాంతకుఁ
డుదన్వద్వారిమధ్యంబునన్.

గీ. అంత నిటఁ దాన తొసగునబ్జభవుఁడు
దంభక్రోడావతారుఁడై ధాత్రియెత్తి
సాగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారమునను
మొదలుకొని యెల్లవిష్టపమ్ములు సృజింప. ౬౫

వ. మహత్సర్గంబు భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబునను బుద్ధి
పూర్వకంబు లగుమూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు, ముఖ్య
సర్గంబు, తిర్యక్సర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు,
గ్రహానుగ్రహసర్గంబును నానేడును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృత
సర్గంబులు కౌమారసర్గంబు, ప్రాకృతసర్గంబు నీతొమ్మి
దియు నసాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మి
కహితాహితతదుపాయతత్ప్రతీకారవిరహితంబునం జేసి
యప్రయోజనంబు లగుట నీతొమ్మిది సర్గంబులవలనను
బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం

ప్రస్తుతించితత్ప్రసాదంబునం బురాణప్రజాపతుల(కశ్యప)
మరీచి భృగ్వాంగిరసపులస్త్యపులహక్రతుదక్షవసిష్ఠుల
మానసంబునం దొమ్మండ్రను ధర్మాధర్మసంకల్పంబుల
మూటినిఁగూడఁ బన్నిద్దఱుపుత్త్రులఁ గాంచె. అపన్ని
ద్దఱివలననుం బండ్రెండు దివ్యవంశంబులు ప్రజావంతం
బులుఁ గ్రియావంతంబులునై ప్రవర్తిల్లె నందు దేవదైత్య
దానవమునియక్షగరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధ
విద్యాధరకర్మదేవతాప్సరఃకామినీరక్షోభూతపిశాచమను
ష్యపశుపక్షిమృగోరగ కీటక గిరిగ్రావవృక్షలతాగుల్మాదు
లును, గాయత్రీత్రిష్టుప్సామరథంతరంబులును, అగ్ని
ష్టోమ హాయ మేధవాజపేయాతిరాత్ర పౌండరీకాదులు
లోనుగాఁగల చరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగ
ప్రత్యంగబుల జన్మించె నవ్విధంబున నిఖిలప్రపం
చంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున.

ఉ. ఏ నధికుండ నాకుఁ బ్రతియెవ్వరు నిర్జరకోటిలోన నేఁ
గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పన సేయఁగ లేఁడు తత్కారుం
డే నఖిలేశ్వరుండనని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ
దానయహంకరించెను విధాతసదాశివుమాయపెంపునన్.

వ. ఇవ్విధంబుఁ నవష్టంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభ
వుండు తాను సృజియించినభువనంబులు వీక్షింపందలంచి
రాయంచ తేరెక్కి దిక్కులఁ జరించువాఁడు ముందట. ౭౧
మహాస్రధర. అటఁ గాంచెం బద్మగర్భుం డహిమకరధూళీ

హాస్తినక్రాదియాదః,పటలీ ధాటీవిహారప్రచలితమహీభృ
త్కృతకుక్షిప్తపలీలా, చటులోర్మివ్యాప్త ఘోషాసముపచిత
దిశాసౌధవీథీవిటంకా, పటుసంఘాటాప్రతిశ్రుద్భయక
లితజగద్వ్యాప్తిలబ్ధి న్సుధాబ్ధిన్. ౭౨

లయగ్రాహి.

తోయజభవుండుమదిఁ బాయనియహంకరణమాయనుజగం
బుల కపాయము ఘటింపం, జేయ సమకట్టి ఫణిశాయి
నిరుపాధిశుభదాయకును రాసురనికాయమకుటాగ్రస్థా
యి కురువిందసముదాయఘృణికోటివిశదాయతపదద్వ
యుఁగళాయుతునిశ్రీస్రా,రాయణురమారమణుఁడాయఁజని
నిద్దురకు రాయిడిగనెవ్వఁడవురా యనుచుఁబల్కెన్. ౭౩

క. లే లె మ్మెక్కడివాఁడవు
పాలసముద్రమున భోగిపర్యంకమునం
దేలెద వొక్కండవు ననుఁ
దైలోక్యాధీశు నెఱుఁగు రా పరమేష్ఠిన్. ౭౪

సీ. పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి
వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును
దిక్చక్రవాళ మొత్తితిఁ జక్కఁజేయఁగాఁ
బాదుకొల్పితి గోత్రపర్వతముల
వరుసఁదీర్చితి నేడుశరనిధానములకు
నారువోసితి నరణ్యములు పెక్కు

గ్రహతారనక్షత్రగతు లేటుపఱచితి
సరణు లేర్చితి నభస్స్వాంతమునకుఁ
గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు
పరిధిగా వాల్చితిని మహావరణజలము
నిట్టినేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు
పాన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు. ౭౫

గీ. ఎవ్వఁడవు చెప్పుమనిన లేనవ్వు నవ్వి
యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కిట్టులనియె
నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు
కర్తనని పల్కెదవు సిగ్గుగాదె చెపుమ. ౭౬

గీ. వినియెఱుంగవె కల్పాంతవేళనేను
దంభక్రోడావతార ముద్ధతి వహించి
సర్వసర్వ - - - సరణి
దాల్చినాఁడను దంష్ట్రికాదండకోటి. ౭౭

శా. ఏలావచ్చెదుడాయ నెవ్వఁడవు నీవెచ్చోటికింబోయె దీ
వేలామ్రొక్కవునాకుగర్వమిఁక నెంతేనోర్వకుండుంజుమీ
త్రైలోక్యాధిపుఁడన్సురాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ,వ్యా
లీఢాంఘ్రిసరోరుహుండవిడుగర్వారంభసంరంభమున్.

గీ. అని వసుంధర నుద్ధరించినబలంబు
భువనసర్గం బొనర్చినపూనికయును
గారణంబులుగాఁగ నాగ్రహముపూని
యచ్యుతుండును నజుఁడు గర్వాంధులగుచు. ౭౯

వ. ఒండొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దఱు మహేశ్వరమాయా
ప్రభావంబున. ౮౦

గీ. నన్ను గెల్చెకదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చెకదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడవౌట యనెయె శౌరి. ౮౧

వ. అని యవష్టంభవిజృంభణంబున. ౮౨

గీ. ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గమెక్కు వెట్టె
గాండివమునజ్యముగఁ జేసెఁ గమలభవుఁడు
శరము లిద్దఱుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబు
లేసి రొండొరుపై శౌర్యమెసక మెసఁగ. ౮౩

మ. జవ మేపారి మురారి పద్మజభుజాచక్రీభవచ్చార్ఙ్గగాం
డివకోదండవినిర్గతప్రభల సందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భానుకిరణంబు ల్దాఁటనీకుండుటం
బవలుంబర్వెమహాంధకారములుపైపై నూచినిర్భేద్యముల్

గీ. గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుండేయుసాయకముల
గర్కశంబైనకుశపూలకమునవ్రేసి
ఖండఖండములుగఁ జేసెఁ గదనవీథి. ౮౪

క. వాలికమెఱుంగుఁదూపులు
నాళీకాసనుఁడు కినుక నారాయణుపైఁ

గీలుకొనఁ జేసి యార్చెను
నాలుగు మోములను ద్రిభువనము వణఁకాడన్. ౮౬

వ. ఇవ్విధంబున విధాత యార్చి పేర్చినఁ గోపాటోపంబు నం గటకటంబడి కైటభాంతకుండు లలాటవీథీవిటంకం బున భ్రుకుటి నటింపఁ గల్పాంతవేళాసముజ్జ్వలజ్వలన జ్వాలాజాలలీలా క్రీడావహామహాప్రభామండల మధ్యవ ర్తియు విబుధ రిపు వధూ వైధవ్యదానదీక్షాధురంధర ప్రభాపరాక్రమక్రీడానిర్వక్రపరాక్రమం బగుచక్రం బతని మీఁదఁ బ్రయోగించిన. ౮౭

మ. దిశలున్నింగియునేలయున్ప్రవాలదీప్తివ్యాప్తినంతర్భవిం ప శతానందునిమీఁదసాగుటయునప్పద్మాసనుండేసె బ్ర హ్మశిరోనామకమైనయస్త్ర - - స్త్రాపాదిదైవంబు న వ్విశిఖంబుద్ధతిమ్రింగె నద్భుతగతిన్వేవేగ నాచక్రమున్.

గీ. హరి విధాతపైఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నమ్మహాస్త్రంబు - -
- - ములును ౮౯

చ. పటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు రెండుఁ బోరఁగాఁ జిటిలినవిస్ఫులింగములఁ జిల్లులు వోయె నభఃస్థలంబు వి క్రటము - - - గర్భగోళసం, పుటములు వ్రాక్కెనుమ్మదముపుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్మమున్.

ఉ. పాశుపతాస్త్రరాజములభంగధృతిందమలోనఁబోరఘోరా రాశనిఖండసన్నిభము లైనతదీయకృపీటసంభవో

లక్షశతము ల్పరస్పరవిఘట్టనఁ జిచ్చుఱకోలలై వెసం
గేశవుమేన బ్రహ్మమెయిఁ గీలియొనర్చె నపారవేదనన్.

ఉ. కాంచనగర్భుఁడు న్నరకఘస్మరుఁడున్ బహుకాలమీ
క్రియం,గాంచిరినొచ్చి పాశుపతకాండయుగప్రభవాగ్నికీలలం
జంచలచిత్తవృత్తి బహుసంపదపెంపున మూరివోయి ద
ర్పించినయట్టివారి కివి పెద్దలె యచ్చెరువంద నేటికిన్.

గీ. పాశుపతములు రెండు నీభంగిఁ బోర
నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
విస్ఫులింగచ్ఛటావళి వేష్టనమున
నుక్కుచుండిరి యంగముల్ సొక్కి పడఁగ. ౯౩

గీ. త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య
ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁబడిరి
అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల
దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ. ౯౪

గీ. అస్త్రయుద్ధము మాన్ప హర్యజులఁగావఁ
దలఁచి యర్ధేందుమౌళి యత్యంతకరుణ
నస్త్రములురెంటినడుమ నయ్యవసరమున
సంభవించె మహాస్తంభ శంభుమూర్తి. ౯౫

స్రగ్ధర. స్తంభం బావిర్భవించెన్ జ్వాలదనలశిఖా
జాలముల్దిక్కులందున్
జృంభించెన్భూర్భువస్స్వస్థిరతరజఠర
క్షేత్రముల్పంచదులా

సంభారోద్యత్స్ఫులింగస్థగితములుగనా
శంకవిశ్వంభరుండున్
శంభుండున్సంభ్రమింపంజటులతరతటి
త్సన్నిభస్ఫూర్తి మూర్తిన్.

సీ. సప్తపాతాళవిష్టపములు భేదించి ధరణి
చక్రంబు భిందం బొనర్చి
భూర్భువస్స్వర్లోకములు సమాస్ఫాటించి
ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుమురుచేసి
పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
హరిపదంబున కార్తి యావహించి
బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలువాపి
యావరణంబు లందంద చించి
పరగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁబట్టి
యెగసి యెచ్చోటికేగెనో యెఱుఁగరాదు
శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
శాంభవం బైనపావకస్తంభ మపుడు. ౯౭

గీ. పొలుగల యగ్నికంబంబు ప్రభవమంది
యుష్ణమును శీతమును గాక యుండెఁ గాని
యహహా పెట్లు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని
శిశిర మగునేని వణఁకును సీతువట్టి. ౯౮

సీ. అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
దమలోని తీవ్రరోషములు మాని

పుష్కలావర్తకాంభోధరవ్రాతంబు
గురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి
జయజయధ్వనులతో సనకాదియోగీంద్రు
లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షరముల
నమరదుందుభినినాదములు దిక్కులనిండె
గంభీరతరమహాఘనరవముల
నణఁగె నస్త్రద్వయంబు నభ్యంతరమున
నగ్నికంబంబులోఁ గానవచ్చె శివుఁడు
వలిపెతెరలోన నున్నభావంబుదోఁప
మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని. ౯౯

గీ. హంసరూపంబుదాల్చెఁ బద్మాసనుండు
దంష్ట్రిరూపంబుగైకొనె దనుజరిపుడు
పోయి రంబరమున కధోభువనమునకు
నూర్ధ్వమును గ్రిందుఁ గానంగ నుత్సహించి. ౧౦౦

క. బహువర్షసహస్రంబులు
ద్రుహిణుండును హరియు నధ్యధోభువనములన్
బహులక్రియ శోధించిరి
దహనస్తంభంబుతుదయుఁ దన్మూలంబున్. ౧౦౧

వ. శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించులే
తెంచి వామదక్షిణంబుల నిలిచి జగత్కారణంబయి
నయమ్మహాదేవు నిట్లని స్తుతియించిరి. ౧౦౨

సీ. శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర
పురుష పురాణ శంకర మహేశ
యభవ యంతర్యామివై ప్రేరకత్వము
చేపట్టి జనుల శాసింతు వీవు
భవదీయమాయాప్రభావంబుకతమున
నెఱుఁగలేమైతిమి యేము నిన్ను
మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు
మాకు హర్తవు నీవు మాట లేల
నీమహత్త్వంబు వర్ణింప నేర మేము
నిన్నుఁ దెలియంగ నేరము నిజముగాఁగ
నభవ యాద్యుండ వాద్యుండ వగుదు గాన
నట్టి నీ కాచరింతు ముపాస్తి యెపుడు. ౧౦౩

గీ. పశువులము మేము హర పశుపతివి నీవు
పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి పాలనయన
రాజశేఖర నేర్పు నేరములు చూడ
కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ. ౧౦౪

గీ. విష్ణుమూర్తులు కడచన్న వేళలందు
నజునిమూర్తులు కడచన్న యవసరమున
విశ్వమూర్తులు విబుధులు వెడలునపుడు
కలదె నీకు నపాయంబు కాలకంఠ. ౧౦౫

గీ. అమరవంద్య దివాభీత మనెడిపులుఁగు
హేళిమండల మీక్షింప నెట్లు నేర్చు

నేము నిను వినుతింపఁగ నెంతవార
మిమ్మహాపరాధము క్షమియింపవలయు. ౧౦౬

వ. అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్ష
ణంబ లింగమధ్యంబున వెడలి యర్ధనారీశ్వరుండును
త్రినేత్రుండును నీలలోహితుండును వరదాభయమృగాం
కధరుండును సర్వాభరణభూషితుండును బ్రమథగణ
సమన్వితుండును గోటిసూర్యప్రకాశుండును బాలచం
ద్రావతంసుండును నై సన్నిధి యగుట యుఁ బెన్నిధిఁ
గన్న పేదల విధంబుంబోలి విరించినారాయణు లిట్లనిరి.

సీ. ఇభచర్మపరిధాన యేభక్తిచేసిన
సంతసం బందు నీయంతరంగ
ముడురాజమౌళి యేయుపచారములు నీకుఁ
బ్రియములై యుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు
నేకెలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ
గ్రతువైరి నీకు నేవ్రతముఖ్య మొనరింపఁ
గాతుకోన్మేషంబు గలిగియుండు
నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు
లేయనుష్ఠానములు శర్వ యేమఖంబు
లాచరించిన నీవారమగుట యట్టు
లభవ దాక్షిణ్యపరత మా కానతిమ్ము. ౧౦౭

వ. అనినఁ బ్రీతచేతస్కుండై శివుండు విశ్వంభరాంభోరుహసంభవుల కిట్లనియె.

మ. అవధానంబుననాకునం శ్రయముసేయన్సర్వదామీకున
ధ్యవసాయంబొడఁగూడెనేనివినుఁడాయంభోజదృగ్భారతీ
ధవులారావినియాచరింపుఁడుమదిందాత్పర్య మొప్పంగ శ్రీ
శివరాత్రివ్రతమస్మదీయమదిదాక్షిణ్యంబునంజెప్పితిన్.

వ. బ్రాహ్మీముహూర్తంబునందు మేల్కని శౌచక్రియలు నడపి గురున కభివాదనంబు సేసి సంకల్పంబునడపి పూజోపకరణద్రవ్యంబులుసమకూర్చుకొని నదీస్నానంబు వొనర్చి నిత్య నైమిత్తికా ద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి యలంకృతుఁడయి యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి వితానధ్వజంబు లెత్తించి పతాకావలులు గట్టి తోరణంబులు సంఘటించి దేవాలయంబు ప్రవేశించి మౌనియై భసితత్రిపుండ్రంబును భస్మోద్ధూళనంబును గావించి రుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి గురూపదేశమార్గంబున నాసనంబుఁ బాద్యం బర్ఘ్యంబు మధుపర్కంబు నిచ్చి పంచవదనంబులుఁ బంచామృతంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదక కుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబుల నభిషేకించి వస్త్రం బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూషణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూపంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు దర్పణంబు స్తోత్రంబు

మొదలుగాఁ గలషోడశోపచారంబుల నుపచరించి నాలు
గుజాలు జాగరంబు సేయునది యీవ్రతచర్యాప్రకారంబు.

గీ. బ్రహ్మహత్యాయుతము సురాపానశతము
వీరహత్య గోహత్యలు వేనవేలు
శిశువధంబులు జంగమ(శ్రీ)వినాశ
హ్మాది యగుపాపములఁ ద్రోలు నభవురాత్రి. ౧౧౨

వ. తొల్లి యొక్కబ్రాహ్మణుండు మహాపాపంబులు సేసి శివ
రాత్రిదర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె ననిన శౌ
నకాదు లక్కథకున కిట్లనిరి. ౧౧౩

గీ. అద్భుతం బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్ముఁ
డెట్లు పాతకములు సేయు నెట్లు లట్టి
పాపి శివరాత్రివ్రత మెట్లు పరఁగఁ జూచె
నంతయును విసరింపుమా యనినఁ బ్రీతి. ౧౧౪

శా. జీమూతాన్వయరాజధైర్యనుమహాక్షీరాబ్ధిగాంభీర్య,సు
త్రామప్రోద్భవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసౌందర్య పా
లోమీనాయకతుల్యభోగయుత సుశ్లోకారిజిత్త్యాగ భా
షామాధుర్యమతిప్రకాశధిషణా సత్యార్థసంభాషణా.

క. నిత్యయశశ్శ్రీసుందర
మత్యమరాచార్యవర్య మాన్యచరిత్రా

భృత్యజనావనతత్పర
సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధీ. ౧౧౬

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీహిమవద్గిరిపుత్త్రీ
మనోహరపదభక్తిజాతనూతనసరస
వ్యాహారకావ్యనాయక
మోహనతనుజితజయంత మున్మ్యయశాంతా. ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పం
దొణంగె. ౨

సీ. కాంచనాచలముతో గర్వించి యేకొండ
పెరిఁగె బ్రహ్మాండకర్పరము మోవ
నేకొండచఱులపై హిమశైలకన్యక
చెంచు లేమలఁగూడి సంచరించు
వజ్రాలకమరుతేవ విడంబనము సేయ
నేకొండ మొలచుట్టు నిందుతనయ
యల్లో నేరెడుదీవియుపసీధ్రములలోన
నేకొండ కైశ్వర్య మెక్కుడయ్యె

నట్టివింధ్యనగేంద్ర పర్యంతభూమి
దండకారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
రత్నపుర మనఁ గల దొకరాజధాని
కిన్నరాధీశునగరికిఁ గీనవెలితి. ౩

గీ. స్ఫటికమాణిక్యపాషాణ ఘటితమైన
యప్పురముకోట యాకాశ మంటి యొప్పు
వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
చుట్టుచుట్టినయట్టివాసుకియుఁ బోలె. ౪

గీ. పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
తుహినగిరికూటములతోడఁ దులలుతూఁగు
నమరగంగాపయఃప్రవాహములఁ బోలుఁ
దచ్చిరస్థాపితోన్నతధ్వజపటములు. ౫

సీ. మకుటదేవకిరీటమణిమయూఖచ్ఛటా
పటలకిమ్మీరితాంఘ్రిపంకజుండు
వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిత
కోమలతారకాకాముకుండు
గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్కృత్తి
కంథాధురంధరకంధరుండు
కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమృగమద
స్థాసకస్థగితవక్షఃస్థలుండు
శంభుఁ డోంకారనాథుండు శాశ్వతుండు
పాయకయ యుండు నప్పీఁటిపరిసరమున

నర్మదాసింధుతీరకాంతారభూమి
మత్త్రి యను పేరి కల్పద్రుమంబు మొదల. ౬

వ. అప్పట్టనంబునకుం జుట్టును జనపదంబు లీలావతీశతద్రువి
పాట్సింధునదీమాతృకంబులును, విశ్వవిశ్వంభరాభ్రూల
తానుకారి సేతురేఖాలంకారంబులును, దటాకతరు
కుసుమకేసరతుందిలమందమకరందధారాధోరణీసహస్ర
సంవర్ధితకుల్యాసలిలకల్లోలమాలికాస్ఫుటస్ఫాయమాన
నానావిధోద్యానవాటికాసంఘసంఘటితాకాలకాలాం
ధకారంబులును, నారామచూతపోతనికరసుకుమారకిస
లయాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలాంకురితపంచమరాగరాజంబులును, రా
జాన్న కలమ షాష్టిక పతంగప్రియ నానావ్రీహినస్య
ప్రశస్తంబులును, బ్రవర్ధమానవనంబులును, నిబిడితసార
సికంబులును, గుళుత్థాభ్యర్థితానంబులును, సముద్గతము
ద్గసామగ్రీసంగ్రహంబులును, అణుకచణకచణంబులును,
సిద్ధార్థ శ్యామాక గోధూమశర్కరాతిలజర్తిలంబులును,
అదూషితమహాకోరదూషితకోస్తేమంబులును, కుస్తుం
బురుకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటాఖ్యంగ శోణభంగో
మాణుశృంగారితజాంగలక్షేత్రంబులును నై దాశరథిచరి
త్రంబునుం బోలె సీతావృత్తిసరళంబును, జంద్రోదయం
బునుం బోలెం గరసహస్రసంవర్ధితరత్నాలయంబును,
యదువంశంబునుంబో●లెం గులక్రమాగతశూరపురుషో
త్తమబలాభిపాలితంబును నై యుండు వెండియు. ౭

మ. పరలోకస్థుఁ బతిక్ ఝషాంకు బ్రతికింపంగోరి యోం
కారశం, కరుమ్రోలన్ రతిముక్తకంఠముగనాక్రందించె
నానొప్పు న, ప్పురబాహ్యోపవనాంతదీర్ఘికలనా ...
...నోలాడువు, ష్కరకింజల్కభుజిక్రియాసుఖిత హంస
క్రేంక్రియారావముల్.

మ. ధరణీచక్రముఁబోలెనప్పురమువిస్తారంబునా యామముం
బరికింపంగ నశక్యమైనగరిమం బాథోధిగంభీరతం
బరిఖామండలమంబు రాశినుపమింపం బాత్రమైయొప్పునం
బరకల్లోలలులత్తిమింగిలఝులీమత్స్యాహినక్రోద్ధతిన్.

గీ. భద్రజాతియేనుంగు లప్పట్టనమునఁ
బ్రకటితస్ఫూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడ
విమలవారాశి ఫేనఖండములతోడి
కవ్వపుంగొండబందులో కాక యనఁగ. ౧౦

ఉ. లక్షలసంఖ్యలప్పురికెలంకులయందుఁగొలంకులొప్పువా
పక్షిగరుచ్ఛటాపవనపాతవికంపితపంకజంబులై
వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవించుచునుండును లీలమై సహ
స్రాక్షుఁడు విశ్వరూపమహిమాద్భుతముం బ్రకటించెనో
యనన్. ౧౧

శా. ఆవింధ్యాచలదుర్గమేలు శబరాధ్యక్షుండు హేమాం
గదుం, డావార్ధిద్వితయద్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్
గొల్వ నా, శావేదండఘటాకపోలతలమూర్ఛద్దానధా

రాజుల, శ్లావప్రక్రమసంవిశుద్ధబహుల ప్రస్ఫూర్తిము
తీ_ర్తియై.

సీ. శివునికై వడి మహాసేనానియాత్ముండు
బలభేదిపగిది సపవ్యాపాయుఁ
డరవిందహితులీల నధిగతాభ్యుదయుండు
బుధుని క్రియనఖహాత్స్వ_రుండు
గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూ_ర్తి
భుజగాధిపునిభంగి భోగశాలి
యేనుంగుచందాన దానధారాశోభి
శౌరిలాగున శంఖచక్రపాణి
క_ర్తయాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి
కఖిలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు
పగఱ కుత్పాత కేతువు బంధుకోటి
కమరలోకద్రుమంబు హేమాంగదుండు. ౧౩

గీ. ఆనృపాలుండు నీతివిద్యానిరూఢిఁ
జారదృష్టి యాఁ గాని విచారదృష్టి
సమధికైశ్వర్యవైభవోజ్జ్వలత నాతఁ
డష్టమూర్తియాఁగాని యనష్టమూర్తి. ౧౪

—: యజ్ఞదత్తచరిత్రము :—

వ. ఆరాజునకు నఖిలశాస్త్ర విద్యాకళాపావన గంభీరబుద్ధి
యజ్ఞదత్తుం డనుబ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతి
యును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుం

డును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధానియై రాజ్యభారంబు భరించుచియుండు నమ్మంత్రి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్యవతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన సర్వగుణసంపూర్ణసుశీలాభిదాన యగుబాలారత్నం బతనికిఁ బరమప్రియాస్పదంబై యుండు. ౧౫

గీ. అన్నిభాగ్యంబు లున్న నాయబ్జముఖికి
శ్రీమహాలక్ష్మి గలుగఁగ నేమిసెలవు
పుత్రవదనావలోకనోద్భూతమైన
యొక్క సౌఖ్యంబు ప్రాఁతియై యుండుఁ గాన. ౧౬

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దాదవ్వగాఁగ
విభవసంపత్తిగల్గియు విన్నఁబోయి
వనిత నిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చె
శరలతాకాననమువోలె జవ్వనంబు. ౧౭

సీ. కాంతపుష్పాదిభోగంబు లింపెసఁగిన
వైరాగ్యవిధికిఁ దావాల్చుఁ జిత్త
మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబమయ్యును
దను నిరాలంబఁగాఁ దలఁచు నింతి
ప్రొద్దునఁ దగినట్టి భోజనం బొల్లక
యుపవాసనంబుండ నువిద దలఁచు
సంపత్పరంపర సంభవిల్లిననైన
సంతోష మొదవదు చామమతికిఁ

గోమలాంగుళదళహస్తతామరసము
కర్ణపూరత్వలీలకై కాలు సాఁప
గండతల్పదర్పణంబునఁ గదియఁజేర్చి
పడఁతి చింతించు సుతలబ్ధి వడయుటకును. ౧౮

ఉ. సంతతిలేనిదుఃఖమున సామజరాజఘటాంతవైభవం
బెంతయుఁగల్గియున్ సరసిజేక్షణచిన్నఁగఁబోయియుండునే
మంతిని బోటికత్తెలకుమానసవృత్తిమెఱుంగఁజెప్పఁ గే
కాంతమకేళిశయ్యపయిఁగాంతగుణించుమనోరథార్థముల్

ఉ. ఆచపలాయతాక్షికనకాంబురుహంబులఁబూజసేయువిం
ధ్యాచలకందరానిలయు నద్రిసుతాప్రియనాథునర్ధదా
వీచిపరంపరాసలిలవిప్రుషదాశ్రయశీతగంధవా
హోచమునప్రవృద్ధభుజగాధిపకంకణు నోంకృతీశ్వరున్.

సీ. అభిషేక మొనరించు నలినీలకుంతల
శంభు సోమోద్భవాసలిలధార
నెలఁత యభ్యర్చించు నీలోత్పలంబులఁ
దర్పణనిర్మలసుధాధామమౌళి
గరళకూటగ్రాసకల్మాషకంధరు
మేన గంధ మలందు మీననేత్ర
యర్పించు దివ్యోపహారంబు లెలనాఁగ
కుటిలకుండలిరాజకుండలునకు
నతివ దిరుగుఁ బ్రదక్షిణం బభవుగుడికిఁ
గుచభరంబున నరగౌను గూనుగిలఁగ

రవలిమట్టెలమ్రోఁతతో రాయిడింపఁ
జరణనూపురఝుళఝుళంఝుళరవంబు. ౨౧

వ. ఒక్కనాఁ డోంకారనాథునకుఁ బ్రదక్షిణం బాచరించుచు నప్పద్మాక్షి ప్రాకారపురఃప్రఘాణంబున నొక్క పౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించువాఁ డపుత్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబు లేదని కథానుకథనప్రసంగంబునం బలికిన నయ్యింతి సంతానవిరహవేదనాదూయమానమానసయై మందిరంబున కేతెంచి యేకాంతభవనంబున విరహశయ్యపై మేను వైచి చింతాక్రాంతయై యుండె నంత యజ్ఞదత్తుం డమ్మత్తకాశిని నన్వేషించి. ౨౨

ఉ. కాంతసరోజనాళలతికాతనుపాండుశరీరయష్టి నే
కాంతగృహాంతరస్థితఁ బ్రియాంగనఁ జేరఁగవచ్చె మంత్రి క
ల్పాంతమునన్ రసాతలగుహాకుహరంబునడాఁగియున్నభూ
కాంతవరాహమూర్తిహరి గ్రచ్చఱడాయఁగవచ్చుకైవడిన్.

వ. డాయవచ్చినఁ గృతప్రత్యుత్థానయగు నప్పంకజాక్షియుఁ దానునుం బర్యంకంబునఁ గూర్చుండి యవిరళాశ్రుపాతార్ద్రీకృతదుకూలయు ననలంకృతయు నైన సుశీలం జూచి యజ్ఞదత్తుం డిట్లనియె. ౨౪

గీ. ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందువదన
విపులశోకభరంబున వెక్కివెక్కి
త్రాట గ్రుచ్చినముత్యాలదండవోలెఁ
జన్నుఁగవనున్న పీ బాష్పజలకణములు. ౨౫

సీ. కుదురునిండినమంచిగుబ్బచన్నులమీఁద
ధరియింపవేల ముత్యాలపేరు
ఫాలేందురేఖపైఁ బచరింప విదియేల
కుంకుమంబున బొట్టు గోరఁ దీర్చి
యానచక్రోద్ధురం బగునితంబముమీఁద
సవరింపవేల వజ్రాలకమరు
పాయవట్టములతోఁ బసిఁడినూపురములు
హత్తింపవేల పాదాంబుజములఁ
బంచవన్నియరాచిల్కఁ బంజరమున
నేల సదివింప వనురాగ మెసక మెసఁగ
నేల చింతించెదవు చెప్పు మిందువదన
గండపాళికఁ గెంగేలు గదియఁజేర్చి. ౧౬

గీ. నెలఁత నులివేఁడిమైన నీనిడుదయూర్పు
మాటిమాటికి నిపుడు నామానసంబుఁ
గంపమొందించుచున్నది కల్ల గాదు
ప్రబలభవదీయవక్షోభవంబుఁబోలె. ౧౭

క. అపరాధము సేయఁ గదా
చపలాయతనేత్ర! యేను జనవుననేని
న్నిపుణతతోఁ జింతించిన
నెప మేమియుఁ గానరాదు నీనెగులునకున్. ౧౮

క. భవదాయత్తము విభవము
భవదాయత్తంబు సువ్వె ప్రాణము నాకున్

భవదాయత్తము సర్వము
ధవళాంబుజపత్రనేత్ర తథ్యం బరయన్. ౭౯

వ. ఈదుఃఖంబునకుం గారణం బేమి చెప్పు మని యడుగుట
యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దానితాంబూల
కరంకవాహిని మంత్రితో నిట్లను:- దేవ దైవంబు కరు
ణంజేసి పెద్దకాలం బిమ్మహాదేవి సంతానలాభంబు
దూరం బగుటకారణంబుగా శయనాసనపానభోజన
విభూషణపరిధానాదిసముచితవ్యాపారంబులు పరిజన
ప్రయత్నంబునం బ్రతిదినంబు నెట్టకేలకు నిర్వర్తించుచు
దేవరకు హృదయవేదన గావింపనోపక యనవరతంబుఁ
దోఁపకుండఁ జరియించుచున్న యది నిన్నఁటి రేపుతపన
మండలంబు కుపితకపికపోలక్రోడతామ్రం బై యుదయ
గిరికవాటవిటంకంబు నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబ
బింబంబునకు మణిమేఖలాకలాపంబునుంబోలిన నర్మదా
ప్రవాహంబునం గ్రుంకి యోంకారేశ్వరు శశాంకశిఖా
లంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికిం బ్రద
క్షిణంబు సేయునది దేవభవనప్రాకారగోపురప్రఘాణంబు
నం బౌరాణికుండు మహాభారతంబు వ్యాఖ్యానించుచుం
గథానుకథనప్రసంగంబున నపుత్రకులకుఁ బుణ్యలోకం
బులు లే వని పలికిన నప్పలుకులు నెమ్మనంబునం గీలు
కొని వాలంపములికియుంబోలె వేదనయుత్పాదింప
భవనంబునకు వచ్చి యేకాంతంబ యిచ్చోట నవిరళ

బాష్పధారాదుర్దినాంధకారితముఖియయి యీదుర్దశం
బొంది యున్నయది యనుటయు. ౩౦

గీ. మంత్రి యొకముహూర్తమాత్రంబు చింతించి
యుష్ణదీర్ఘమైన యూర్పు నిగుడ
నెంతచింత దీని కిది మహాబలవంత
మేమి సేయవచ్చు నిందువదన. ౩౧

ఉ. ఊరక కుంద నేమిటికి నోంకృతినాథుడు నర్మదానదీ
తీరనివాసభక్తజనదివ్యమహీరుహమున్ సదాశివున్
(?)సారసనేత్ర తత్పదపరిష్టయభీష్టశుభాభివృద్ధికిం
గారణమౌటెఱుంగ వెవికారముదక్కు భజింపుశంకరున్.

గీ. ఈశ్వరుం డద్రిజానాథు డిందుమౌళి
కరుణలేకను సుతు డెట్లు కలుగనేర్చుc
జంద్రచందనచంద్రికాశైత్యమైన
పుత్త్రపరిరంభసౌఖ్యంబు పువ్వుcబోణి. ౩౩

గీ. గురుజనంబుల సేవింపు కువలయాక్షి
కమలలోచన ముక్కంటికరుణ జేసి
మున్ను గురునుపదేశంబు మొనయcగాంచి
రభిమతార్థంబు లెందఱే సబ్జవదన. ౩౪

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండ
కౌశికువరప్రసాదంబున మగధాధిపతియగురాజు దైతేయ
యదుకులవిమర్దను గెలువం దగినయట్టిశౌర్యనిధి జరాసం
ధుం గాంచె దశరథుండు విభండకతనయు నారాధించి

దిగ్గజంబులం బోలినకుమారుల సకలలోకహితంబుగా నలుగురం బడసె. నమారాధిత గురుదేవతా ప్రార్థన వశంబున. ౩౫

గీ. వెలఁది పుత్రోదయారంభవేళయందు
నిన్ను నెన్నఁడు చూతునో కన్నులార
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ
బూర్ణిమాయామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ. ౩౬

వ. దేవి శోకంబు విడువు ధైర్యం బవలంబింపు ధర్మంబు నడుపు దానంబు సేయుము వ్రతంబులు సలుపుము సత్యంబు పలుకు మనపాలిదేవతలు మన కభీష్టలాభం బుఁ బొందింపఁగలవారు భవ్యసంతానలాభంబున సం తోషంబువహింపంగలవనిదుఃఖోపశమనభాషణంబులు ధర్మోపదేశగర్భంబులు చారుమధురంబు లగుమాటల నూరార్చి కాంచనకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున ధరియించి నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖ ప్రక్షాళనం బాచరించి మందీభూతదుఃఖ యగుట యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచితవ్యా పారంబులం బ్రవర్తిల్లె నదియా(ది)గ (నాగ)మోక్త ప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున. ౩౭

ఉ. ఆధవళాయతాక్షి వసుధామరకోటి భజించు దేవతా రాధన మాచరించుముని రాజికుపాస్తియొనర్చు మంత్రవి

ద్యాధృతబుద్ధిఁ గాంచుఁగొనియాడును యోగిజనంబు వర్ధ
మానాధిక భక్తిభావమున నాత్రజసంతతిలబ్ధికామనన్.
గీ. ఎఱుఁగుదేనీడకన్నును నెండకన్నుఁ
జెలఁగి పూఁచు నేకర్షవంచిన* లతాంగి
యెట్టి క్లేశంబులకునైన నీడఁబోదు
తనమనంబుననిగ్రుచుసంతానకాంక్ష. ౩౯
సీ. భక్తితో మాతృకాభవనంబులకు నేగుఁ
గావించు నతిథిసత్కారములను
వాయసంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ
గొలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ
జదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు
మూలికామాణిక్యములు ధరించుఁ
దన్వంగి గంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు
విప్రశ్నికల గౌరవించుఁ దలచుఁ
గుష్మాండంబుకడవలు కొల్లవిడుచు
బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ
జెలులుఁదానును వ్రతములు సలుపుచుండుఁ
దామరసనేత్ర పుత్రసంతానకాంక్ష. ౪౦
వ. ఇవ్విధంబునఁ బుణ్యోపవాసవ్రతదానధర్మదేవతారాధ
నంబులఁ బ్రతిబంధదోషంబులు వాసిన నానుదతీలలా
మంబు మెఱసి ప్రతిమాచంద్రబింబంబు సరసిమ్ముందు
నుంబోలె గర్భం బావిర్భవించిన. ౪౧

*వించిన-అనియునుండవచ్చును.

సీ. అభ్యంతరస్థాగ్ని యగుశమీలతవోలె
నిధిగర్భ యగునబ్ధినిలయవోలె
నంతస్స్థదిగ్దంతి యగువియన్నదివోలె
శశికుక్షి యగునస్తసంధ్యవోలె
నాలీనహర్యక్ష యగునద్రిగుహవోలె
వీనధారిణి యగువినతవోలె
నస్త్రాంతరిత యగునలినాస్త్రరుచివోలె
సూనృతాభిధ యగుసూక్తివోలె
నాదిమబ్రహ్మసంభరితోదర యగు
కైటభారాతినాభ్యబ్జకమునుబోలె
నధిగతాగస్త్య యగుదక్షిణాశవోలెఁ
బ్రథమగర్భంబు ధరియించెఁ బల్లవోష్ఠి. ౭౨
గీ. పలుచఁబాఱెను గండదర్పణయుగంబు
సవమధూకప్రసూనంబు నవమధుకర
మానుగతిఁ జూచుకంబులు నసితమయ్యె
సవతిపూఁబోండ్లమ్లానాననాబ్జములతోడ. ౭౩
చ. మనమునకుత్సవంబొసఁగ మంత్రికిఁ బట్టపుదేవి గర్భశో
భనమునఁ బల్చనైచెలువుపైకొనుముద్దుమొగంబుతో
ఘనసమయంబునందుఁ బొడకట్టిన చల్లని తూర్పుగాలిచే
నసిచినకన్నె గేదఁగికి నచ్చినకూరిమిచుట్టమో యనన్.
గీ. గర్భభారాలసాంగియై కంబుకంఠి
చెవి శిరీషప్రసూనంబు చేర్పనోప

దెట్లు ధరియింపఁగానోపు హేమరత్న
కంఠికాహార కేయూరకటకములను. ౪౫

క. ఎలదోఁటతీఁగెయు య్యెల
కలకంఠికిఁ జిన్నినాఁటికతమై తోఁచెం
జెలువకుఁ బాదాంబుజములు
గిలిగింతలుగొలుపుఁ గేలిగిరిగుహలందున్. ౪౬

శా. ఆసారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడల, న్వా
సాగారము కేలితల్పముపయి న్సన్నించి మంత్రీశుఁడ, త్యా
సంగంబొనరించెముద్దుగొనెమృత్స్నాస్వాదనప్రక్రియా,
వ్యాసంగంబునఁగమ్మనై నయదనీయంబై నబింబోష్ఠమున్

క. జలరుహనాభునివక్ష
స్థలికౌస్తుభమునను దీప్తిఁదనరెడుమణిరా
ట్కలికాలంకృతిఁ బోలెం
బొలఁతుక ప్రత్యగ్రగర్భమున నొప్పారెన్. ౪౭

వ. ప్రతిదివసోపచీయమానగర్భనిర్భర యగుచు నయ్యిందు
కౌముదీవిలసనంబునుంబోలెఁ బ్రియసఖీవిలోచనచకోరి
కలకుఁ గోరికలు నిండించె వెండియు. ౪౯

చ. బహుదినముల్ మహోసచివుపట్టపు దేవికి వృద్ధిఁబొందె దు,
స్సహనవగర్భచిహ్నములు చూచి(?) సఖుల్ ప్రియ
మందఁగా ముహు, ర్మహురనుబద్ధజృంభితసముద్గతవి
స్వాలనేత్రపద్మముల్, జహదజహత్సమగ్రపురుషాయిత
కేలివిజృంభణంబులున్. ౫౦

గీ. అట్లు ధవునొద్ద మెలఁగుఁ బద్మాయతాక్షి
సముదితంబైన గర్భభారముకతమున
సమ్యగాపీతజలరాశిసామ్య మైన
ప్రావృడారంభనవమేఘపంక్తివోలె. ౫౧

శా. సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీయజ్ఞద
త్తామాత్యాగ్రణికన్నృపాలకుఁడు వింధ్యాధీశ్వరుం డర్థిలి
న్సామంతక్షితిపాలమంత్రులసమానం బైనప్రేమంబునన్
భామాసింధుతరంగరత్నములు పైపైఁ బావడ ల్దేరఁగన్.

సీ. కమ్మగొజ్జఁగనీటఁ గలయంపిచల్లిరి
మేఁగి మెత్తిరి క్రొత్తమృగమదమున
రంగవల్లులు కప్పురపుముగ్గు వెట్టిరి
కీలించిరొగిఁ మాల్యతోరణములు
తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి
కట్టి రెల్లెడఁ బట్టుకలువడములు
కమలచందనమాలికలును నిర్మించిరి
స్తంభించి రుత్తమదర్పణములు
నాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు
సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు
పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టనమున
యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకళ్యాణవేళ. ౫౩

గీ. వేడ్కఁ నృత్యంబు లాడిరి వీథులందుఁ
బాడి రెత్తిలి పికకుహూపంచమమున

బంజళంబున ధవళ ప్రబంధగీత
*కముల నవ్వేళఁ గర్ణాటకమలముఖులు. ౫౮

మ. అదనన్వచ్చిరిసంభ్రమంబుననుబంచారామలీలావతుల్
వదునాల్గాతులయప్సరోంగనలునుంబాలిండ్లపై హారముల్
గదలం బెన్నెఱిసేసకొప్పులపయిం గప్పూరగుచ్ఛంబు లో
ప్పఁదదీయత్వరగండభాగములఁగంపంబొందఁదాటంకముల్

సీ. పూజెకుండలు నిల్పెఁ బువ్వుఁబోఁడి యొకర్తు
శుభవితర్దిక చతుష్కోణములను
జాజాలపాలెల†సర్వౌషధులు నించి
ప్రోక్షించె నొక్కపద్మాక్షి జలము
కాంతయొక్కతె సన్నెకలుఁ బొత్తరంబును
దోరించె వటశాఖతోడఁగూడఁ
బీఠికంబులు వెట్టె బింబోష్ఠియొక్కతె
మడుఁగుఁబుట్టముగప్పెనడుగుమునుఁగ
రమణి యొక్కతె వింజామరంబు దాల్చెఁ
దరుణి యొక్కతె తాళవృంతంబు పూనె
లలన యొక్కతె పసిఁడిసంబెల ధరించె
నాలవట్టంబుధరియించె నతివయోర్తు. ౫౯

గీ. మంత్రి వేల్పించె గృహ్యోక్తమార్గమొప్ప
బ్రహ్మపదమునఁ గూర్చుండి బ్రాహ్మణుండు

* కనుమయవ్వేలికర్ణాట. మూ. †సర్వౌషధులు చిలికించె నొక్కపద్మాక్షి జలము. మూ.

హోమములు రెండు ఋగ్యజుస్సామవేద
మంత్రమాది జయాదిహోమంబు తుదగ. ౫౮

మ. చెవికిం గెలివతంసకోత్పలదళశ్రీ లై కపోలంబులన్
నవకాలాగరుపత్రరేఖలయి మేనం గమ్మకస్తూరి యై
ధవళాంభోరుహనేత్రపైఁ గురిసె నుద్యల్లీలసీమంతపుం
సవనాజ్యాహుతిహోమసంప్రభవచంచద్వహ్నిధూమ
చ్ఛటల్. ౫౯

మ. చెలికత్తెల్ చిఱునవ్వుచెక్కులపయిం జెల్వారవీక్షింపనా
జ్జలుమంత్రంబులు సెప్పఁ బ్రెగ్గడశరత్సంపూర్ణచంద్రాస్యకు
న్వలిచన్నుంగవమీఁదముత్పులకము ల్వర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచు
న్నలలీకంటకమెత్తిచూఁదలపయిన్ సంధించెసీమంతమున్.

క. కుటిలాలకకును నాసా
పుటరంధ్రములందు మూఁడుబొట్టులు పిడిచెన్
వటఫలదళరస మధిపతి
కటకరఘుణత్కార మెసఁగఁ గరహస్తములన్. ౬౦

గీ. మృదులగోధూమసరులతో మేలవించి
పన్నెకుచ్చులపేరుతో వక్కరించి
ఘృష్ణహుండుభకంబుతోఁ బొత్తుపచ్చఁ
బడఁతి పాలిండ్లపై నొప్పఁ బసిఁడిపేరు. ౬౧

గీ. తగవు లిచ్చిరి పుట్టింటితల్లిప్రజలు
వీళ్లొసంగిరి చుట్టాలు వేననేఁగ
కట్న మిచ్చె నృపాలుండు కన్నదనియఁ
బరమహీపాలు రిచ్చిరి సాహసములు. ౬౨

సీ. క్ష్మామండలము తురంగమఘట్టమయమయ్యెఁ
గరిమయంబయ్యె దిక్చక్రవాళ
మంబరం బాతపత్రావళిమయ మయ్యె
సౌరభమయ మయ్యె మారుతంబు
పరివారమయ మయ్యె బ్రహ్మప్రపంచంబు
జయశబ్దమయ మయ్యె సకలజగము
లాతపత్రవిభూషణాలోకమయ మయ్యె
సంతోషమయ మయ్యెజనులమనసు
వింధ్యపర్వతమేలుపృథ్వీవరుండు
దానుఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవుగలిగి
సచివునింటికి నేతెంచి సమ్మదమున
నొద్దనుండి యాశోభన మొనరుచుటయు. ౬౩

గీ. జవిలె నరఁ బూలుముడిచినసాధ్వి యొకతె
యుల్లగందంబు పసుపున నూన్చెఁ గదిసి
పసిఁడియుత్తరజందెముల్ పాయఁబట్టి
రాచప్రెగ్గడబ్రహ్మసూత్రమున నగుచు. ౬౪

గీ. దశరథుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
రాజసూయంబు నుపమింపఁ బ్రాఁతియె యని
పట్టనంబును దేశంబుఁ బరిఢవింపఁ
బెట్టె దొడ్డుగ నామెత ప్రెగడగారు. ౬౫

వ. అంత. ౬౬

—: సుకుమారుని జననము :—

క. నవమాసంబులు నిండిన
ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకరతారా
రవిసుతధిషణవిధుంతుద(?)
కవులుభికములుగనవమఘటికలు నడువన్. ౬౭

వ. ఇవ్విధంబున సుశీలాదేవి నందనుం గాంచినవార్త యం
తఃపురపరిచారిణి యొకర్తె విన్నవించిన నమృతరసధా
రామయం బయినయమ్మాటకు సద్యఃప్రరూఢరోమాం
కురనికరకంటకితగాత్రుండు ను దరస్మితవికసితకపోలమం
డలుండును నై మంత్ర్యాఖండలుండు:— ౬౮

గీ. తాను కట్టినట్టిచీనాంబరంబులుఁ
దాను బెట్టినట్టి మేనితొడవుఁ
బ్రమద మొప్ప నిచ్చెఁ బారితోషికముగ
మంత్రి యంతిపురము మానవతికి. ౬౯

సీ. తలయంపి ధవళనిద్రాకుంభ మిడువారు
రక్షాభసిత రేఖ వ్రాయువారు
గౌరసర్షపరాజి కలయఁ జల్లెడువారు
బలివిధానంబులఁ బరఁగువారు
లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడువారుఁ
బ్రేమ మంచంబుతోఁ బెనఁచువారు .
గవలధూపంబు సంఘటించుచువారును
మంచిమ్రు స్పిడఁద యోజించువారుఁ

గదిసి దీవించువారును గండతైల
మందుకొనువారుఁ గాయంబు లందువారుఁ
బాడువారును బరిహాస మాడువారు
నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున. ౨౦

సీ. కర్పూరసమ్మిశ్ర గంధసారంబునఁ
జలుచెఁ జప్పట భిత్తిఁ జామ యొకతె
వెలకిల్లఁబెట్టె నుత్పలగంధి యొక్కర్తు
గప్ప గర్భగృహోపకంఠభూమి
జ్యేష్ఠాధిదేవత సేవించె నొకయింతి
పసుపుఁబుట్టము గట్టి భక్తిగరిమఁ
బటముపై లిఖయించెఁ బాటలాధర యొర్తు
క్రొత్తలత్తుక శశాంకుని ఖరాంశు
జరఠమేషంబుకంఠదేశమునఁ జుట్టెఁ
బుష్పదుండుభముల నొక్కపుష్పబోఁడి
యంబుజానన యొకతె నెయ్యభిఘరించె
భుజగనిర్మోక మొకతె నిప్పులఁగమర్చె. ౨౧

ఉ. మంగళరత్నదీపముల మధ్యమునం బురుటింటిపాన్పుపై
నంగజసన్నిభుండు సచివాగ్రణినందనుఁ డొప్పె నెంతయు
న్నింగిఁ బ్రదోషవేళ నతినిర్మలతారకచక్రవాళముల్
సంగతిఁ జుట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పు శశాంకు కై
వడిన్. ౨౨

గీ. బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండువయిన
పాన్పుఁబొత్తులపై నొప్పెఁ బవ్వళించి

యమృతవారాశిలోన శేషాహిమీఁదఁ
బవ్వళించిన కౌస్తుభాభరణుఁబోలి. ౨౩

గీ. దానధర్మంబులొనరించి త్యాగమిచ్చి
బ్రసవగేహంబుసొచ్చి భూపాలమంత్రి
యప్డు పావకసంస్పర్శ మాచరించి
ప్రథమతనయుముఖేందుబింబంబు చూచె. ౨౪

గీ. పురుడుచెల్లంగఁ బుణ్యాహమును నొనర్చి
నిలయదైవతములఁ గొల్చి నిజసుతునకు
మారసన్నిభునకు సుకుమారుఁ డనెడి
పేరు వెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు. ౨౫

గీ. పసుపుఁబుట్టంబుధరియించి పద్మనయన
సుతుని నుత్సంగమునఁదాల్చి చూడనొప్పెఁ
దరణిబింబహరిద్రవార్ధ(ర)ముతోడ
లలితరుచి నొప్పునాకాశలక్ష్మిపోలె. ౨౬

గీ. పల్లవాధర మడుఁగ్గైన యొల్లెఁగట్టి
కొంగు మణిహేమకంఠికాకోటిఁ జెరివి
సొబగుఁగాటుకబొట్టుతోఁ జూడనొప్పి
వింతచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత యపుడు. ౨౭

ఉ. అక్షయవర్ణితాఖ్యుఁడుగరంబు(?)సువర్ణలతానిబద్ధముల్
వక్షమునన్ ధరించిసచివప్రియసూనుఁడుచూడనొప్పెన
గ్రక్షితిసంభ్రమోద్ధతినిగాండీవధన్వునితండ్రియా సహ
స్రాక్షునివైరిపేరురమునందు ధరించిన దైత్యుకైవడిన్.

గీ. రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
తల్లిహృదయంబు దృష్టులు తన్నుఁ గొలువ
సకలజనులును బంధులు సంతసింప
జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె. ౮౯

మ. వలిచన్నుల్ వడఁ కొడవేసలులుగై వ్రాలంగ గారావుదా,
దులు తన్నే మఱి కంతలంతలను(?) వేశ్యల్ మీఱి చూ
డంగఁ దాఁ, గలకాంచీమణికింకిణీకలకలాత్కారంబు
తోరంబు గాఁ, గలహంసంబులఁ బట్టఁ జూచును వడిం
గత్యావిభాగంబులన్. ౯౦

వ. అంత నాసుకుమారుండు నత్యంతసంతోషవంతు లగు
తల్లిదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదిన ప్రవర్ధ
మానుండై...వర్ధమానసంపదనురూపంబుగఁ గుమార
రత్నంబునకుఁ గ్రమక్రమంబునఁ...జౌలోపనీతుండై
కుమారుం డాచార్యగృహంబున కరిగి. ౯౧

సీ. చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము వక్కాణించె
మహనీయదివ్యాగమములు చూచెఁ
దరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
నేర్చె వీణావేణునృత్యకళలు
వాదవశ్యాంజనవదనికాదులు జూద
మాడంగనెఱిఁగెను మదనశాస్త్ర(?)
సరహాస్యముగ నింద్రజాలంబు యంత్రక్రి
యామంత్రతంత్రచిత్తరువుపత్రచె(?)

గ్రోల్చె యోగంబు సాధించె రుద్రభూమి
సకలశస్త్రాస్త్రసంచయసమితి నేర్చె
నాకళించెను విపులవైద్యక్రమంబు
సంగ్రహించెఁ గవిత్వంబు సచివసుతుఁడు. ౮౨

వ. ఇవ్విధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ బారీణుండై
యుండునక్కుమారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ
బ్రదోషంబునకుఁ జంద్రోదయంబును జలధరంబునకుఁ
జక్రవాకంబును బుష్పంబునకు వాసనాప్రకారంబును
గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును గంధగజంబు
నకు దానంబును విజ్ఞానంబునకు మానంబును నవధ్యు
నకు గేయంబును రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుం
బోలె భువనసమ్మోహనంబైన సౌందర్యంబున కనురూ
పంబై జవ్వనం బావిర్భవించిన. ౮౩

సీ. బాల్యమునయందుఁ గలుగు సౌభాగ్యరేఖ
నినుమడించిన సౌందర్య మొసకమొసఁగ
పచివతనయుండు తా నొప్పి చారులీలఁ
బౌరజనులకుఁ గన్నులపండు వయ్యె. ౮౪

శా. పంచారామవిలాసినీధవళదృక్పాతీనజాలాయమా
నాంచత్కారము నిర్నిబంధనమనోజ్ఞాకారరేఖా...
పంచాస్త్రుండగు నాకుమారకుఁడు దర్పస్ఫూర్తి నవ్వీటిలోఁ
పంచారంబొనరించెఁ గాంచనమహాసౌధాగ్రభాగంబులన్.

యారజము రాచతిలకమును నలవరించి
నగరివీథులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు. ౯౦

గీ. సచివనందను కర్ణపాశముల వ్రేలు
కుండలంబులముత్యాలగుళిక లొప్పు
నన్యలోకస్థుఁ డగుశంబరారి కేడ్చు
రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములువోలె. ౯౧

క. కుసుమాయుధనిభుఁ డగునా
రసికునిపై వ్రాలు సానురాగముతోడన్
బిసరుహనయనలచూపుల
భసలంబులు పూవుఁదోఁటపయి వ్రాలుగతిన్. ౯౨

గీ. భావ మభిరామరూపైకపాతకంబు
యౌవనము దోషములకెల్ల నాస్పదంబు
మన్మథుఁడు కోపి యెటు నియమంబునిలుచు
సుదతులకు వానిఁ గడకంటఁ జూచినపుడు. ౯౩

సీ. హృదయ ముప్పొంగార నేకాంతముననుండి
వానిఁ జింతింపని వనజముఖియు
నొకమా ఆతనిఁ జూచి యొండొక్క మఱిచూడ
నభిలషింపని విద్రుమాధరియును
గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతనిరూపంబుఁ గుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును

జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁ బులకింపనిపైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టనమున. ౯౪

సీ. ద్యూతకేళియ వినోదోపాయమయ్యెను
పరదారగమనంబు ప్రౌఢియయ్యె
నాత్మభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతియయ్యెఁ
జేలవిహారంబు సేమమయ్యె
గురుతిరస్కారంబు గరిమ మయ్యెను నట
విటకీర్తనంబులు పటిమమయ్యెఁ
బానంబె యుధ్యాత్మపరతయయ్యె సమస్త
తరలతాగతియ యుత్సాహమయ్యె
గుణములకునెల్ల దోషంబుగుణమునయ్యె
నవుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యులకును
నాడిగ ర్భైశ్వరత్వంబు యౌవనంబు
నవురు ధనమును జనవు హేతువులుగాఁగ. ౯౫

గీ. తమ్మమానుషకాలోచితంబులైన
కీర్తనంబుల పైఁ పులకించుకొండ్రు
తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ
విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. ౯౬

సీ. ఆయ్య నీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ
దమభుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు

రయ్యె నీవు త్రిలోచనావతారుఁడ వన్న
ఫాల మంటుదురు దోఃపల్లవమున
నయ్యె నీవు గజాననావతారుఁడ వన్నఁ
గుంభపీఠము లంటికొనఁ దలంతు
రయ్యె నీవు చరాచరావతారుఁడ వన్న
నందంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు
రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబుగాఁగ
మోముఁజూచుట యుపకారముగను బలుకు
మైత్రిగా నప్పు డధికత(?)రార్థముగఁ ద
లంతు,రైశ్వర్యమదబలవంతు లుబ్బి. ౯౭

ఉ. సంపద పేరికట్టేఁడిపిశాచము సోఁకినమానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జను లైనవారి మ
న్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్ విచా
రింపడు మిా......భరింపఁడహంకరణంబు పెంపునన్.

గీ. ఉద్ధతుం డయి సుకుమారుఁ డుండ లేక
వీటఁ జిక్కనిజవరాలి వెదకివెదకి
వలపు పుట్టించి సంకేతములకుఁ దార్చి
చలుపురతికేలి బహుళపక్షంబు రేలు. ౯౯

గీ. పద్మనాభుండు మదనగోపాలమూర్తి
ఘోషమున నెట్లు వలపించె గొల్లసతుల
నెట్టుకొని యట్లు వింధ్యాద్రిపట్టనమునఁ
బరపురంధ్రుల వలపించు బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౦

యమునానదీసైకతమున జాలరికన్య
చనుదోయి నంటఁడే శక్తిసుతుఁడు
నందవ్రజంబులో నలిననాభుం డెట్లు
విహరించెఁ బదియాఱువేలసతుల
దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చెఁ
గొక్కొరొకోయని కోడియై యెలుఁగించి
యమరనాయకుఁ డెట్లహల్యఁ గలసె
ములకచన్నులపాయంపుముద్దుఁ గూఁతుఁ
బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుఁడు
చందురుం డెట్లు వొందె నాచార్యులేమ
ననుచు విప్రుండు రమియించు నన్యసతుల. ౧౦౧
సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
గాయత్రి దవ్వులఁ గట్టిపెట్టె
గ్నిహోత్రము మీఁదియూన నుత్పాటించె
నఘమర్షణస్నాన మరసిమాపె
హావరసామగ్రి నీయఁజాలెడునట్టి
విధిదేవతార్చన వీటిఁబుచ్చె
రతము మానె వివిధసత్కార్యాది
సత్కలాపంబులు జాఱవిడిచెఁ
నతు మరగినవారసుందరవనితల
రతిసల్లాపసంభోగనిపుణతాను

ఖానురాగనిమగ్నుఁడై నిత్యకర్త

మై తనర్చెను సుకుమారధరణిసురుఁడు (?) ౧౦౨

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపంజూచి. ౧౦౩

క. ప్రేమమునఁ గూర్చి సుతునకు

వేమఱు సద్బుద్ధి చెప్ప వినమికి వగచున్

సామగ్ర్యదుర్గుణాళి క

దా మధురత యొసఁగు విషమమగుచలమునకున్.

గీ. జవ్వనమునను సదుపదేశములు గావు

తిల - - - లంబు తెలియఁగుదోఁప

శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార

జర్జరీభూత మగుమనస్సంపుటమున. ౧౦౫

వ. తండ్రి గురూపదేశం బఖిలమలప్రక్షాళనక్షమం బైన తీర్థస్నానంబు జరామరణవైకల్యంబు లేని వార్ధకంబు, మేదోభారంబు లేని గౌరవంబు, సువర్ణరచన లేని కర్ణాభరణంబు, నుద్వేగంబు లేని ప్రజాగరంబు. ఇది యభవ్యులకు సలిలంబునుం బోలెఁ గరస్థితంబై యుపద్రవంబు నాపాదించు. నీవిటువట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట వినుము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ బ్రశంసింపలేరు, కుటిలులు నిన్నలమరింపలేరు, వంచకులు నిన్ను వంచింపలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింపలేరు, మదంబు నిన్నుఁ గదల్పలేదు, విషయంబు నిన్ను నాశ్లేషింపలేదు, వినుమనూచానాచారంబును, నాముష్యాయణంబును, నా

మేధితామ్నాయంబును, నధీతాశేషశాస్త్రంబును,నలిం
గవృత్తియు, ననపకీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిస్తు
తంబును, నైన సూర్యవరవంశంబునం బ్రభవించినాఁ
డవు మూఢుండవై యనుష్ఠానబంధంబులగువిషయోప
భోగంబులయందును సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయ
ట్టిదుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రింశంబుఁ జూచి కువలయ
మాల యని యుఁ గృష్ణసర్పంబు వీక్షించి కాలాగురు
ధూమరేఖ యనియును నంగారంబు దర్శించి బంగా
రం బనియు ను భ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమారప
ముండు, మాంధాతృనహుషనాభాగసన్నిభుండు, వింధ్యాచలపతి, హేమాంగదుండు మనల గురుస్థానం
బుగా మన్నించుచున్నవాఁడు. మనవంశంబునకు నీ
వొక్కండవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమం
తుండవై మమ్ము నుద్ధరింపవలనదా యని పలికి మంత్రి
కన్నీరు దొరఁగ ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీ
లాదేవియు. ౧౦౬

సీ. రవలయాంగరముల రత్నాంకురము లొత్తఁ
గేల్దమ్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి
మొకరితుమ్మెద మూతిముట్ట నోడెడివేడి
నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ
నాకర్ణదీర్ఘంబు లగునేత్రములఁగన్నులఁ
బరిపాటలచ్ఛాయ పల్లవింపఁ

గంతగోళంబు గద్గదికానుబద్ధమై
బాష్పభారంబు నిబ్బరము గాఁగఁ
బక్ష్ములజాతి గండదర్పణములొరసి
వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువాఃకణములు
హారలతలకు నాతిథ్య మాచరింప
గుబ్బతిల నేడ్చె నత్తఱిఁ గువలయాక్షి. ౧౦౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ దనకు హితోప
దేశంబుచేసి తన సౌమనస్య సౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన
ప్రత్యుత్తరం బీయమి నిర్వేదించుట యెఱింగి. ౧౦౮

సీ. ధర్మశాస్త్రాభ్యాసతాత్పర్యమున నైన
సంస్కార మెల్లరు సౌరుపడియె
నిరుపాధినిస్సీమనిర్నిబంధనవృత్తి
గలమహాప్రతిభ యేకాటఁ గలసెఁ
బంచేంద్రియోపాయపానభూతము లైన
వినయంబు లేప్రయోజనముఁదీర్చె
నవయౌవనాంకురశోన్నతవంశపద మైన
శ్రుతివై భవము లేమిహితవుచేసెఁ
జిన్నవయసున గురుల వీక్షించినట్టి
పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు
కటకటా! నందనుండ వొక్కఁడవు నీవు
గురుల నేడ్పించుచున్నావు ఘోరముగను. ౧౦౯

(అనినఁ దల్లిదండ్రుల)కుం బ్రణామంబుచేసి యింత

నుండి మీయాజ్ఞ శిరసున ధరియించి బుద్ధిమంతుండనై యుండెద మీరు వగవకుండుం డని పలికి సముచిత ప్రకారంబున వీడుకొనియె ననిన నటమీఁదివృత్తాంతం బెట్టి దని యడిగిన. ౧౧౦

మ. వరశైవైకవిధానపాత్ర కవితావ్యాపారపారంగతా
స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ దయాధీనాయతాలోక లో
కరమాపాదన పాదపద్మవినతక్ష్మాపాలసంశీల శీ
లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పోద్వీర వీరాగ్రణీ

క. ధీమత్కవితావిస్తర
ధామాయితనిరుపమానదానాంబుదహ్రా
ద్భీమ జయోత్కలసీమా
రామామన్మథవిశేషరాజితమూర్తీ! ౧౧౨

పృథ్వి. లింగార్చనారూఢిలీలావతారా
గంగాంబుసుస్వచ్ఛకావ్యైకజాలా
సంగీతసాహిత్యసాహిత్యలోలా
శృంగారసద్భక్తసేవానుహేలా. ౧౧౩

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్త్ర మారయామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదోరంతర వేద
ప్రోదితభాషావిశేషభాసురకీర్తి
శ్రీదార్ఢ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా! ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు తల్లిదండ్రుల నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౨

గీ. పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వముననె
కడచె ధైర్యంబు జఠరవిక్రాంత మయ్యె
శీలసంపత్తి యింక నేమి నేయువాఁడ
భామినీసక్తి మన్మథుబారిఁ బడితి. ౩

శా. వంతంబోడదుధర్మముందగవునుంబాడింగులంబున్విచా
రింతు న్వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁ గా నెట్లు క

ల్వాంతద్వాదశభానుమత్కిరణదాహక్రూరకామవ్యథా
సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట సిద్ధించినన్. ౪

సీ. చాండాలుతోఁ బుల్కశత్వంబు గైకొను
బ్రహ్మహత్యయొనర్చి బ్రాహ్మణుండు
క్రిమియై పతంగమై కీటమై జన్మించు
నాసవం బాని భూమీసురుండు
క్రవ్యాదసత్త్వసర్గమున నుద్భవమందు
విప్రుఁ డాచార్యునివెలఁదిఁ గవిసి
శ్యామచారుండు పిశాచమై బాడబుం
డన్యునివిత్తంబు నపహరించి
యయిన నేమిగా వీనిలో నన్నిటికిని
సుఖము దుఃఖంబుఁ జర్చించి చూచినప్పు
డెల్లసంసారులకుఁ గుందు హెచ్చు...
లేకయుండుట గందువో లేదొ జగతి. ౫

గీ. వామదేవుండు శుకుఁడుఁ గేవలముదక్క
ముక్తులెవ్వరు వింటిమే ముజ్జగమున
జంతువులకెల్ల సరియె సంసారయాత్ర
విధినిషేధంబులకుఁ జొప్పు వెదకనేల. ౬

శా. ఆతంకంబున కేమికారణము బ్రాహ్మ్యంబింతయుంజూచియే
తాత ల్గట్టినచర్యలే శ్రుతులు బోధప్రక్రియల్ స్వల్పమే
చేతోజాతు నుపాశ్రయించెదఁబరస్త్రీలన్వినోదించెదన్
మాతంగీపరమేశ్వరింగొలిచెద న్మద్యంబు సేవించెదన్.

గీ. అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్తయనాదినిధనుఁ
డర్జునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
విశ్వమును నెఱుఁగ మొ...నిధిగా ౮
సంచెవింతము విధమతనిన్ భావించెఁ గాదె (?)

మ. బహువేదాంతమతానుసాధితమహాబ్రహ్మోహమం చా
డుదుర్, మహి మోహాంధులుగొంద తేనియటె బ్రహ్మం
బెట్టు దా రెట్టిరో, యహహా బ్రహ్మమువారయే; నలుక
శయ్యం ద్రెళ్లిని ద్రింతురో, జహదుత్సర్గముగాఁగఁ జేయు
దురో విష్ఠామూత్రనిర్మోక్షమున్. ౯

సీ. కల్పద్రుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ
నమృతాబ్ధినవతార మయ్యె నెద్ది
బృందారవనమధ్యమందారతరులలో
హాలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్ష మయ్యెఁ
ద్రిపురాంతకుని యర్ధదేహంబునకు నెద్ది
మదనసంఫుల్లసంపత్తి యయ్యె
నపసుధారూపమై పవనభుగ్భువనాధి
పతికెద్ది ప్రాణంబుప్రాణ మయ్యె
నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ
గన్నుఁగానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు
తత్సమానము లగుపదార్థములు గలవె
భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి. ౧౦

వ. అని. ౧౧

సీ. కర్పూరరజములోఁ గలిపి కేతకిధూళి
నఖిలాంగకముల నభ్యంగమాడి
జలజనాళీతంతుసందానితములైన
యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తనహారవిభూషల
నతఁ మాల్యముగఁ జే నలవరించి
కస్తూరికామిశ్రగంధసారంబున
నలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి
చంద్రికావేళఁ బరిపాండుసౌధవీథి
శక్తిఁ బూజించి దేవీప్రసాదమధువు
పుచ్చుకొని విప్రుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల. ౧౨

క. వనితల కంగప్రకా
శన మక్షివిఘూర్ణనంబు లజ్జావిగమం
బనవస్థితి మధుపానం
బునకు సురతమునకు సదృశములు వక్రంబుల్. ౧౩

గీ. త్రిసరకాస్వాదభవమదోద్రేకలహరి
ధరణిదేవుఁ డాయోజ మత్తా వహించి
యూరణాలు పఠింపఁగ నాలకించి
శంబరారాతి రతిచేయు చఱచి నవ్వ. ౧౪

సీ. ఇంటనున్నాఁడో వాఁ డెచ్చోటనున్నాఁడో
యొంటియో యెందఱేనున్నవారో

మిన్నకున్నాఁడో యేమేఁ బల్కుచున్నాఁడో
నిద్రించినాఁడో కన్నెఱచినాఁడో
యాడుచున్నాఁడో- - - - x
ర్వించియున్నాఁడో శోకించినాఁడో
- - - - - - యుత్సేకించి యు
ల్లాసించినాఁడో కలంగినాఁడో
యుత్సవమో వైభవమొ లేమియో కలిమియొ
పగలో రాత్రియొ యెఱుఁగఁ డాబ్రాహ్మణుండు
నవమధూకప్రసూనసంభవపుమధువు
దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తా వహించి. ౧౫

క. సుకుమారుఁ డిట్లు నానా
ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ బడుచై తిరుగన్
సకలజనులు మొఱవెట్టిరి
యొకనాఁ డత్యాగ్రహమున నుర్వీశుసభన్. ౧౬

క. దేవరప్రతినిధిఁగా సం
సేవింతుము యజ్ఞదత్తు సిద్ధమ యతనిన్
భావింతుము తత్తనయుని
యౌవనసంప్రాప్తి లేనియటము న్నెల్లన్. ౧౭

వ. అవధరింపుము సుకుమారనామధేయుం డైనమంత్రినం
దనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళావిధి
జ్ఞుండును నై జారచోరవిటధూర్త వర్గంబులంగూడి వేడు
కకాఁడై పుణ్యస్త్రీల నిలువరుసఁ జెఱుచుచున్నవాఁ

డతని వారింపను నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము గాక యున్నార మద్దురాత్మకుని యన్యాయసదృశం బైనదండంబువలన దండింపునది యని విన్నవించిన మహీపాలుం డతని రప్పించి వాగ్దండనంబున దండించి పురంబును దేశంబును వెడల నడిపించిన రాజావమానితుండై యప్పాపి కీ(క)టదేశంబునకుం బోయి యందుఁ గొన్ని దినంబు లుండి హూణమండలంబునకు నేతెంచువాఁడు కాంతారమధ్యంబున నతితృష్ణాపాప రవశుండై తనలోన నిట్లు వితర్కించుచుండె. ౧౮

చ. అరుణగభస్తిబింబము దయాద్రిపయింగనుపట్టగిన్నెలోఁ
బెరుఁగునువంటకంబు వడపిండియలుంగుడువంగఁబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణయగుప్రాణముప్రాణముతల్లి యున్న దే
హరహర యెవ్వరింకఁగడు పారసిపెట్టెదరీప్సితాన్నముల్.

వ. అని తనలోనం దలపోయుచుం జనిచని ముందట. ౨౦

సీ. స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి
మణిదర్పణము నభోమణిమార్గలక్ష్మికిఁ
జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి
యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు
పౌలస్త్యగిరికి సబ్రహ్మచారి
ప్రతిబింబ మభ్రము ప్రభువారణమునకు
ననుఁగుఁజుట్టము శారదాభ్రములకుఁ

గమరతిమినక్రవిక్రమక్రమవిహార
చటులతరవీచికాఘటాసమదరూఢ
హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి
భాగ మీక్షించె నతఁడు తటాకమెదుర. ౨౧

మ. వసుధానిర్జరుఁడు న్మహాసరసిలో వార్వీచులం దేలెఁ ద్రా
వె సుధాసన్నిభమైనవారిఁ దటపృథ్వీజావళిచ్ఛాయలో
వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశ్రాంతిపోకారిచె
న్బిసకాండంబులు మేనఁగూర్చెఁ జలువ ల్నిర్లోకసం
కాశముల్. ౨౨

క. కరశీకరార్ద్రపుష్కర
కరుఁడై యాతండు గంధకరిరాజు క్రియం
బరిషేకాంతరమునఁ దా
సరసిరుహాకరము వెడలి చాలఁగ నొప్పెన్. ౨౩

సీ. వైదూర్యమణిశిలాస్వచ్ఛోదకము గాన
గౌతుకం బొనరించెఁ గన్నుఁగవకు
శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతము గాన
నంగకంబులకు నిం పావహించెఁ
గమలకేసరరేణుగంధోల్బణము గాన
ఘ్రాణేంద్రియమునకుఁ బ్రమదమొసఁగెఁ
గలహంసకులకలకలకులాయము గాన
శ్రుతిసంపుటములకు సుఖమునిచ్చె
- - - సలిలంబు నహ్లాదమునను జేసె
నాలుకకు నప్పు డవనిబృందారకునకు

సైకతారూఢజలమానుషీకదంబ
కాంతి తార్క్ష్యమయూఖంబుకమలవనము. ౨౪

క. కొలనిదరి వటము నీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం
జెలువ మగువలిపెదుప్పటి
తలగడఁగాఁ జేసి సచివతనయుం డలఁతన్. ౨౫

గీ. బహులపక్షక్షపాకదంబములలోనఁ
బ్రభవమొందిన యంధకారంబువోని
కొలనిదరికాననంబులోఁ గొంతప్రొద్దు
నలపువాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి. ౨౬

గీ. డప్పిదీఱంగ మధురకాండంబుగ్రోలి
కడుపునిండంగఁ దూఁడుఁదీఁగలుభుజించి
యెండ వాలాగునందాఁక నిండుకొలని
తీరమున మఱ్ఱినీడ నిద్రించె నతఁడు. ౨౭

చ. అపుడువిలంబమానమయియంబరకోణతటాంతరంబునం
దపనునిమండలంబు బెడిదంబగువేఁడిమినొయ్యవీడ్కొనెం
గపిలములై మయూఖములు క్రొరికమానకలాపిపింఛమై
త్రపునలతాశలాటునము దాయముచాయఁదిరస్కరింపఁగన్

గీ. అంతలో నిద్ర మేల్కాంచి యవనిసురుఁడు
జిగమిషాబుద్ధి నీక్షించెఁ జిత్రభాను
నభినవోన్మేషకుటిలజిహ్వాప్రకార
లోలతారకకేకరాలోకనమున. ౨౮

శా. కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పశ్చాకర
ప్రాంతక్షోణితలంబునం గలుగ సంభావించె విప్రుం డెదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభపలలాదక్రూరకౌలేయకీ
సంతానస్ఫుటకంఠఘర్ఘరతరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్. 30

సీ. ఆదికాలమున మాయావిలాసిని యైన
మురదైత్యదమనుని మూర్తివోలె
ధరణీతలంబునఁ జరియింపనేర్చిన
పురుహూతమణిశిలాపుత్రివోలెఁ
గామినీరూపంబుఁ గైకొన్న శంబరా
రాతికాలాయసాస్త్రంబువోలె
వేడ్కకైమానుషీవిగ్రహంబు ధరించి
విహరించుతోలుకారువేళవోలె
నంధతామిస్రమును నవిద్యయునుబోలె
భువనమోహనరూపవైభవములొలయ
లీలనేతెంచె నొక్కచండాలకన్య
కాలనఁ జిఱుబంతిపసుపాడఁ జెలియుఁదాను. 31

శా. ఆచండాలకులప్రసూతయగు కన్యం గన్యకారత్నముం
జూచె న్దవ్వుల యాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా
రాచుండిక్షుశరాసనంబుఘనదోర్దండంబునం గూర్పఁగన్.

ఉ. యోగసమాధితత్పరతనున్న విధంబునఁ బాపినట్లు మా
ర్భాగమమీలితాత్ముఁడగుచాకృతినిశ్చలదేహయష్టియై

సాగరమునం గ్రాలున్న దురుఁ జొక్కులకిక్కలు గాఁగ నత్తటి
న్నాగరసాతిరేకమున బ్రాహ్మణుఁ డాదటఁ జూచె మారాలితన్.

సీ. అప్సర స్త్రీవోలె నకులయై యారయ
పై దలి కన్నులపండు వయ్యెఁ
జారుయౌవనరూపసంపన్నయై మోక
వనరేఖయునుబోలెఁ బెనఁచె వేడ్కఁ
బాలఁతి ప్రావృడ్వేళవోలె నళివినీల
ఘనవేణియై యిది గరము మెఱసె
నిభరాజనిభయాన యిది శరత్తువోలెఁ
బుండరీకాక్షియై పొలుపుమిగిలె
ముట్టరానిది యైనట్టిమూర్తివోలెఁ
జిత్రరుపువోలె దృష్టికచ్చెరువొనర్చె
మొలఁత మధుమాసకుసుమసమృద్ధివోలె
జాతివిరహితయయ్యు సంప్రీతినొసఁగె. ౩౮

గీ. దీనిఁ గల్పించె నజుఁ డభిధ్యానమునను
నాతి మును ముట్టరాకుండ నంత్యజాతి
ముట్టుటయు కల్గెనేని యిమ్ముదిత మేను
గందకుండునె పుష్పంబుకంటె మృదువు. ౩౯

వ. అని విస్మృతనిమేషంబు గీలించి ముకుళితపక్ష్మాంచలం
బును జిహ్మేతరతరళశాకోదరంబును నగువీక్షణంబున
న వ్వెలివాడవ్రీడావతి వీక్షించుచు నవ్విప్రుండు మదన
శరశలాకాశంకు సంకలిత హృదయుం డై స్తంభితుని

భంగి విలిఖితునిచందంబున నక్కిర్ణునివగిది నియతు నిలాగున మూర్ఛితునిప్రకారంబునం దన్నుఁదా నెఱుం గక నివ్వెఱపడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకం టియు నలవోకవోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావి నిర్భర్త్సితమత్స్యకేతనుం డగునాబ్రాహ్మణుం గనం గొని నిజాంతరంగంబునను. ౩౬

గీ. విప్రవేషంబుఁ దాల్చినవిష్ణుఁ డొక్కొ
బ్రాహ్మణుండైనశంబరారాతి యొక్కొ
బాడబాన్వయరూపసంప్రభవుఁ డైన
చందురుం డొక్కొ యితఁ డతిస్వచ్ఛమూర్తి. ౩౭

వ. అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతిసీమంతిని యశేషజనపూజనీయులు బ్రాహ్మణు లని తమకులంబు పెద్దలవలన వినుటం జేసి యుఁ దా నెందే నొక్కపూ ర్వజన్మకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు నాఁటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగత ప్రశాంతమహాను భావంబు శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావంబు గుణం బులు నైసర్గికంబు లయి యుండుటనో భర్గఫాలనయన కృశానుజ్వాలాజాలహేలాచుళుకితావయవుండు గాని కుసుమకోదండుండునుంబోలెఁ గన్నులపండువై తప్త కాంచనవర్ణంబును గోరోచనాగౌరంబును జాంపేయ కుసుమ కేసరరేణుత్రసరేణు విసరప్రసంగంబును నగు

దేహప్రభాప్రవాహంబునగహనషండంబ శేషంబును వెలిం గించువాని నుద్భిన్ననవశ్మశ్రు నభినవయౌవనోద్భాసితు షోడశవర్ష దేశీయు నాదిగర్భేశ్వరు నమాత్యనందను సుకుమారుం గుమారసన్నిభుఁ దప్పక చూచి భయ సంభ్రమడోలాయమానదంతతాటంకవలయం బగున ట్లుగా నిబ్బరంపుగుబ్బచన్నుల బిబ్బోకంబు బాహా మూలకూలంకషంబై యీషద్విలోకనీయంబుగఁ గేలు దోయి సేవాంజలిపుటంబులలాటంబునఁగీలించియయ్య గారికి నమస్కారం బని యధరకిసలయంబునకు దశ నరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తబకంబుగాసహకారప ల్లవాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ కారకోలాహలకరంభిత పంచమరాగప్రపంచంబునకు మించుఁజూపు కంఠస్వరంబునం బలికిన. ౩౮

గీ. వెలఁది మాలెతగాన దీవింపకయును
నొప్పిడిదిగాన నూరకయుండకయును
ధరణిదేవుండు గైకొనె దానిమ్రొక్కు-
గేలుఁదామర తిర్యగాందోళనమున. ౩౯

ఉ. శంబరవైరిసన్నిభునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర
త్నంబుమహాప్రధానుప్రియనందనునిన్సుకుమారుఁజూచిప్రే
మంబువహించియుంగొమరుమాలెతగన్నులనవ్వుదేరఁగా
సంబళి సంబళీయళుకు సందడికిందలమంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. బ్రాహ్మణుఁడుగాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తిలేక
బాల ప్రౌఢయువోలెఁ దప్పకయచూచి

చాటువడి యుండుమయ్య యీసరసిలోన
నుదకమాడెదఁ గాక పిన్నదియు నేను. ౪౧

క. అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ
జని మాలప్రమద దాను సఖియు నొనర్చెన్
వనకేళి తరంగ లురు
స్తనభారాస్ఫాలనమున జర్జరములుగాన్. ౪౨

చ. పడఁతి పసిండిడాలు గనుపట్ట హరిద్రముఁ దీరపంకముం
దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి పయోనిధితీరభూమికి
న్వెడలి ధరానుపర్వనకు నేత్రమహోత్సవ మయ్యె
నప్పుడ, ప్పుడ కలశాబ్ధిమధ్యమునఁ బుట్టినయాదిమ
లక్ష్మియో యనన్. ౪౩

ఉ. ఆకలకంఠి యొయ్యఁదడియార్చ నెడన్ జఘనాంతికంబులై
కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం
గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిమ్లుచంబులై
చీఁకటిగొల్పె బ్రాహ్మణునిచిత్తము పెన్నెఱిసోగవెండ్రుకల్.

సీ. చికురసంతతి నీరార్చి చెలువ తుఱుమె
నేసఁబొప్పార - - - -
చన్నుఁగవసొంపు కక్షదేశముల మెఱుఁగు
బ్రాహ్మణుని యాత్మఁ బల్లవింపంగఁ జేయ. ౪౫

గీ. దంతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు
బాల కీలించెఁ గంకేళిపల్లవంబు

బాడబుని నేయఁదలఁచు శంబరరిపునకుఁ
బ్రథమ మఁడియ నమస్కారబాణమయ్యె. ౪౭

గీ. పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోణి
విప్పుగలయట్టి బండిగుర్వెందసరముఁ
బ్రథమరాగరసోదయరక్తమైన
సచివనందనుహృదయజసంగరమున. ౪౮

వ. అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౪౯

సీ. ఏలచేయుండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు
నలినగర్భుఁడు లోచనములుగాఁగ
నెట్టుగల్గె విధాత కీరూపనిర్మాణ
పరిమాణమ లకోటిపరిమితంబు
లజుఁడు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విళ్లూర
కెట్లుండుఁ గూఁతు మోహించినాఁడు
కల్పింపఁబోలు శృంగారసర్గంబున
దీని వాక్పతి యున్నతి ఫలియించె
దీనినిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి
చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁ జెందుటయును
నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పువుచ్చె
నదిసుమీ పుష్పసమయమందానిలంబు. ౪౯

వ. అని విచారించుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకామణి దుర్లభంబగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతం బందుచు దానితో సంభాషింపఁ గోరి చేరువ నిలిచె నసంగమ కన్యకారత్నంబును నతని కిట్లనియె. ౫౦

క. ఎందుండి యరుగుదెంచితి
రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమికతంబో
కందర్పరూపరేఖా
సౌందర్యవిలాసవిభవసర్వస్వనిధీ. ౨

వ. నిన్నుంజూచి సుఖామృతంబున మునింగినచందంబున
- - - సముద్రంబునం దేలినవిధంబున సర్వానం
బుల కుపరిభాగంబున వర్తించుకరణి సకలమనోరథ
బులకు సంకేతంబై నలాగున నాహృదయాంబు నిర
తింబొందియున్నయది. ౩

ఉ. క్రొన్ననవింటిజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయం
నిం, బున్నమనాఁటిచందురునిఁ బోలినవాఁడవు రూ
సంపదన్, నిన్నొకపప్రుఁగాఁ బరిగణింపఁగవచ్చునె క
ాదు మా, యన్నలయాన చూడు పులకాంకురము
మొలచెం గుచంబులన్. ౪

గీ. అవనిసుర చింతకాయల కాఙ్క్షగాక
యరసిచూడంగ గ్రుక్కిళ్ళ కాఙ్క్ష గలదె
యంటరాకున్న నేమి యంతంత నిలిచి
చిత్తమలరంగ నిన్ను వీక్షింపరాదె. ౫

సీ. కమలినీపత్రపుటములఁ గాసారోద
కముఁదెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ
జిలుకముట్టనిఫలంబులు గోసికొనివచ్చి
పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ

గాంతారకర్పూరకదళికాదళముల
సరసరీతులను వీజన మొనర్ప
సధ్వఖేదమువోవ హస్తద్వయంబున
నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప
వేడ్కయయ్యెడు వినయంబువిస్తరిల్ల
భక్తిగొనఁగఁ బ్రమోదంబు పారమేదు
నీకు విప్రోత్తమునకు నీనెలవ్రులందుఁ
జెడ్డదుర్జాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెఁగాని. ౫౫

క. ఇది హూణమండలం బ
వ్వది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్
మదననిభ యీపుళిందా
స్పదంబు వెలివాడ - - - - - ౫౬

తాళవృత్తము. కనుఁగొనవలయును దాదవ్వుల నెడగలుగ
నిలిచి మైనను మాయిండ్లన్, వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ
వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై, యనిభృతపరభృతన
ఖరేఖాకో - - - - సహకారద్రుమశాఖా, ఘనఫల
రసధారామృతపానోత్కంఠవివృత్తాననవటుకంబున్.

క. పాణసిఖారము కమ్మని
ప్రాణము నెఱజాణదేవరా వినవలదా
వీణావాద్యముఁ బాటయు
వేణుస్వానంబు వేనవేల్చందములన్. ౫౭

వ. అని చండాలకన్య పలికిన నవ్విప్రుండు భవితవ్యతాబ
లంబున. ౫౮

సీ. ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది మోహవిలసితం
బిది మహాపాతకం బిది యకీర్తి
యిది దుర్మదాంధత్వ మిది యాగ్రహావేశ
- - - -యిది కుదృష్టి
యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం
బిదిమౌర్ఖ్యకారణం బిది యనియతి
యిది యధర్మమువ్రోవ యిది పథప్రచ్యుతి
యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య
మని విచారింప కవనీసురాధముండు
కలికిచండాలకన్యపైఁ గన్నువైచెఁ
దీయతీయనివింట లేఁ దేఁటినారి
శంబరారాతి మోహనాస్త్రంబు దొడిగి. ౬౦

వ. ఏయునప్పుడు నిజాంతర్గంబున. ౬౧

సీ. మాంసంబు భక్షింప మనసువెట్టిననాఁడ
దాక్షిణ్యగుణము విధ్వంసమయ్యె
గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠఁ జేసిననాఁడ
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగిల్లె
హాలారసము గ్రోల నభిలషించిననాఁడ
నూనృతోక్తులసుద్ది చూఱవోయెఁ
బరకళత్రముల వెంబడఁ దలంచిననాఁడ
ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటఁగలసె

నింక నేటికి వంచింప నిలుపునాకు
బరువె యీపాపములలోనఁ బాపమొకటి
వరుసవేయింటిమీఁద జవ్వాదిగొమ్మ
తివుటఁ జండాలకన్యకఁ గవయువాఁడ. ౬౨

వ. అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాల
కన్యకం జేర వచ్చి యిట్లనియె. ౬౩

కవిరా. సరసిజలోచన యొక్క మహాముని శాపవశంబునఁ
బాణచివై, ధర జనియించినదానవు నీవిది తథ్యము
కిన్నరభామినివో, గరుడపురంధ్రివో యక్షవధూ
టివో గాని జఘన్యవు గా వికనగ్, ధరణీసురోత్త
మునిన్వరియింపుసుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

వ. సామాన్యస్త్రీజనంబుల కిట్టియమానుషలోకోచితంబు
లైనసౌభాగ్యంబులుం గలునె మునికోపవశంబున స
ముజ్ఝితదివ్యశరీర లగుదేవకాంతలు శాపవశోపనీతం
బైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి స్థూలశిరుం డను
మహాముని త్రిభువనలలామభూత యగురంభ నేదేని
యొక్కనిమిత్తంబున శపించె ననియును దచ్ఛాపంబున
నయ్యప్సరస బాడబరూపంబు ధరియించి మృత్తికావ
తియందు శతధన్వుఁ డనురాజును సేవించుచుం బెద్దకా
లంబు మర్త్యలోకంబున నుండె ననియును విందుము.

సీ. జలజగర్భునిమానసంబు వేదంబులు
దక్షప్రజాపతి దర్పకుంను

సౌదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
సప్తజిహ్వాజ్వాలసప్తకంబు
రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాంభోధి
మృత్యుదేవతనోరిమెఱుఁగుఁబండ్లు
ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ
గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు పదియుఁ
నాల్గుకో ట్లప్సరసలు నా నాకసతులు
వారిలో నొక్క తెవ్వు నీవు వారిజాక్షి
యేమిదుష్కృతిఁ బుట్టితో హీనజాతి. ౬౬

గీ. తివుచుచున్నది భవదీయదృగ్విలాస
మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
వెనుక ద్రొబ్బుచునున్నాఁడు మనసిజాతుఁ
డేమిసేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన. ౬౭

గీ. వనిత నీచిత్తమున కేను వత్తునేని
కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
జుంబనము సేయని మ్మోష్ఠబింబ మిపుడు
గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమిచినట్లు. ౬౮

గీ. అనుచు విప్రుండు తమకించి యంటుకొనిమె
సమ్మతించియయుండె నాచంద్రవదన
శూకలాశ్వంబు నన రేఁపఁజొచ్చినప్పు
డనుమతింపదె యత్తళు వైనబడబ. ౬౯

వ. ధీరోదాత్త యగుట నమ్మత్తకాశిని చిత్తజాయత్త యయ్యు
ను దత్తఱపాటు లేక యతనితో ని ట్లనియె. ౭౦

సీ. కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము
లాడుచున్నవి యపాయంబు లెదుర
నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్పట్టెడు
సందేహములుపెక్కు చాయవాతె
నంకురితములయ్యె శంక లేరాశంబు
విక్రృతు లెన్నని యావిష్కరించె
శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్టు
గుఱిలేక యుదయించె గోసనాన
యిన్నిటికి నోర్చి సీకోర్కి యేను దీర్తు
నింతవానికి నన్నిఁగు టెరవె - - -
యెప్పటికి నిత్తునో లేక యీశరీర
మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్క మెఱుఁగఁజెప్పుమా. ౭౮

గీ. మొదలఁ గక్కుర్తిపడి కూడి పిదప వాయు
నొక్కకమలాననకు డక్కి యుండఁజాలఁ
డడవిఁ బెక్కుపుష్పంబులయందువ్రాలు
చంచరీకంబు మగవాఁడు సరియనువ్వె. ౭౯

ఉ. చందురుఁడంత చూడఁడు నిశానటిఁ బున్నమనాఁడు
గూడుచోఁ, గందళితానురాగుఁడయి కానఁగవచ్చు న
వోదయంబులం, జందము దప్పి మీఁద నొకచాయకు
వచ్చుఁ గ్రమక్రమంబునఁ, సుందరిపట్టునందుఁ బురు
షుండును నట్లయకాఁ దలంపుమీ. 23

వ. అనిన విని సుకుమారుండు. ౭౪

క. మగవారల నిందింపకు
తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముఁ గృపయున్
మగవారికెగా కెందును
మగువలకుం గలదె చంద్రమండలవదనా. ౭౫

సీ. హరునిచిచ్చుకంట నసమాస్త్రుఁ డీల్గిన
రతిదేవి యెట్లు జీవితముఁ జెందెఁ
బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుఁడైనఁ
గుంతి చావక యేమి కుడువనుండెఁ
బ్రథనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
సింధురా జస్తమించిన నేల దుస్సల
కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెఁ
బంక్తిరథుఁ డన్యలోకసంప్రాప్తుఁ డైన
నేల కౌసల్య ప్రాణమీ నెఱుఁగదయ్యెఁ
దగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు లెట్లు
భామలెట్లు వృథానులాపంబు లేల? ౭౬

గీ. అనినఁ జండాలకన్యక యాఁడువారి
మంచితనమును మగవారి మంచితనము
సరియ కీడని మేలని చర్చలేల
మనకు మనయాడికలు తప్పకునికి చాలు. ౭౭

వ. విశ్వావసుం డనుగంధర్వరాజునకు మేనక యనునప్సర
సకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయనుకన్యక స్థూలకేశా
శ్రమవనంబునఁ బాదమర్దితం బగుపన్నగంబు గఱచినఁ
బ్రవిలుప్తజీవిత యగుట యు భార్గవుం డగుచ్యవనునకుఁ
బౌత్రుండు ప్రమతికొడుకు రురుం డాయురర్ధం బొసంగి
యయ్యంగన బ్రతికించె ననియును, నర్జునుం డశ్వమే
ధాశ్వానుసారియై యాత్మజుం డగుబభ్రువాహనునిచేత
నాహవాంగణంబున శరాహృతప్రాణుండైన నులూచి
యను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యేతెంచి యు
ద్గతప్రాణునిం జేసె నని యు విందుము, మంచితనంబు
లాఁడువారికి మగవారికి సరియ ఁపద్ది యటులుండె
నాపంతంబు వినుము. ౭౯

ఉ. నాకు మనంబునిండ నొకనమ్మిక సేయుము - - - -
గైకొనువాఁడ నిన్నునుము కాదన కెక్కడకైనవచ్చెద
న్నీకొకటయ్యెనేని యవనీసురమన్మథ నిర్విశంకత
న్నాకముఁజూఱవెట్టెదధనంజయతీవ్రశిఖాముఖంబునన్

వ. అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు. ౮౦

సీ. కలహంససంపద గలకలక్రేంకార
కలకలంబైనయీకొలను సాక్షి
ప్రసవసౌరభనటద్భంభరంబైనయీ
వలనిలతామండపంబు సాక్షి
ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమై(నయీ)
శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి

తరులతాగుల్మసంతతపిధానాతప
వ్యాపారమైనయీవనము సాక్షి
మకరకేతనుపాదపద్మములు సాక్షి
రతిమహాదేవిజఘనభారంబు సాక్షి
సత్య మెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి
కౌఁగిలింపఁగనీఁగదే కమలవదన. ౮౧

వ- అనినఁ జండాలి కరారవిందంబులు మొగిడిచి సవిన
యంబును సగౌరవంబును సానురాగంబును గా నతని
కిట్లనియె. ౮౨

ఉ. నేఁడు కృతార్థులైరి జననీజనకు ల్ఫలియించెఁ బుణ్య
ముల్, నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహమూలనివాసి
యైనకా, ట్రేఁ డిలువేలు పోచు నొనరించె* మనోరథ
సిద్ధిసంపదల్, నేఁడుగదా సుధారసము - - - - గంటి
ధరాసురోత్తమా. ౮౩

ఉత్సాహ. మలుసమర్త నంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
గలయ నీళ్ళనాడికడవ గ్రంత యంటుకొనుటకై
కొలనఁ గ్రుంకి పోవుచుండి కుసుమబాణనిభుని ని
న్నలఘు - - - - లోచనంబు లలరఁ జూచి
వలచితిన్. ౮౪

గీ. ఏమిసేయుదు నీకు నెట్టిత్తు నన్నుఁ
బంచముని యింటఁ గలుగు బీభత్సనెత్తిఁగి

---

*ట్రేం డిలువేల్పుడై యొనరించె. మూ.

క్రోలల హృదయం బుద్ఘాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమ
గంధీ ప్రాణంబు రక్షింపు మిదె నీకు సేవాంజలి యని
కంకణఝణఝణత్కారంబు తోరంబుగా సుకుమా
రుండు నఖకిరణపరంపరాకుసుమకుట్మలాభిరామంబు ల
గుకరకిసలయంబులు మోడ్చి ఫాలభాగంబునంగీలించిన.

శా. వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు దన్వాంఛించిన ట్లం
దహో, సాలం(కారను) నోజ్ఞమైనముఖ మొయ్యన్వాం
చి చండాలి యా, లీలాభావ కుటింగి (యేగి) నతవల్లీ
కుంజమధ్యంబునం, గేలీతల్పముఁ దీర్చెఁబో మృదులకం
కేలీప్రవాలంబులన్. ౮౯

వ. అనంతరం బధరీకృత కుసుమా(యు)ధధర రూపసంప
న్నుఁ డగునవ్వసుధానిలింపుం డపహాసితసురసిద్ధగంధ
ర్వవిద్యాధరలీలావిలాసినీవిలాసవతి యగు నవ్వెలివాడ
చేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం బనుభవించె నంత. ౯౦

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
య, న్యాయము సేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు
త్రపాభిమానముల్, మాయఁగఁదట్టి యంచు నతిమా
త్రము లజ్జితుఁ డైనకైవడిం, దోయజషండబాంధవుఁ
డధోముఖుఁ డయ్యె నభోఽంగణమ్మునన్. ౯౧

గీ. గగనయానవేగంబునఁ గలమరించి
కడుపునిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
భానుబింబంబు రక్తాతపంబుఁగాసె. ౯౨

శా. వ్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రమధ్వా
గమో, న్మీలత్కింశుకకోరకస్తబక కాంతిన్ భానుమన్మం
డలం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాక్షారామ
లీలావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రే
క్షుకోదండమున్. ౧౩

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం
గంకేళీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్. ౧౪

గీ. పద్మినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిథునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంఠలోహార్గళంబులకరణి మెఱయ. ౧౫

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలంబును జక్రవా
కచక్రవాళకులచక్రవర్తియు నగు మార్తాండుండు లో
కాంతరంబున కవతరించినఁ గ్రమంబున నంబరతటాకవి
కచకమలిని సంజ మంజుమంజిష్ఠాపరాగసౌష్ఠవంబు సం
ధించెఁ గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసంబా
డుచుఁ జిలుపచిలుపచీఁకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల
చెక్కుటద్దంబులతోడం జరలాడె సాంధ్యదేవార్చనా బలి
పిండంబులుంబోలె గగనమండలంబున వెండితగటుఁ దె
గడి క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు పొడిచెఁ బురుహూతాంత;

పురపురంధ్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకునిమాటుఁ బొంది
చందురుం డుదయగిరి శృంగశృంగాటకంబునఁ బటికం
బుగుండుచందం బొందె నప్పుడు చండాలకులవరారో
హా వాహకుం డెక్కి విడిచిన వారువంబుఁగొదమయుం
బోలె సంభోగంబునం దృప్తిఁ జని తనిపోవనికౌతుకం
బున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి యి ట్లనియె. ౯౬

ఉ. అల్లదె వేఁటపల్లె యటనావల మావిలివాడ యావలన్
భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్ఝరసింధు వావలం
దెల్లనిగోపురంబుల నతిప్రమదావహమైనరోహిణీ
వల్లభమౌళిభామిని నివాసము - - - - లాప్రదేశముల్.

గీ. ప్రతిభ సతతంబుఁ గొల్తు రాభద్రకాళి
జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు
దశదినంబులు సింహకేతనము నిలిపి
హూణభూమికి దైవ మీయుత్పలాక్షి. ౯౭

వ. నీ వమ్మహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేళ
లఁ బరిచర్య సేయుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలం
గెద సర్వకలావిశారదుండ వైన నీకుం బ్రాకారగోపుర
ద్వారవేదికాప్రాకారప్రఘాణకుట్టిమహట్టసౌధవీథీవిటం
కంబులం గావ్యగోష్ఠీపరిహాసకథాబిందుమతీభిత్తికా ప్ర
హేళికాభావన సుభాషితశ్రవణంబు, వారవిలాసినీద
ర్శనంబు, వైతాళికస్తుతిపాఠకంబు, దురోదరక్రీడ, చిత్ర
కర్మంబు, వీణాస్ఫాలనంబు మొదలయినవినోదంబులం
బ్రొద్దు పుచ్చంగలిగెడి వెండియు. ౯౮

క. వెలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ
సెలయేటికిఁ బొరువు త్రాళ్లఁ జట్టేఁదులు నా
వలఁ దఱచు భద్రకాళీ
నిలయం బదిలెస్స నీకు నెలవు వసింపన్. ౧౦౦

గీ. ప్రొద్దు వోకుండ ముందటఁ బోదము నీవు
కాళికాస్థానమునకు నీకాలిత్రోవ
విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు
ధర్మమిమ్మున నింటి పెద్దలకుఁ జెప్పి. ౧౦౧

వ. - - - - చలికత్తెయుఁ దానును వేఱొక్క తెరువున
నిజనివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుండు చెఱువు
కొమ్ముదాపలం బట్టుకొని విపినషండంబు నడుముగాఁ
బక్కణంబునకు దక్షిణంబుగా నొరసికొని పోయి
కాలిత్రోవం జని సెలయేఱు గడచి ముందట. ౧౦౨

సీ. బ్రహ్మ యెక్కుడిజాలపాదంబునకుఁ గేలి
వసతి యైనసరోజవాటితోడ
నైంద్రవాహన మైనయైరావణగ - - -
- - - - (?)చే మొక్కయీఁదువులతోడ
వైష్ణవరథమైన వైనతేయున కాఁగ
నిరవైనప్రాకారపరిధితోడఁ
గామారయానశిఖావళంబునకుఁ దాం
డవమాడ పొలు గైనగవనితోడ

వేడ్క మాహేశ్వరం బైన వృషభరాజు
దాఁక నిల్చిన కేలిభూధరముతోడ
సకలభక్తనివాసమై చాలనొప్పు
చండిభవనంబు సొత్తెంచె సచివసుతుఁడు. ౧౦౩

మ. తనదౌ శీలము తానెఱుంగుట వెలిన్ దాదవ్వుల న్ని
(ల్చి దు), ర్జనుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వం
ద్వము న్మోపియు, య్యాన లోలోన నమస్కరించెఁ బ
టుగర్వారంభసరంభశుం, భనిశుంభప్రధనక్రమప్రకట
బాహాకేళికిం (?) గాళికిన్. ౧౦౪

ఉ. మాలెతవిందు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు పక్కణవాసి వే
ణుకం, డోలమునందుఁ దెచ్చినఁ గఠోరితచంద్రిక నిర్ఝ
రాపగా, కూలమున న్భుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్ర
పోయె న, య్యాలరిబ్రాహ్మణుండు తుహినాచలకన్య
కయాశ్రమంబునన్. ౧౦౫

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున
నవగాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృత
కజపంబును సూర్యోపాస్తియు నడపి బ్రాహ్మణబ్రువుండు.

సీ. దంతిదంతార్గళస్తంభభారముతోడ
రాజిల్లుఘనగోపురములు చూచి
గండశైలచ్ఛేదఘటితమై యొరపైన
మేటికొమ్మలతోడికోట చూచి
యమృతదీధితిలోనిహారిణంబు వెఱపించు
సౌధాగ్రసింహధ్వజములు చూచి

యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
జాంబూనదత్రిశూలంబు చూచి
చమురుగా - - - - మగుచ్ఛములువోలె
సకలశాఖోపశాఖలసంశ్రయింపఁ
బుష్పితాశోకపాదపంబులనుజూచి
నింబములుసూచి యతఁ డద్భుతంబు నెందె. ౧౦౭

ఉ. కాళికదివ్యమందిరము - - - - - దనాళికిన్,
లాలరసంబు గ్రోలునభిలాషమునం జనుదెంచియున్న వే,
తాళగణంబువోలె నతిదైర్ఘ్యమునన్ దివి దాఁకియున్న
హిం, తాళవనంబు గన్గొని (యతండు మహాద్భు) త
మందె నాత్మలోన్. ౧౦౮

ఉ. పైపయి గర్భగేహమునఁ బన్నికమీఁతి వెలుంగు మా
లికా, దీపశిఖాప్రరోహములు దేఱఁగఁజూచి యనుస్మ
రించె లో, నాపృథివీసురుండు మహిషాసురమస్త - -
-దు, ర్గాపరమేశ్వరీపదనఖంబులడంబుల సంచరించినన్.

గీ. సరసవనవాటికానికుంజములయందు
నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్ప
శక్తిమంత్రాక్షరంబుల (జపము సేయ)
నవియువలె నున్న నద్భుతంబందె నతఁడు. ౧౧౦

సీ. మంత్రవాదులతోడి మైత్రి సంపాదించు
యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు

సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధాత - - - - ందనము సేయు
కదలి వశ్యాకృష్టక్యకథలెఱుంగఁగఁగోరు
బిలము సాధింప నపేక్ష సేయు
బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శిల్పతంత్రము మీఁదఁ జూఁపుమనను
- - - - గఁ బెన్నిధిగుర్తలించు
నింద్రజాలంబు వన్నంగ నిచ్చగించుఁ
గట్టి భవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ
నేర్చుకొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి. ౧౧౧

చ. స్థితిచెడి మాంసభో(జనము సేసి) యసంగమవంశభా
మినీ,రతిఁ బరతంత్రుఁడై నడుపుఁ బ్రత్యహమున్ ధరి
యించుచుండు న, ప్పతితుఁడు గంగమట్టియయుఁ బ్ర
న్నని నున్నని నీరుకావిదో, వతులును - - - - ములు
వంశ్యులయిండ్లభుజించుకోరికన్. ౧౧౨

గీ. మాధుకరభిక్షలను స్వయంపాకములను
సత్రభోజనములఁ బిత్రుశ్రాద్ధములను
విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట. ౧౧౩

సీ. నీరాటనెపముగా నిర్ఝరంబుల కేగి
నవిధవానీరకుంజముల నొందు
భూధరంబుల కిప్పపువ్వదే నని పోయి
కందరామధ్యభాగముల నొందు

(శిఖరీంద్రవర)కన్య సేవింప నని పోయి
నక్షత్రమాలముల నెన్నడుమ నొందుఁ
గలమసస్యక్షేత్రములకుఁ గూల్లొగి మోసి
శణవాటికాప్రదేశముల నొందు
నెట్లు కనుఁగ్రామి వచ్చునో యింటివారి
నెట్లు (చీఁకటి నొం)టిమై నిక్క కరుగు
సతివ పగలైన మాపైన సతనితోఁడ
నిచ్చ నొకపారి సాగించు నిధువనంబు. ౧౧౪

వ. ఒక్కనాఁ డక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి కరిక్రవ్యాదంబు గుకు - - - కొని ప్రత్యూషకాలంబున విపినవీథుల నీవారభసలవిఘటితసరఃకమలమండసౌరభోద్గారభరితదిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిది, విదళితసమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహయూథపథం బిది, కఠినపాషాణకోటివిభిద్యమానవల్మీక ధూళిపాళికానిచుళిత తరుపలాశంబు మహిషవర్త్మం బిది దూర్వాప్రవాళచర్వణహరిచందనపరిపాండురంబు హారిణమార్గం బిది, కటుదీర్ఘఘర్ఘరవ్యాక్రోశంబు కర్కశేటుకులకులాయస్థానం బిది - - - - కహారవంబు, ఘాతుప్యాహవ్యూహ ప్రదేశంబు ననుచు నాఖేటకానుకంబున నాఖేలనక్రీడావిహారంబులఁ గృశుం డై, ప్రహింస యొనర్చుచు వెండియు.

గీ. పాపకర్ముండు కాంతారపథమునందు
నడరిపాటున నొంటిబ్రాహ్మణుల మొత్తి
యపహరించినవిత్త మన్యాయపరత
నంత్యజస్త్రీయుఁ దానును ననుభవించు. ౧౧౬

గీ. ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ డీలు వుడిగి
మాలచిగురాకుఁబోఁడితో మనువుమనఁగ
వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు
వాసితాశోకసంఫుల్ల కేసరములు. ౧౧౭

సీ. కామినీగండూష కాదంబరీధారఁ
బులకించె నారామభూమిఁ బొగడ
చివురాకుఁ జవిచూచి చవిచూచి యెలుఁగించెఁ
బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు
సంఫుల్లకోరకస్తబకోచితం బైన
కొరవిప్పె బ్రమయించెఁ గొదమతేఁటి
పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన
ముదమునం గీరంబు చదువఁదొణఁగె
విటవిటీసముదయములు వివిధవిధుల
నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బుమిగిలి
యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె
మాసరము లైనమధుమాసవాసరములు. ౧౧౮

ఇట్లు సకలజనమనోహారంబు లగుమధుమాసవాసరంబు
లు నప్పాపిష్ఠుఁడు చండాలకన్యకం దగిలి యొం టెఱుం

గక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబుచేసి కులంబు పడటం గలిపి శీలంబు।పరిత్యజించి దిట్టకూళయై కన్ను గానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గర్ణాకర్ణి, నతని దుశ్చారిత్రంబు లెల్ల విని యక్కడక్కడ నాడికొనం దొణంగి రంత నెం తేనియుఁ జేటలెల్లం బైనక్షయతని దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి రంత. ౧౧౯

క. క్రూరాత్ముఁ డీతఁ డనఁగాఁ
ఘోరుం డితఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుం డన దు
శ్చారుఁ డితం డనఁగా సుకు
మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ బ్రబలెన్. ౧౨౦

వ. అంత నొక్కనాఁ డతండును నదియును బాతాళపంక కలుషం బగుమహాజలధిపూరంబునుంబోలె నంధకా రంబు తోరంబై దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు నాఁటి రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబు కెలన జీర్ణోద్యానంబు నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులో దార కల్పించిన సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవపలాశ పర్యంకంబున మదిరాపుదోద్రేకసంభవం బైనమదనా వేశంబున మనోభవశరసీత్కారంబులనుంబోలె సీత్కా రంబులవలనను బంచబాణమాణిక్యకంకణక్వణితం బ గు నప్పుడు - - - ౧౨౧

చ. కువలయపత్రనేత్ర కనుఁగొల్కులయం దుదయించె బా
ష్పబిం, దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొనిపోక
యుపేక్షసేయ న, న్నవదరవిందచక్రమిథునంబు లస
హ్యవశాంగజాగ్నిచే, రవులుకొనంగఁ బుట్టిన నిరంత
రధూమము సోఁకెయో యనన్. ౧౨౨

గీ. చామ హృదయంబుమీఁద హస్తంబుపైచె
నతఁడు తనుఁబాసి యేగునో యనెడుభీతి
నుల్లమునయందు వసియించియున్న తన్ను
వెడలిపోకుండ నడ్డుపెట్టెడివిధమున. ౧౨౩

వ. అనంతరంబ యాచాండాలి యతని కిట్లనియె. ౧౨౪

గీ. ఎట్టు వేగింతు సంసార మిచటనుండి
యేల నినుఁబాసి యొంటి నా కిచట నుండఁ
గలుగనిమ్ము పెక్కండ్రు బంధులును నాకు
బంధువుగలండె నాకు నీపాటివాఁడు. ౧౨౫

శా. ఇచ్చోట న్మధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
బిచ్చోటం బరిపాటి నీకలకలం బిచ్చో మనోజోదయం
బిచ్చోసంచు భవద్వియోగమునఁదా నెవ్వారికిం భీతిగాఁ
జచ్చున్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా.

మ. కరవీరప్రసవచ్ఛదారుణరజఃకాషాయవస్త్రంబుతో
శరతూలచ్ఛవియజ్ఞసూత్రములతో జాంబూనదస్ఫూ
ర్తిత, స్కరమృత్స్నానిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా
చ్ఛుకబ్రహ్మతోఁ, దరమా నిన్ను మహాత్మ రేవకడ సం
దర్శించినం జాలదే! ౧౨౭

ఉ. ధీరత వూని నీవు పరదేశము వోవఁగ నేను రాకయీ, యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ నిత్యముఁ గాళికా గృహ, ద్వారవితర్ది కాస్థలము దవ్వులఁ జూచినయప్పు డెట్లొకో, శూరిమిపేర్మి గుండియ దిగుల్లని తల్లడమందునోసుమీ. ౧౩౮

సీ. తను నిద్రమేల్కొలిపినమాత్రమునజర
త్కారుఁడు విడువఁడే ధర్మపత్ని
జమదగ్ని కొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
లవమంత దోష ముల్లమున నిల్పి
యొకమాటు తప్పుగావక యహల్యాదేవి
నక్షపాదుఁడు ఱాయి యగుమనండె
స్రుక్కి సన్నఁబుగాఁ జూడఁడే కోపించి
సతి నరుంధతి వసిష్ఠర్షి వరుఁడు
తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
వువ్వఁబోఁడులయెడ లేదు భూసురులకుఁ
బ్రథమమున నీవు సేసినబాస నమ్మి
మోసపోయితిఁ గులమునం దీసువడితి. ౧౩౯

సీ. పద్మాకరమునకుఁ బసుపాడఁదెచ్చిన
దైవంబుచలము సాధ్యంబుగాఁగ
ననురాగరసము నామనములో నూన్చిన
నయసేంద్రియములకుఁ బ్రియముగాఁగ
విడువ నిన్నెన్నఁడు విశ్వసింపవె యన్న
నీసత్యమునకుఁ బున్నియముగాఁగ

నిక్షుకోదండ మెక్కిడి బాణమరిపోయు
కందర్పునకు మహాఖ్యాతిగాఁగ
నెపుడు నీవు ననుంబాసి యేగి తపుడె
నీర నైనను నురినైన నెగడినైన
విడుతుఁబ్రాణంబు లపుడు నీయుడుగులాన
పలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు వలుకనేల. ౧౩౦

గీ. అనినఁ జెలునవ్వునవ్వి నీమనను చూడ
నంటిఁగా కేను నినుఁబాసి యరుగఁగలనె
యిట్టిపట్టున నెవ్వరు నెఱుఁగకుండఁ
బోవుటయు లెస్స యీహరుణభూమి విడిచి. ౧౩౧

గీ. ఎల్లి శ్రీభద్రకాళికి నిద్ధభక్తి
యాత్ర యొనరించి వెళ్లుద మర్ధరాత్ర
మీవిచారంబు చెప్పకు మెవ్వరికిని
వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట. ౧౩౨

ఉ. సంగరసవ్యసాచి (నయశాస్త్రవిశారద) దేశికేశ్వరా
మంగళగీతవాద్యపరిమండితమంద్రకరుండలీకళా
భంగురనృత్తభావ్యపరిభాసితసంతతనిర్మలాత్మకా
యంగజసన్నిభప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవర్తనా! ౧౩౩

క. గౌరీవల్లభసేవా
పారీణవిరాజివిభవభక్తిప్రతిభా
భారోన్నతదివ్యాంగా
సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ. ౧౩౪

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీతరుణీసితవిలసన
జాతశివానూనభక్తిసంపద్గురువి
ఖ్యాతనుతకీర్తిసితజీ
మూతసితాఖిలదిగంత ముమ్మయశాంతా. ౧

గీ. అక్కథకుఁడు శౌనకాదు లైనమహాము
నీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టు లనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడునవసరమున. ౨

క. తెలతెలవాఱుచువచ్చెఁ
బలపలనయ్యెఁ బయోదపథమునఁ దారల్
కలకలవింకలకోమల
కలకలములు చెలఁగెఁ గాళికావిపినమునన్. ౩

సీ. సంభోగపరిఖిన్నశబరసీమంతినీ
స్వేదవార్బిందువిచ్ఛేదకారి ౪

విఘటమానాంభోజవిపినమండమధూళి
పరిమళాసారసంపర్కసురభి
సమదకాంతారకాసరయూథసమ్మర్ద
సంభూతడిండీరశకలవాహి
లలితలుంగలవంగలవలీమతల్లికా
లాస్యోపదేశలీలాగురుండు
యామినీశేషతుహినధారానుషంగ
జడిమభరమందచతురసంచారకారి
యల్లనల్లనఁ బొలుపారునడవినడుమఁ
గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవహుఁడు. ४

ఉ. శ్రోణిరుహాగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వసీశిఖావళ
శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి
శర్వాణిగృహంబులోని బలివైభవలీలకు మ్రోసెఁ
గంచుని,స్సాణము మాటిమాటికి నుశబ్దము లీనఁగ
గోపురంబునన్. ౫

శా. నిష్ఠాసంపద సర్వ్యపాణు లగుచు న్విప్రు ల్ప్రశంసింప
మం, జిష్ఠారాగము మండలంబున నధిష్ఠింప న్నిలిం
పాధిభూ, కాష్ఠామధ్యమునందుఁ దోఁచెను శశాంక
ప్రష్ఠ సర్వద్విష, జ్యేష్ఠుం డప్పుడు నిష్ఠురప్రసరబంహి
ష్ఠద్యుతిశ్రేష్ఠతన్. ౬

వ. ఆదివసంబున. ౭

ఉ. జాతరచేసె బ్రాహ్మణుఁడు చండికిఁ గమ్మనిపిండివంటతో
నేతులతోడ మద్దికడ నిర్మలినాన్నముతో రసా,

క్రీ, చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిఱువాలతో
డుతన్, సీతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరం బగునిష్ఠ
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశాసమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాడునిబిడాంధకారంబున నన్నేలవు గదలి
చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు పాఱాణ్మదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్కణ - - - ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము - - - డు మొలగసాల మోక్షమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. - - తనయల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మముఁ నొందెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నఱువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱ బొమలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్రపుఁజిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

ళీ, చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిలువాలతో
డుతన్, సీతులతోడ సప్పు డకనిద్దతరం బగునిష్ట
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశానసమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాడునిబిడాంధకారంబున నన్నెలవు గదలి
చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు హూణదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్కణ - - - ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము - - - డు మొనసాల మోతుమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. - - తనయుల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మముఁ నొందెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నలువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱ బామలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్రపుఁజిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

దినిమెడిది పెద్దమాంసము
గొనిమెడి దిది కల్లు మనసుక్రొవ్వొట్టుడుగున్. ౧౫

గీ. కాంచె నిద్దఱు సుతుల నక్కామినులకు
వావి వర్ణంబు మాలినవద రతండు
శాస్త్రములఁ జెప్పఁబడినదోషంబు, లెన్ని
యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁగలదు. ౧౬

వ. అంత. ౧౭

క. హేమంతము శరదాగమ
సామంతము తుహినకరవిసంజ్ఞితశబరీ
సీమంతము మదనబల
శ్రీమంతము డాసె భువనసీమాంతంబై. ౧౮

మ. బలుసు ల్పండెను దొండముక్కువడియెం బ్రాసంగుఁ జే
లోఁకమో, కలపూఁబాళలతావిఁ గ్రోలి పొరలెం గా
బేరదిగ్వాయువుల్, ఫలినీవల్లిమతల్లివల్లరుల పైఁ బైపై
నలివ్రాతముల్, పొలసె న్మంచులు రాలె రాత్రికరిణీ
ఫూత్కారవార్బిందువుల్. ౧౯

చ. కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జూడ్కి కిం
పలవటిచె న్ధరిత్రి తుహినాగమవేళఁ దటాకసారణీ
సలిలము వాఁటిపండినయజాంగలసీమము లెన్నియన్నిటం
దలమగుసీతుపేర్మిఁ గరుదాల్చినభావము ప్రస్ఫుటంబుగా

క. కలవింకకలకలాకుల
వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం

బులయందుఁ దుహినవేళలఁ
జలి గులగులఁగూయునట్టిచందం బొందెన్. ౨౧

క. పెనుఁజలి గడగడ వణఁకుచు
వనదేవత దంతవీణ వాయించెనొకో
యన మోకప్రేంకనంబుల
ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విపినములన్. ౨౨

శా. బింబోష్ఠీకుచకుంభభారము లురఃపీఠంబులన్ హత్తి మో
దంబార న్మృదుకేలిశయ్యల శుభాంతర్గర్భగేహంబులం
దాంబూలీదళభాగపూరితముఖుల్ ధన్యాత్మకు ల్శీతకా
లం బెంతేనియు నిద్రవోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్.

సీ. ధనదశుద్ధాంతకాంతాపయోధరభార
సంవ్యానపల్లవస్రంసనములు
కైలాసగిరికూటకల్పద్రుమాటవీ
కుసుమగుచ్ఛరజోవగుంఠనములు
చంద్రభాగాసరిత్సలిలవీచీఘటా
ప్రేంఖోలికాకేళిరింఖణములు
రాధాపురీహర్మ్యరత్నహేమగవాక్ష
సంవేశనక్రియాసౌష్ఠవములు
వలనుగాఁ జంపకారణ్యవాటిఁ దరిసి
కాశి యొరసి కళింగాంధ్రదేశసరణి
దక్షిణము సాఁగెను సపాదలక్షశైల
కటకబంధుఁ డుదగ్దిశాగంధవహుఁడు. ౨౪

గీ. చలి ప్రవేశించు నాగులచవుతినాఁడు
మెఱయు వేసవి రథసప్తమీదినమున
నచ్చుసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చుపెరిఁగి
మార్గశిరపౌషమాసాలమధ్యవేళ. ౨౫

గీ. ఇనుఁడు కోదండరాశిమీఁ దెక్కువేళ
నిత్యకోదండవల్లి యెక్కుడు మరుండు
సమదవేదండసమమహాసత్త్వుఁ డయ్యె
జనుఁడు కోదండమునుబోలెఁ దనువువంచు. ౨౬

గీ. ఇండ్ల మొదలను నీరెండ నీడికలను
ననఁగుఁదమ్ముఁడు నన్నయు నాటలాడు
నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడుఁ గుమ్ము
గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాంతివేళ. ౨౭

సీ. కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి దుష్కరశుష్క
గహనావళీదావదహనజిహ్వఁ
గుక్కుటేశ్వరవరకుండి పీఠపురిశం
కాతమస్కాండచండాంశుదీప్తి
దక్షవాటంబున సప్తగోదావరి
కలిదోషపాషాణకులిశధార
గౌతమీతటిని మార్కండేయపురిప్రోల
దురితాహిసంఘాతగరుడమూర్తి
నిన్నిటను దీర్థమాడంగ నేగుదెంతు
రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల

గ్రహగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి
మకరమున కేగుదేరంగ మాఘవేళ. ౭౮

మ. పఱివోయెం దుహినంబు పండె వరి యిప్ప ల్వాసె
శైలంబులన్. గఱిగట్టె న్వలరాజు తేఁటియెఱకం గాం
డప్రకాండంబులం, జఱపించెన్ గ్రహరాజుమాఁకరకునిఁ
జక్రాద్రికూటంబునం, దఱిఁ గౌబేరదిగంతరితపథ
యాత్రాజైత్రతుత్తుంభమున్. ౭౯

వ. వెండియుం జకోరలోచనల కుచమండలంబునకుం గర్పూరఖండక్షోదంబుల మేదించిన చందనానులేపనై పథ్యం బపథ్యం బయ్యె. రథ్యవేగంబున,ననూరుసారథి రథంబు ప్రతివిఘట్టనక్షుణ్ణనక్షత్రక్షోదపాళీచుళుకితోర్ధ్వాండభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులూతశాలోదరీకపోలముకురబింబంబులం బ్రతిబింబించె. సవ్యాపసవ్యక్రమంబునం జక్రమిథునంబుల నెట్టుకొని బిట్టేసి యేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు నిగిడించిన నిట్టూర్పునుంబోలె నిశాసమయంబుల నిండువెన్నెలలోనం జిన్నచిన్న నులివేఁడివడి వొడచూపె. కేదారక్షేత్రంబులం గలమగోపిక లాడికంబుగా దంచిన నిద్దంబు లగుదుద్దుగడుప్రాసంగుఁబ్రాలు సద్యోమార్జనావశంబున నతిస్నిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ తాటంకినీదశనవజ్రాంకురంబుల కాంతిసంపదఁ దలంచె. నీహారవ్యపాయంబున నిర్మలంబులై బహుళపక్షప్రదోషంబులయందుఁ

దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు కెలంకులఁ గొలంకులలోనం బ్రతిబింబించి మదకలకలహంసత్రోటికోటీవిఖండితమృణాలదండఖండంబులభావంబుభజించె. హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునఁ గంఠమూలకఠోరకాలకూటవిషమషీ కళంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాకుండు భువనరక్షాదాక్షిణ్యుండు దాక్షారామభీమేశ్వరుండు దక్షిణజలధివేలావలయితంబు లగునేలాలవంగలవలీమతల్లికాకుడుంగక్రోడంబులం గ్రీడించుటకునై సారంగలోచనలుఁ దానును గోరంగి వెడలె. వలవలనిమంచుఁ దుప్పరముసురుజడిం దడిసి జడనుపడి వ్రేఁకలగుపోఁకపూఁబాళలపరిమళంబులఁ బుక్కిలించి యుమియుచుఁ, బక్కణంబులలోన నల్లనల్లన పొలుపారు నడవికరువలి యసమసమవిషమకుసుమఫల క్రీడామతల్లికల మల్లుపెనంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులఁ గ్రొత్తయుదయించు చెమటచిత్తడి యుడిపె. కాశీ శ్రీశైల కుంభఘోణ శోణార్క కాంచీ కాంచనసభా కాళహస్తి కురుక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండికాప్రస్రవణస్రోతస్విసులం జతుర్వ్యాపకాలంబులం బరమర్షి సార్థంబు తీర్థంబాడె నిర్విఘ్నంబున మాఘమాసవాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరగుచుండ నాచండాలాదిమనుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్రసాదింపంజాలి మాహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు పొసు

పతులకుం బ్రీతి కాళాముఖుల కవలంబంబు మునులకు
౧ మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాట్టులకుం బట్టుం
గొమ్మ వేదాంతులకు సంతోషం బాగమికులకు భాగ
ధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులకుం దా
వలంబు పౌరాణికులకుం బ్రాణం బౌపనిషదుల కుపా
యంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు విస్రంభస్థానం
బు శాంభవికి హృదయోత్కంఠయు హేరంబునకుం
బ్రియంబు తండ్రునకుం బండువు కుమారస్వామికిం
బ్రేమాస్పదంబు భృంగిరిటికిం దంగెటిజున్ను దురితతరు
షండఖండనంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటలతిమిరస
ముదాయాహిమఘృణిసంతానంబు సంతాపశాంతికి
భాగీరథీప్రవాహంబు శివరాత్రిపుణ్యకాలంబే తెంచిన.

సీ. అవనిక్పథమున కనతిదూరంబున
గవ్యూతియెడ నుదక్పశ్చిమమునఁ
బర్వతోపత్యకాపర్యంతతటమున
సికతాతినిర్మలక్షేత్రసీమ
మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం
బ్రస్రవణాపగాపార్శ్వభూమిఁ
గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోరుహ
కుముదమండితమైన కొలనితోడఁ
గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట
మండపంబులతో మహామహిమనొప్పు

నాదిమధ్యంబు నాగేశ మనఁగ నొక్క-
పుణ్యతీర్థంబు త్రైలోక్యపూజితంబు 3౧
గీ. అందు శివప్రతిష్ఠితుం డమృతదివ్య
లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
యర్ధశశిమౌళి నాగేశ్వరాహ్వయుండు
ప్రతివసించు ననేకకల్పములనుండి. 3౨
వ. ఆశివరాత్రి పుణ్యకాలంబున. 33
సీ. శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
దరి నొనర్చిరి మూఁడుతర్పణములు
ధరియించి రంబునిర్ధౌతవస్త్రంబుల
నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర
మర్ఘ్యాంజలిక్షేపణానంతరమ్మునం
దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్తి
గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
యభ్యాగతులకు నర్ఘ్యాలు నడిపి
రవనిసురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
కేగుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు
- - - - - - - - - - నాల్గుజాలుఁ బూజ
నాదిసంకల్ప మొనరించి రభవుమ్రోల. 3౪
గీ. ఆదరంబున సమ్మార్జనానులేప
ధూపపటువాసనలు తైలదీపములును

సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల
బ్రాహ్మణులు నర్హులైనట్టి పౌరజనులు. 3౫

సీ. కాంస్యతోరణమాలికలు సంఘటించిరి
ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల
రంభాతరుస్తంభసంభారములు సము
త్పాటించి రొగిఁ బ్రతిద్వారమునను
బూజోపకరణపాత్రీజాత మఖిలంబు
సంస్కరించిరి భస్మసలిలశుద్ధిఁ
గరమొప్పు వృషభపుంగవ కేతనంబులు
నిలువంగఁ బెట్టిరి వలభులందుఁ
గమలనీలోత్పలంబులుఁ గర్ణికార
మాలతీకుందములు హేమమరువకములు
మల్లికాకింశుకము లపామార్గవకుళ
పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ. 3౬

గీ. అపుడు సుకుమారకాహ్వాయుం డదరునజ్జ
నేగుదెంచెను నాగేశ్వరేశుగుడికిఁ
బుష్పవాటికలోఁ గమ్మపువులఁ గోసి
పౌలఁతులకు నిద్దఱకుఁ గొంచుఁబోవఁ దలఁచి. 3౭

క. కుడిచేత మాంసఖండము
నెడకేలను మద్యరససహితమగు కంచుం
గుడుకయు ధరించి మదమున
వడవణఁకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చె న్గుడికిన్. 3౮

వ. జన్మాంతరస్థుండువోలె రూపాంతరగతుండువోలె నా
విష్టుండువోలె భూతాధిష్ఠితుండువోలె గ్రహాగృహీ
తుండువోలె సున్నత్తుండునుంబోలె మదిరామదాతిరేకం
బునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పరిసరలతాకంటకాను
షజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాతసమవిషమ
మేదినీభాగవిన్యాసప్రస్ఖలితపాదద్వయుండును నై పలిత
పాండురంబు లగుశిరోరుహంబులు విరిసి వీఁపునం
బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిస్నే
హుండు నృశంసుండును నగునక్క్రూరచండాలుండు గ
ర్భగేహంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుర నిలిచి రక్తకమల
దళచ్ఛాయంబు లగుకన్నులు దెఱచి విఘూర్ణమాన
తారకం బైన వికారాలోకనంబున నలవోకయుం
బోలె నిర్మలస్ఫటికమండపాధ్యాసీనుండును నమృత
మయజ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవలకాంతి
యుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచరగురుండును
నగు నాగేశ్వరుని దర్శించి యమ్మహాదేవు మౌళికపా
లమాలికామండనఖండేందుశకలంబులకు గగనగం
గా ప్రవాహ డిండీరఖండంబులకు నుష్ణీష ఫణిఫణా
ఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు సేయుంజాలి పాంచజన్య
సహోదరంబు లన దుగ్ధాంబురాశి హృదయంబు
లనఁ జంద్రికాశరణంబు లన సంగజాట్టహాసంబు ఛే
దంబు లన మెండుకొని యున్న పుండరీకంబుల
పూజ గనుంగొని వెండియు. ౩౫

ఉ. చాయన భోగిరాట్కటకసన్నిధి దీపితదీపమాలికా
చ్ఛాయఁ బురఃప్రదేశమునఁ జాఁగిన నిర్ఝరవాహినీమ
హో, తోయమునావి చీరమొగఁద్రోచి చొరంగఁ దలం
చె నెంతలోఁ,తో యని కొంకి కొంకి పతితుం డతఁ
డానవపానవిక్రియన్. ౪౦

గీ. పవనవశమునఁ గేతకీప్రసవధూళి
యంగమున మ్రొత్తియుండంగ నాతఁ డపుడు
విమలభస్మసముద్ధూళన మొనరించి
పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్నభంగి నుండె. ౪౧

చ. కలఁగఁగఁబాఱె నాతని యఘంబులు పంచమహాపీఠ
సంభవం, బులు బహుకాలసంకలితము ల్దవవహ్ని చిట
చ్ఛిటధ్వనిం, గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షులప్రకారమునం
దోలుజాముపూజకై, బలుపటహమ్ము లమ్మనుచు భర్గుని
గేహమునందు మ్రోసినన్. ౪౨

వ. అశివరాత్రిపుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపిం
చువారును నితిహాసంబులు చదువువారును బంచాక్షరీ
పంచబ్రహ్మాదిమంత్రంబులు జపించువారును నీలకంఠ
స్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లను
సంధించువారును బ్రత్యాహారంబులు నడుపువారును
ప్రదక్షిణంబులు సేయువారును భస్మోద్ధూళనంబు
లొనర్చువారును దురోదరంబుల వినోదించువారును
నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్ఫాలించు

వారును గావ్యగోష్ఠి సలుపువారును బరిహాసం బాద రించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహే ళికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును మేషకుక్కుటకరేటులావుకకపింజలయుద్ధంబులు వీక్షిం చువారును గుబ్జవామనకిరాతబర్బరజరఠమూకజనవికా రంబు లవలోకించు వారునై జాగరంబులు సలుపు చునుండిరి సుకుమారుండును నొక్కించుక యున్నం దేటికొని వారిం జూచుచుండ నప్పుడు శివగంగానిర్ఝర జలతరంగశీకరజాలజనితజడిమంబులు నందిరోమంథ ఫేనబిందువాహులుం గుమారశిఖికలావ విధూనన క్రి యా లలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధవాసుకినిపీత శేషం బులు హేరంబగండమండల నిష్యందమాన దానధా రాకలుషగంధలహరీ పాణింధమంబులు భృంగిరిటి ని కుంభకుంభోదర ప్రముఖనిఖిలగణపరిష ద్దుద్ధూళితభసి త ధూళికావిసరంబులు మాతృకా శ్రవణావతంసకహ్లా రకోరక ప్రేంఖోళన ప్రక్రియాసమభిహారానుమేయావ తరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులుధూపధూమకంబులు మాలూరకిసలయామోద మేదురంబులు నగు మహా దేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁదఁ బొలుపారి పాత కంబులు దూలరాల్చె నట్టిసమయంబున. ౮౩

గీ. అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమవృత్తి
శివునిశావైభవంబు వీక్షించి చనిమెఁ

దానకమునకు నది యాదిగా నతండు
విడిచెఁ దొల్లింటి నీచప్రవృత్తిబుద్ధి. ౪౪

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

క. కుక్కలలో శబరులలోఁ
గక్కుర చిమ్మటలలోనఁ గార్కొఖులలోఁ
బక్కణముగుడిసె నడుమను
గుక్కిపయిం జచ్చె నతఁడు ఘోరవ్యాధిన్. ౪౫

క. శ్రీనాగేశ్వరశంభు
స్థానంబున గిరిశురాత్రి జాగరములు - - -
- - - ననుగనుఁగొన్నట్టిక
తానను విగతాఘుఁడై యతఁడు మృతిఁ బొందెన్.

సీ. క్రిమి కంఠకుహరమార్గమున కడ్డము దొట్టి
పెద్దయేనియు బాధ పెట్టకుండ
శ్లేష్మ ముద్రేకించి సెలవి రంధ్రమువాయ
మెఱసి నుచ్చిల్లి గ్రమ్మింపకుండ
దృగ్గోళకంబులు దిరుగంగ దృష్టియు
నంధకారంబులో నణఁగకుండ
నెఱిదప్పి యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవమాన
పరివాహగతు లోటువడకయుండఁ
బరమయోగీశ్వరుఁడువోలె బ్రహ్మరంధ్ర
వీథిఁ బ్రాణంబువిడిచె నవ్విప్రకులుఁడు
పుణ్యశివరాత్రి నలవోకవోలెనైన
నురగధరుచెంత జాగరం బుండెఁగాన. ౪౬

వ. ఆకాలంబునఁ గాలకింకరులు మృత్యుదేవతాసహితు
లై ముసల ముద్గర తోమరాది ప్రహరణంబులతో - -
- - - అతనిలింగశరీరంబు వరుణపాశంబుల బంధిం
చి కొని పోవఁ గణంగిన నవ్వేళ శివదూతలు శివాజ్ఞావ
శంబున శూలాంకుశ గదా భిందిపాల పరిఘపరశ్వధ
- - - - - - - - - -చ్చి దవ్వుల నాకాశమార్గంబున.

గీ. ఓరి యమునిదూతలార యీబ్రాహ్మణుఁ
గరుణ మాలి యేల కట్టినారు
విడుఁడు శివునియాన మృడునాజ్ఞ దాఁట మీ
రాజు - - - - - - - గ్గరామదించి. ౫౦

మాలిని. విడుఁడు విడుఁడు వీనిన్ (విప్రునిఁ) భాగ్యవంతున్
మృడుఁడు గరుణతోడ న్నిక్కలిం గారవించెన్
జడుల కొరుల కేలా సంభవించున్ యథార్థం
బడర మతిమ్ర - - - - - - - ప్పాలవంబుల్.

గీ. అన్నదాన తపస్స్వాన్నృతాదులైన
పుణ్యకర్మం బొనర్చిన పురుషునందు
నెట్లు సంతోషమందు నర్ధేందుమౌళి
యట్టిసంతోష మితనియం దావహించె. ౫౨

వ. అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి. ౫౩

సీ. ఏకార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
రరుగుఁడు మీరు మహాత్ములార

యితని క్లేశము చూచి యతికృపాపరతమై
వు - - - - - - - రింపఁ బూనినారె
హరకింకరుల మన్న నాశ్చర్య మయ్యెడు
సదసద్వివేకంబు చాలకునికి
భవభక్తులకు నడ్డపడుట ధర్మము మీకు
నేమేల పట్టుదు మీశుభక్తు
నితఁడు కలుద్రాగె ఱంకాడె నెఱచిఁ దినియె
నిలిచి మూత్రించెఁ జండాలలలనఁగూడెఁ
గూఁతు రమియించెఁ దెరువాటుగొట్టెఁ బ్రజలఁ
జెంచురాజుల సేవించెఁ జెఱిచెఁ గులము. ౫౪

సీ. కేలుదో యెత్తి మ్రొక్కెనె పాశుపతులకు
శరణార్థి ననియెనే జంగములకు
ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసెనే
యఱుతఁ దాలిచెనె రుద్రాక్షపూస
శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వ నేప్రొద్దు
నరిగెనె యెన్నఁడే సభవుగుడికిఁ
బఠియించెనే మహాప్రమథచారిత్రంబు
తిరిగెనే మృదుపుణ్యతీర్థములకు
దానములు పెక్కుఁ జేసినదానఁ గాని
కాలగళుభక్తియావంతఁ గలిగెనేని
యడ్డపడ ధర్మమౌఁగాక యనఘులార
యర్థమే యీదురాత్మున కడ్డపడఁగ. ౫౫

ఉ. ఎట్టుగ నేగుదెంచితిరి యిందుకళాధరభృత్యులార యీ
చెట్ట దురాత్మునిన్ హరుని చెంతకునుం గొనిపోవువారలై
యెట్టొకొ శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొని తేరఁ బం
పినం, బట్టఁగ వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మహాభ్ర
మంబునన్. ౯౨

సీ. అని హేతువులును దృష్టాంతంబులును జూపి
యము - - - - - - యవనిసురుని
నూరకయుండె మృత్యువు నోర్గదల్పక
భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలఁచి
వరుణపాశములచే వ్యథితచేతస్కుఁడై
సుకుమారుఁ డెంతేని స్రుక్కు చుండె
నెదురుచూడఁ దొణంగి రీశ - - - - - -
తారు పంచినవారు తడయుటయును
గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
శంభుకింకరు లవుడవష్టంభ మెసఁగ
నాడుగలచుచు నప్పు డేకాంతముండి
సమధికం బైన సాహసోత్సాహవృత్తి. ౯౩

ఉ. బిత్తరి దండిమాట లిటు ప్రేలెద రే యను రాజసేవకుల్
చిత్తజవైరియాజ్ఞ యొకచీరికిఁ గైకొన కంచు నుద్ధతి
నిత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునన్
మొత్తిరి యుర్కి బాహువులు మోడిచి పట్టి వృషాంక
కింకరుల్. ౯౪

క. కడవసములఁ బ్రహరించిరి
యడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
బిడికిళ్లను ఘట్టించిరి
తడఁబడ మృడుభటులు దండధరుకింకరులన్. ౫౯

వ. ఇట్లు మొత్తువడి యమకింకరులు శంకరకింకరులకుం బ్రతిఘటింపక సుకుమారుని బరివేష్టించి యమలోకంబున కభిముఖులై యతనిం గొనిపోవం దొణంగి రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షఃస్థలుండును ఇంద్రార్ధకృత శేఖరుండును భస్మోద్ధూళితలాలితాంగుండును త్రిలోచనుండును నతిప్రమాణకాయుండును నగునీలలోహిత ప్రమథుండు కాలాంబుదధ్వానగంభీరంబైనకంఠస్వరంబున నిట్లనియె. ౬౦

సీ. పడసె నెవ్వనికృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
విష్ణుండు విష్ణుత్వవిభ్రమంబు
నీరేడుజగములు నెవ్వనికుక్షిలో
నొక్కఁ డొక్కంటితో నొరయుచుండు
నంధకేభజలంధరాదిదానవకోటిఁ
గ్రాఁగించె నెవ్వానికంటిమంట
యామ్నాయశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని
నాసికారంధ్రనిశ్వాసధార
లమ్మహాదేవు లెంకల మైనమేము
భర్తయానతి నిర్వహింపంగఁ దలఁప

మమ్ముఁ జీరికిఁ గైకొన కమదముం బేర్చి
నెట్టుకొనిపోయెదవు విప్ర నెఱయఁగట్టి. ౬౧

ఉ. బుద్ధియె కల్గెనేని కొనిపోకుఁడు ధర్మము సూత్రము మీరు యిసం, బద్ధము లైననన్యాయములఁ బంతము వచ్చునె మే
ము దెంపుమై, యుద్ధము సేయఁజాలకయు యోహరి
సాహరి నెంత చెప్పిన, న్నిద్ధరణీతలామరుని నీరు చలం
బున మీకుఁ దక్కునే. ౬౨

గీ. ఎంత చెప్పిన విన రేమి యిూకు మాకు
హరునియాజ్ఞయు బలవంత మల్ల మెట్టు
చాక నొవ్వక మీరు మాకాఁకఁ జెడక
యిద్ధరామరు మా కిప్పు డిచ్చు టొప్పు. ౬౩

క. నావుడును యమునిదూతలు
భావభవారాతిప్రమథవర్గముతోడన్
సేవకధర్మము తగవును
లావును బంతంబు దృఢబలంబును మెఱయన్. ౬౪

వ. ఇట్లని పలికిరి. ౬౫

క. చత్తుము చెఱఁబడుదుము కడు
నొత్తుము మీచేత నెట్టునుం దగవు మముం
బుత్తెంచినపతిసన్నిధి
నుత్తరమెట్లిత్తు మాజ్ఞ యుపహతిఁబొందన్. ౬౬

సీ. చర్చించిచూడుఁడా చంద్రార్ధమౌళికి
యమరాజు నిజభృత్యుఁడా కాఁడా ·

యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మాఁగాదొ
యముఁడుగూర్చున్న ధర్మాసనంబు
త్రిపురాసురాంతకుదివ్యదేహము గాదొ
వేద స్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప
శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయుశూలికి
- - - దొ యాత్మలోన
నవకరము లెన్ని యున్నియు నాచరించెఁ
బాపి యగువీని నరకకూపమునఁ ద్రోచి
బాధపెట్టంగవలసినపట్టునందుఁ
బంతమే విడుఁ డంట యో ప్రమథులార. ౬౭

ఉ. చచ్చిన నేమి మూర్ఛ - - - నేమి ప్రహారవేదనన్
నొచ్చిన నేమిపండ్లుచెవినోరు శరాంగుళనేత్రగోళముల్
ముచ్చిన నేమి పట్టపతిమొక్కలిబంధనశాలలోనికి
న్వచ్చిన నేమి భృత్యునకు నచ్చినయేలికయాజ్ఞపట్టునన్

గీ. తగవు ధర్మంబుఁ పాడి పంతంబు దెలిసి
యనువుఁ డీబ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప
నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి
విప్రుఁ గొనిపొండు మాటలు వేయునేల. ౬౮

క. మీకును మీపతియానతి
మాకును మాభర్తయాజ్ఞ మన్నింపఁదగున్
వాకోవాక్యములు* వెడ
వాకొల్లం బల్కుజంబు వలవదు సేయన్. ౭౦

---

* వాకొవవాక్యము ల, అని మూలము.

క. అని యమునిభటులు పలికిన
విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్
మనమున సంతోషించియు
మనసిజహరుశాసనమును మన్నించుటకై. ౭౧

సీ. పొడికచ్ఛడముల పైఁ బులితోలునును నేలు
కటిభారమునఁ గాసెకట్టు గట్టి
యభినవంబై పరుద్రాక్షయొడ్డాణంబు
నాభిచక్రములోనుగా భరించి
ప్రిదిలి జాఱక యుండఁ బెనుఁబాఁపపోఁగులు
శ్రవణభాగమునందు సంతరించి
యల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు
గూర్చి పెంపొందఁ గీల్కొప్పు వెట్టి
భసితధూళి శరీర మభ్యంగమార్చి
యుద్దవిడిఁ బారిషదయోధు లొక్కఁడొకఁడ
యాయుధంబులు ధరియించి యట్టహాస
డమరుకధ్వానసింహనాదములతోడ. ౭౨

శా. ఆటోపారభటీసముద్భటతరాహంకారబాహోద్ధను,
ర్జ్యాటంకారరవంబులంబుజభవాండాభ్యంతరంబుల్ స
మా, స్ఫోటింపంగ లలాటలోచనభుజిష్యు ద్దండభృ
ద్భృత్యులన్, ఘాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి వడిన్ ధా
రాధరాధ్వంబునన్. ౭౩

సీ. ద్రాఘిష్ఠకఠినదంష్ట్రాదండసంఘట్ట
కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ
జటులఝంఝూమరుజ్ఝంపాపరంపరా
సన్నిభఘ్రాణనిశ్వాస మగుచు
వికలతారకచక్రవిభ్రాన్తిభీషణ
స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచు
నిటలవీథివిటంకనిర్భరభ్రూకుటీ
నటనక్రియాటోపపటిమ మగుచుఁ
గాలమృత్యువు శాణచక్రమునఁబట్టి
చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి
జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి
ప్రమథవర్గంబుఁదాఁకె నాగ్రహమొలర్ప. ౭౪

వ. - -తవణిత మరువుత మత మనినదముత తణించుచుఁ దచ్చటులత మామీత డంబర విష్కంభము కాష్ఠాకటాహముల నుద్ఘాటింప దినకరకరచ్ఛాయాచ్ఛేదాధిగమమున ధగద్ధగితము లగునిస్త్రింశకుంతారాద్యాయుధ దీప్తులు రణలక్ష్మి నివాళింపంగ నపుడు విద్యాధర పన్నగ యక్ష గరుడ గంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని కులంచె యూడింపంగ నిలింపా - - - వథంబున భవుని తెంకలు శమనకింకరులును బాహావష్టంభవిజృంభణమప్రతిహతముగ నొండొరులఁ దాఁకిన భండనంబు ఘోరం బయ్యెను. ౭౫

క. శంకరభటులును నంతక
కింకరులు మిథఃప్రహారకీలాలసటా
పంకిలతను లయి కుసుమిత
కంకేలీతరులభంగిఁ గనుపట్టి రనిన్. ౭౭

వ. అప్పుడు కింకరులయం దొక్కరుండు యమునిసన్ని
ధికిం జని యతని కి ట్లనియె. ౭౭

సీ. దేవ దేవరయాజ్ఞ ధృతి నేము దలఁబూని
మృత్యువుతోఁ గూడి భూమిస్థలమునఁ
జని వణిక్పథ మనుఘనపట్టనమునకు
ననతిదూరమున శైలాంతరమున
నడవిలో నొకమృగవ్యాధపక్కణమునఁ
గుష్ఠామయంబునఁ గుతిలపడఁగఁ
జెడిపెకూఁతురు కాళ్లకడనుండి యేడ్వంగఁ
బంచత్వ మొందినపాపకర్ము
బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టి తేఁగ
నభవుదూతలు రానీక యాఁగినారు
మాకు వారికి దుర మయ్యె నాకసమున
నెఱుఁగఁజెప్పంగ వచ్చితి ని త్తెఱంగు. ౭౮

వ. అనిన విని కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేశవివశస్వాం
తుండై యులుంబరుం డను సేనాని రావించి యతని
తో ని ట్లనియె. ౭౯

గీ. చను ములుంబర వృషభలాంఛనుని లెంక
లాఁగినారంట మనవాండ్ర నాకసమున

నొక్క పాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్దవిడిని
నేగి యాజటాధారుల నెగిచి రమ్ము. ౮౦

గబ్బున నెదిరించిన నొక
దెబ్బగొనుచు - - - నెదురె త్రిజగముల నొరుల్
తబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ
బబ్బంబులు వెట్టు ముష్టిపరిఘుట్టనలన్. ౮౧

వ్యాధు లష్టోత్తరశతంబు వచ్చుఁగాక
తోడ నేతెంచుఁగాక మృత్యువులు నూఱు
పంపినారము మున్నాఁడె భటులఁగూర్చి
కాలమృత్యువు గెల్చు శంకరునిహితుల. ౮౨

అని పల్కిన వల్లె యని యులుంబరుండు వివిధ వ్యాధి మృత్యు పరివృతుం డై కదలి యుద్దవిడిఁ దూగ్యంబులు మొరయఁ బ్రమథానీకంబుఁ దాకిఁ శస్త్రిజాలంబు నిగిడ్చి పేర్చి యార్చినం గోపించి పంచవదనుభటులు కుటిల భ్రూభంగభీషణంబు లగు మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి డమరుడిండిమా తనుత మధ్వానంబులోఁ గినాశకింకరుల మునలభిందిపాలతోమర మండలాగ్ర త్రిశూలపట్టసంబులఁ బ్రహరించిన విచ్ఛిన్న బాహూరుచరణవక్షః - - - - లలాటకర్ణనాటులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ దెరలియుఁ బొరలియుఁ దోగియుఁ డాఁగియుఁ గ్రస్సియు డస్సియుఁ గందియుఁ గుందియు దారియు - -

మ్రొగ్గియుఁ దగ్గియు నలసియు సొలసియు వికావికలై దిక్కామొగంబులై యూరుసారులై సురిగియై బందబందలై భండనంబు విడిచి వలయ . . బారి వెలవెలంబోయి కృతాంతునిసన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు సుకుమారుని బంధనంబు లూడ్చియు నతని మున్నిడుకొని మహానాళంపుఁగరాచూరి చాయలం బంటెంచు మింటి తెరువునం జనిరి. అప్పు డాసుకుమారుండు పుణ్యశివరాత్రి వ్రతాలోకనప్రభావంబున. ౮౩

తాళవృత్తము. (?) ధౌదవులం గాంచెం గైలాసము తరుణేందు(కళా)ధరునినివాసము, దశహరిస్థానస్థపుటితధవళచ్ఛాయాచ్ఛేదవిలాసము, ధ్రువమండల - - నంతాధిష్ఠాలశృంగశృంగాటకవిహార, ఖచరగరుడగంధర్వప్రమదాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము, నవలేపాటోపసముద్భటవిఘ్నాధిప దీర్ఘవిషాణప్రఘుణవ్యాఘట్టనపారద . . . మయప్రస్థతటధ్వనివిసరము, నవిహితయాతనాముద్రానిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతాప్లవ యాథాతవ్యయువిజిత్వనీహారాద్రిసుతాచరణన్యాసము.

సీ. కామధుగ్ధేనుసం . . . . తొట్టులుగాంచెఁ(?)
గాంచననవరత్నకందరములు
కాంచెఁ గల్పకవాటికాసహస్రంబులు
సిద్ధరసాపగాశ్రేణిఁ గాంచె

బహుహిరణ్మయమహాప్రాకారములు గాంచె
నమరిన . . . . ధములు గాంచెఁ
బ్రబలచింతామణిస్పర్శవేధులఁ గాంచె
నానావిమానరత్నములు గాంచె
హావభావవిలాసరేఖావిశేష
హరిమూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె
(మనసు త)నివోవ నర్ధేందుమౌళిఁ గాంచెఁ
గాంచె సుకుమారుఁ డంబికాకాంతు శివుని. ౮౫

వ. కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు మోడ్చి నమ శ్శంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, త్రిభువన (?) పురంధ్రీసీరంధ్ర స్తనకుంభవిముత్తంభితకస్తూరికాసాసకముద్రాద్రోహిబాహార్గళస్తంభాయ, జంభారిప్రముఖనిఖిలదేవతాకోటి హాటకకిరీటకోటీవిటంకసంవాసితమందారమాలికా మరందబిందునిష్యందధారాధౌతచరణారవిందాయ, జలంధరాసురకంధరాపీఠికావిఘట్టన క్రియాగరిష్ఠనిష్ఠురతా శశ్వద్విభంగఖట్వాంగపాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగదాగదంకారాయ, సంధ్యానటాయ, కరకలితడమరుఝాంకారబృంహితబ్రహ్మాండమండలాయ, చండికాధిపతయే, నిరస్తసమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, స్వమహామహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధికనిరవధికనిర్ణిరోధనిరవగ్రహానిరభినంధినిర్భరకృపాసంపత్సంపూర్ణమేధ

నే, వృషాంకమాలికాభరణాయ, సముద్దండపుండరీక క్రవ్యాదకృత్తికంథాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగవతే ధన్యోఽస్మి! కృతపుణ్యోఽస్మి! నమస్తే నమస్తే అని పలికి వెండియు. ౮౭

విషమవృత్తము.

(1) జయజయశంకరజయజయపురహర
జయజయ . . . . . . గుణవరుణాలయ
జయజయతుహినక్ష్మాధరకన్యాసహచర
జయజయశాక్వరవరశుభకేతన
జయజయమందరకందరకంధర
సంక్షుభితమహాక్షీరోదన్వజ్జఠరక్రూరశజలన
గిరీశా సకల్మాషి శితికంధరా! ౮౮

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన సుకుమారుమీఁదఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబు లోలయించుచు విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామగమనంబును హేమకింకిణీ మాలికాసనాథంబును రుద్రకన్యాసహస్రసంకులంబును నగుదివ్యవిమానంబొసంగి ప్రమథత్వంబు కృప చేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁది గలదె యింక నెయ్యది (వినవలతు) రడుగుం డని సూతుండు నైమిశారణ్యనివాసు లగు మహామునులకు సవినయంబును సస్నేహంబును సగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

గీ. పరమమునులు సూతాఖ్యాహసంభవుని సూతు
భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్యగరిమ

భటులు ప్రమథులచే భంగపడుట చూచి
చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బిదప. ౮౯

మ. కరుణాసాగర శైవశాస్త్రకలనాగాంభీర్యశౌర్యోన్నతా
తరుణీమన్మథ రాజపూజితకళాధర్మక్రియాసంస్తుతా
వరనీతిప్రతిభావిశేషకలనావాగీశసంకాశ శ్రీ
తరుణీనాథమనోజ్ఞరూపవిలసత్కావ్యార్థసంబోధనా.

క. ధర్మార్థాలయవరగుణ
నిర్మాణవిశేషవిభవనిరుపమకార్య
కర్మోత్కటబహుగుణవృత
నిర్మలసుజ్ఞానచతురనిశ్చలధైర్యా. ౯౦

మాలిని. శతధృతిధృతదీపా సారనిర్మాణరూపా
సతతసుఖవినోదా సామగానప్రమోదా
వితతకవివరేణ్యా వీరశైవాగ్రగణ్యా
యతులఫలవివేకా హర్షనైర్మల్యపాకా. ౯౧

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్య
పుత్త్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం
బైనశివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసుజనరంజనీ ముద్రాక్షరశాల, రాజమహేంద్రవరము.